

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Justino Bagdžiaus,
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.
Teorinės ir praktinės problemos**

Vadovas: dr. Paulius Veršekys

Recenzentas: prof. dr. Jonas Prapiestis

Vilnius
2016

TURINYS

IŽANGA	2
1. ATLEIDIMAS NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS PAGAL LAIDAVIMĄ LIETUVOS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE	6
1.1. Baudžiamosios atsakomybės ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sampratos	7
1.2. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšys ir klasifikacijos bei jų santykis	12
1.3. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą samprata ir reikšmė.....	15
2. ATLEIDIMO NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS PAGAL LAIDAVIMĄ SĄLYGOS IR PAGRINDAI	22
2.1. Pirmą kartą padaryta nusikalstama veika.....	23
2.2. Kaltės pripažinimas ir gailėjimasis dėl padarytos nusikalstamos veikos.....	28
2.3. Žalos atlyginimas ar pašalinimas arba įsipareigojimas atlyginti padarytą žalą	35
2.4. Pagrindas manyti, kad kaltininkas visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų.....	44
2.5. Teismo pasitikėjimo verto asmens prašymas perduoti kaltininką jo atsakomybėn pagal laidavimą	48
3. ATLEIDIMO NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS PAGAL LAIDAVIMĄ TAIKYMAS	53
3.1. Teismo diskrecija atleisti nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.....	53
3.2. Procesiniai atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą aspektai.	55
3.3. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą teisiniai padariniai ir vykdymo problemos	61
IŠVADOS	68
PASIŪLYMAI.....	70
NAUDOTŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	71
SANTRAUKA.....	82
SUMMARY	83

IŽANGA

Temos aktualumas. 2000 m. rugsėjo 26 d. priėmus Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą¹ (toliau – BK) buvo įtvirtinta nauja nepriklausomos Lietuvos baudžiamosios politikos kryptis. Baudžiamuoju įstatymu ne tik buvo nustatytos nusikalstamos veikos ir bausmės už jų padarymą, bet taip pat buvo reikšmingai išplėstos kaltininko padėtį lengvinančios priemonės: galimybė švelninti baudžiamąją atsakomybę ar bausmę bei atleidimas nuo jų². Baudžiamosios teisės mokslininkų teigimu, „šiuolaikinė baudžiamoji teisė represinio poveikio priemonės vis dažniau derina su humanišku, ekonomišku <...> bei teisingu poveikiu.“³ Vienas iš tokio poveikio pavyzdžių – BK VI skyriuje įtvirtintas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės institutas.

Naujojo BK 40 straipsnis numato, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleistas jį perduodant teismo pasitikėjimo vertam asmeniui pagal laidavimą. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą taikymas yra pakankamai dažnas ir tampa vis populiariesnis⁴ – 2014 metais nustatyta 641, 2015 metais – 698, 2016 metais (I ketv.) – 112 BK 40 straipsnio taikymo atvejų. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) taip pat ne kartą yra sprendęs atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą nuostatų taikymo problemas. Kasacinio teismo praktikoje gausu reikšmingų analizuojamo instituto išaiškinimų. Vis dėlto pastebima, kad praktikoje teismai tam tikrais atvejais susiduria su atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą taikymo problemomis, o šio instituto sąlygos (pavyzdžiui, dėl kaltės pripažinimo, nuoširdaus gailėjimosi, nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo ar pašalinimo, laiduotojo asmenybės) aiškinamos nevienodai.

Svarbu ir tai, kad baudžiamosios teisės mokslininkų darbuose atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą institutas praktiškai neanalizuotas. Iš dalies atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą institutą nagrinėjo BK komentaro autoriai, V. Piesliakas, taip pat A. Baranskaitė, nagrinėjusi atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui susitaikius su nukentėjusiu asmeniu institutą. Tarptautiniu lygiu tema taip pat nėra plačiai analizuota, nes panašus institutas šiuo metu yra įtvirtintas tik Ukrainos Respublikos baudžiamajame įstatyme. Kita vertus, atleidimas

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.

² PRAPIESTIS, J., ŠVEDAS, G. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso raidos dešimtmetis: raidos pamokos ir perspektyvos. Iš *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 15.

³ BARANSKAITĖ, A. Humanizmo principas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto istorinės raidos kontekste. *Jurisprudencija*, 2009, Nr. 4(4), p. 179-194.

⁴ Pagal Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO ir Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros vidinės sistemos (pagal individualią užklausą) duomenis.

nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gausiai nagrinėtas Lietuvos teismų praktikoje. Tačiau mokslinių darbų, analizuojančių ir susisteminančių šią praktiką, joje kylančias problemas, nėra.

Analizuojama tema aktuali tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali tapti patogi gynybinė priemonė nusikalstamą veiką padariusiems asmenims išvengti baudžiamosios atsakomybės. Dėl to teoriniai šio instituto taikymo pagrindai turi būti ypač aiškūs ir nedviprasmiški bei žinomi šią atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšį taikantiems subjektams. Tik teisingas šio instituto taikymas gali užtikrinti pagrindinių konstitucinių ir baudžiamosios teisės principų įgyvendinimą, teisingumo įvykdymą.

Tyrimo objektas. Magistro darbo tyrimo objektą nusako temos pavadinimas – BK 40 straipsnyje numatyto atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą samprata, reglamentavimas ir taikymas. Tyrimo dalykas yra teisės šaltiniai, numatantys nusikalstamą veiką padariusio asmens atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, BK 40 straipsnio nuostatų taikymo ir aiškinimo probleminiai aspektai, praktinis šio instituto įgyvendinimas ir sukeltos teisinės pasekmės.

Magistro darbo tema savo turiniu yra ypač plati. Dėl šios priežasties darbe bus koncentruojamasi tik į pagrindines teorines ir praktines atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą problemas. Darbe plačiau nebus aptariama atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą ikiteisminio tyrimo metu konstitucinė problematika, specifiniai nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo, baudžiamųjų poveikio priemonių taikymo klausimai, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės bendrininkavimo atveju, užstato skyrimo problemos.

Magistro darbo tikslas ir uždaviniai. Magistro darbo tikslas – identifikuoti, atskleisti bei išanalizuoti pagrindines teorines ir praktines atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą taikymo problemas, pateikti galimus šių problemų sprendimo būdus. Užsibrėžtam tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. išanalizuoti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sampratą, reglamentavimą, raidą Lietuvos baudžiamojoje teisėje;
2. išnagrinėti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygas ir pagrindus;
3. identifikuoti pagrindines praktikoje kylančias atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą taikymo problemas;
4. pasiūlyti problemų sprendimo variantus.

Tyrimo šaltiniai. Pagrindinis tyrimo šaltinis – BK. Darbas paremtas išsamia teismų praktikos analize, todėl daugiausiai dėmesio skirta LAT formuojamai teisės taikymo ir aiškinimo praktikai atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą bylose. Rengiant magistro darbą, naudotasi ir žemesnės instancijos teismų sprendimais. Darbe taip pat remtasi ir kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais (Lietuvos Respublikos Konstitucija⁵ (toliau – Konstitucija), įstatymais, poįstatyminiais teisės aktais), Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) doktrina, užsienio šalių baudžiamaisiais įstatymais.

Minėta, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą baudžiamosios teisės mokslininkų darbuose praktiškai nebuvo analizuotas. Dėl to šiame darbe remtasi iš esmės visa Lietuvos specialiąja literatūra, kurioje buvo nagrinėtas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą institutas: siekiant tyrimo tikslo, daugiausiai remtasi A. Baranskaitės moksliniais darbais, taip pat remtasi R. Ažubalytės, R. Drakšo, O. Fedosiuk, V. Piesliako, J. Prapiesčio ir kitų teisės mokslininkų darbais. Iš užsienio mokslininkų tyrimui reikšmingi buvo ukrainiečių mokslininko V. V. Gumeniuk (rus. *В. В. Гумениук*) ir rusų mokslininkų R. F. Sundurov (rus. *Р.Ф. Сундуров*) ir R. Kruglikov (rus. *И. Кругликов*) darbai.

Tyrimo metodai. Tiriant atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą naudoti šie pagrindiniai metodai: loginis-analitinis, lingvistinis, teleologinis, sisteminės analizės, istorinis, lyginamasis. Tyrime kiekybiniu požiūriu daugiausiai naudojamas loginis-analitinis metodas – atlikta teisės aktų, teismų praktikos ir mokslinės literatūros analizė, pateikti apibendrinimai ir išvados. Lingvistiniu metodu aiškinamos tam tikros BK 40 straipsnyje vartojamos sąvokos (pavyzdžiui, „visiškai pripažino kaltę“, „teismo pasitikėjimo vertas asmuo“ ir kt.). Teleologiniu metodu išaiškinti atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą keliami tikslai ir uždaviniai. Sisteminės analizės metodas buvo naudotas nagrinėjant atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jo sąlygų ar pagrindų santykį su kitomis atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšimis, aptariant kituose BK straipsniuose įtvirtintus požymius. Tyrimui svarbus ir istorinis metodas, kurio pagalba išanalizuota atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą instituto raida Lietuvos Respublikos baudžiamuosiuose įstatymuose, išsiaiškintos jo atsiradimo priežastys. Kiek mažiau buvo naudotas lyginamasis metodas, nes darbo tema neįpareigoja pateikti išsamios Lietuvos ir užsienio valstybių reglamentavimų analizės, o atlikta užsienio (Europos valstybių) baudžiamųjų

---

⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1041.

įstatymų analizė parodė, kad toks institutas, išskyrus Ukrainą, užsienio valstybių baudžiamojoje teisėje nėra įtvirtintas.

Magistro darbo originalumas. Darbo originalumą nulemia atlikta išsami ir kompleksinė atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą analizė. Magistro darbe pirmą kartą pateikiama susisteminta BK 40 straipsnio taikymo ir aiškinimo praktika, išgrynintos pagrindinės praktikoje kylančios šio instituto taikymo problemos bei pateikti galimi šių problemų sprendimo būdai. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą išsamiau nėra analizuotas tiek Lietuvos, tiek užsienio baudžiamosios teisės mokslininkų darbuose, taip pat pirmą kartą šis institutas nagrinėtas magistro darbo lygiu. Todėl tai yra pirmas darbas visapusiškai tiriantis BK 40 straipsnyje įtvirtintą atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšį – pagal laidavimą.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro: 1) įvadas; 2) trys pagrindinės dėstymo dalys, kurios atitinkamai suskirstytos po kelis skyrius; 3) išvados ir pasiūlymai; 4) panaudotų šaltinių sąrašas; 5) santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

1. ATLEIDIMAS NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS PAGAL LAIDAVIMĄ LIETUVOS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE

BK 1 straipsnis įtvirtina, kad Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas yra vientisas baudžiamasis įstatymas, kurio paskirtis – baudžiamosios teisės priemonėmis ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus nuo nusikalstamų veikų. Todėl, siekiant apsaugoti pagrindines visuomenės bei valstybės vertybes, kiekvienas asmuo, padaręs baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką, privalo patirti valstybinės prievartos poveikį, pasireiškiantį jo asmeninių, visuomeninių ar turtinių teisių suvaržymu. Baudžiamoji teisė, nustatanti griežčiausio pobūdžio teisinę atsakomybę, atlieka apsauginę, represinę, prevencinę ir informacinę funkcijas⁶.

Vis dėlto gyvenimiškoje praktikoje galima rasti nemažai atvejų, kada nusikalstamą veiką padariusio asmens patraukimas baudžiamajon atsakomybėn neatrodo teisingas ir tikslingas. BK normose tiesiogiai įtvirtintas teisingumo principas (BK 41 straipsnio 2 dalies 5 punktas bei 54 straipsnio 2 dalies 5 punktas) atskleidžia ne tik represinę, bet ir humaniškąją baudžiamosios teisės pusę. Kaip pastebi A. Baranskaitė, „vien besąlyginis nusikalstamas veikas padariusių asmenų baudimas, t. y. baudžiamosios teisės represinės funkcijos dominavimas, savaime neužtikrina maksimalaus baudžiamosios teisės apsauginės ir kitų funkcijų efektyvumo, <...> vien bausmių ir kitų baudžiamųjų represinių priemonių taikymas nusikalstamas veikas padariusiems asmenims savaime nereiškia, kad bus atkurta nusikalstamomis veikomis pažeista tvarka ir teisingumas <...>.“⁷

Dėl tos priežasties, BK savo normose nustato ne tik baudžiamosios atsakomybės, bet ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės sąlygas ir pagrindus (BK 1 straipsnio 2 dalies 3 punktas). Tokiu būdu įstatymų leidėjas formuoja nuostatą, kad „nusikalstamos veikos ne visais atvejais pavojingos tokiu mastu, kad baudžiamoji atsakomybė turi būti realizuojama skiriant bausmę“⁸. Baudžiamosios teisės paskirties kontekste tai reiškia, kad tarp siekiamo tikslo ir priemonių šiam tikslui pasiekti, tarp nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdžio ir už šią veiką numatytos bausmės turi būti pusiausvyra (proporcija).

Siekiant išsamiai išanalizuoti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą baudžiamąją teisinę charakteristiką (sampratą, raidą bei reikšmę), pirmiausia

⁶ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 25-29.

⁷ BARANSKAITĖ, A. Humanizmo principas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto istorinės raidos kontekste. *Jurisprudencija*, 2009, Nr. 4(4), p. 180.

⁸ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 21.

svarbu aptarti pačios baudžiamosios atsakomybės bei atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sampratą, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis, pateikti jų panašumus bei skirtumus, nustatyti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą vietą bei reikšmę atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sistemoje.

1.1. Baudžiamosios atsakomybės ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sampratos

Kalbėdami apie atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, kaip apie baudžiamajame įstatyme įtvirtintą institutą, susiduriame su viena svarbiausių baudžiamosios teisės sąvokų – „baudžiamoji atsakomybė“.

Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad „Konstitucijoje yra įtvirtintos žmogaus teisės ir laisvės, kitos konstitucinės vertybės ir jos turi būti saugomos ir ginamos. Viena iš žmogaus teisių ir laisvių, kitų konstitucinių vertybių apsaugos ir gynimo priemonių yra baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamas veikas.“⁹ Pastebėtina, kad Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje vienareikšmė baudžiamosios atsakomybės samprata nėra pateikiama, o teisės mokslininkų nuomonės dėl šio instituto, jo turinio bei atsiradimo momento skiriasi. Vis dėlto baudžiamajoje teisėje vyrauja kelios pagrindinės baudžiamosios atsakomybės sampratos¹⁰, kurių pagrindinės mintys koncentruotai pateikiamos toliau.

Baudžiamoji atsakomybė paprastai apibūdinama kaip valstybės atsakas į nusikalstamos veikos padarymą, kurios esmė – „valstybės prievartos taikymas asmeniui, padariusiam nusikaltimą, ir kartu asmens padaryto nusikalstamo elgesio pasmerkimas“¹¹ V. Pavilionio teigimu, baudžiamoji atsakomybė – tai „asmens ir jo padaryto nusikaltimo pasmerkimas valstybės vardu, kurį vykdo įgaliotos institucijos (teismas) ir kuris pasireiškia baudžiamaisiais įstatymais apibrėžtų asmeninio ir turtinio pobūdžio suvaržymų kaltininkui nustatymu.“¹² V. Piesliakas nurodo, kad „baudžiamoji atsakomybė – tai asmens, padariusio nusikalstamą veiką, pareigos, kilusios dėl padarytos nusikalstamos veikos, būti patrauktam baudžiamojon atsakomybėn, t. y. būti teismo

⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamosios kodekso 45 straipsnio (1998 m. liepos 2 d. redakcija) ir 312 straipsnio 3 dalies (1998 m. vasario 3 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 57-2552.

¹⁰ Plačiau apie tai žr. BARANSKAITĖ, A. *Taikos sutartis baudžiamajoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 66-79.

¹¹ PRAPIESTIS, J., et al. *Namų advokatas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002, p. 123.

¹² PAVILONIS, V. Baudžiamoji atsakomybė ir jos pagrindai. Iš *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. 3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 57.

pasmerktam valstybės vardu priimant apkaltinamąjį nuosprendį, atlikti bausmę ir turėti teistumą, įgyvendinimas.“¹³

Aptariamos sampratos kontekste vyrauja baudžiamųjų prievartos priemonių visumos taikymas nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui. Šios sampratos šalininkų nuomone, baudžiamosios atsakomybės turinį sudaro nuosprendžio paskelbimas (asmens pasmerkimas) Lietuvos Respublikos vardu, bausmės paskyrimas, bausmės atlikimas bei teistumas kartu su jo sukeliama teisiniais padariniais. Šiai sampratai pritaria ir LAT¹⁴.

Tačiau doktrinoje galima rasti nuomonių, teigiančių, kad baudžiamoji atsakomybė turėtų būti suvokiama plačiau – kaip į savo turinį įtraukianti ne vien baudžiamųjų, bet ir baudžiamųjų procesinių prievartos priemonių taikymą, kurį asmuo patiria dar ikiteisminio tyrimo metu, nepriėmus apkaltinamojo nuosprendžio. Pavyzdžiui, A. Baranskaitė laikosi nuomonės, kad baudžiamoji atsakomybė turėtų būti suvokiama kaip „valstybės reakcija teisinėmis baudžiamosiomis, baudžiamosiomis procesinėmis prievartos (represinėmis) priemonėmis į nusikalstamą veiką, ribojančiomis šią veiką padariusio asmens teises ir laisves.“¹⁵ Autorės teigimu, priešingas aiškinimas gali suponuoti supaprastintą požiūrį į tas pasekmes, kurias sukelia baudžiamosios bylos iškėlimas, įtarimo pareiškimas ir kiti procesiniai veiksmai.

Panašios pozicijos laikosi ir R. Drakšas nurodydamas, kad „baudžiamoji atsakomybė – tai nusikalstamos veikos ir ją padariusio, nors dar ir nenustatyto, asmens pasmerkimas valstybės vardu. Šios sampratos turinį sudaro visos teisinės priemonės ir nusikalstamos veikos teisinės pasekmės, atsirandančios dėl nusikaltimo padarymo, taip pat neigiami padariniai nusikaltusiam asmeniui, atsiradę tiriant neteisėtą veiką, skelbiant apkaltinamąjį nuosprendį ir po tokio nuosprendžio paskelbimo.“¹⁶

Matyti, kad dominuojančios baudžiamosios atsakomybės sampratos pateikia iš dalies skirtingus baudžiamosios atsakomybės turinio *inter alia* baudžiamosios atsakomybės pradžios klausimus. Šie aspektai yra reikšmingi analizuojant atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, todėl tikslinga pasirinkti tik vieną baudžiamosios atsakomybės sampratą.

¹³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 181.

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. balandžio 6 d. nutartyje baudžiamajoje byloje Nr. 2K-216/2010 nurodoma, kad tik apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu asmuo pripažįstamas kaltu. Pripažįstant kaltu teismas išreiškia asmens pasmerkimą valstybės vardu dėl baudžiamajame įstatyme numatytos nusikalstamos veikos padarymo. Asmens pripažinimas kaltu reiškia asmens baudžiamąją atsakomybę. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos kasacinėje nutartyje Nr. 2K-280/1999 taip pat pasakyta, kad nuo asmens pripažinimo kaltu momento pradedama realizuoti baudžiamoji atsakomybė.

¹⁵ BARANSKAITĖ, A. *Taikos sutartis baudžiamajoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 78-79.

¹⁶ DRAKŠAS, R. *Baudžiamoji atsakomybė ir jos realizavimo formos*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 41.

Autoriaus nuomone, pritartina baudžiamosios atsakomybės sampratai, į kurios turinį nėra įtraukiamos baudžiamosios procesinės prievartos priemonės, taikomos asmeniui ir ikiteisminio tyrimo metu. Šiuo atveju nesutiktina, kad baudžiamosios procesinės prievartos priemonės gali būti prilyginamos prievartinėms poveikio priemonėms, taikomoms pagal materialiąją baudžiamąją teisę. Šios priemonės skiriasi savo paskirtimi, tikslais, taikymo sritimi ir taikančiais subjektais.

Iš Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso¹⁷ (toliau – BPK) 1 straipsnio 1 dalies ir BPK 119 straipsnio išplaukia, kad baudžiamųjų procesinių prievartos priemonių paskirtis yra orientuota į sklandų galimai padarytos nusikalstamos veikos tyrimą bei atskleidimą, efektyvų, greitą ir netrukdomą procesą. O baudžiamųjų poveikio priemonių taikymo paskirtį aiškinant per BK 41 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus kriminalinės bausmės, kuri yra vienas iš baudžiamosios atsakomybės turinio elementų, tikslus, matyti, kad šiomis priemonėmis yra siekiama: sulaikyti asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo; nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį; atimti ar apriboti nuteistam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas; paveikti bausmę atlikusius asmenis, kad laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų; užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą.

Skirtumų galima rasti ir kalbant apie šių priemonių taikymo sritį. Jeigu baudžiamosios prievartos poveikio priemonės taikomos tik nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui, kai jo kaltė yra įrodyta ir konstatuota apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu, tai baudžiamosios procesinės prievartos priemonės gali būti taikomos ir platesniam asmenų ratui¹⁸.

Skirtingi ir šias priemones taikantys subjektai. Baudžiamųjų procesinių prievartos priemonių taikymo subjektų ratas yra ženkliai platesnis: ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras, ikiteisminio tyrimo teisėjas bei teismas. Baudžiamąsias prievartos priemones, įgyvendinant Konstitucijos 31 straipsnio nuostatas, gali taikyti išimtinai tik teismas.

Kaip pastebi V. Piesliakas, „net iki XX amžiaus pabaigos Lietuvos baudžiamojoje teisėje baudžiamoji atsakomybė buvo siejama ne su teismo nuosprendžio priėmimu, bet su baudžiamuoju procesiniu asmens, įtariamo padarius nusikaltimą, patraukimu kaltinamuoju iki priimant apkaltinamąjį nuosprendį ir kardomųjų procesinio pobūdžio poveikio priemonių taikymu tiriant bylą iki teismo <...>. Deja, toks baudžiamosios

---

¹⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

¹⁸ Pavyzdžiui, pagal BPK 163 straipsnį liudytojui, be svarbios priežasties neatvykstančiam dalyvauti procese, ar bet kokiam asmeniui, nevykdančiam ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro, ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo teisėjų nurodymų, gali būti skiriama bauda arba areštas. Tačiau tokių poveikio priemonių taikymas straipsnyje nurodytiems asmenims nereikia šių asmenų patraukimo baudžiamojon atsakomybėn.

atsakomybės supratimas prieštarautų vienai iš esminių baudžiamųjų įstatymų nuostatų, kad nusikaltimo sudėtis yra vienintelis baudžiamosios atsakomybės pagrindas.¹⁹

Tokia pozicija, atsižvelgiant į ikiteisminio tyrimo nutraukimo galimybę bei baudžiamosios bylos nutraukimą nesant nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties požymių, laikytina logiška bei pagrįsta. Dėl šios priežasties pritartina jau nusistovėjusiam aiškinimui, kad baudžiamoji atsakomybė pradedama įgyvendinti, priėmus apkaltinamąjį teismo nuosprendį. Tokia išvada yra ne tik suderinta su BK, BPK ir Konstitucijoje įtvirtintu nekaltumo prezumpcijos principu, bet taip pat pagrįsta ir suformuota LAT praktika, kurioje kasacinis teismas nurodo, kad „iš BK 2 straipsnio nuostatų išplaukia, jog baudžiamosios atsakomybės pagrindas – tai nustatytas asmens kaltumas už konkrečią nusikalstamą veiką.“²⁰

Nors dėl baudžiamosios atsakomybės sampratos kyla nemažai diskusinių klausimų, tačiau, atsižvelgiant į pirmiau aptartus argumentus, šiame darbe baudžiamosios atsakomybės samprata yra sietina su visuma baudžiamųjų teisinių priemonių, kurias valstybė taiko nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui. Baudžiamosios atsakomybės atsiradimas – su apkaltinamuoju nuosprendžiu, o padariniai – su asmens pasmerkimu valstybės vardu, bausmės paskyrimu, atlikimu ir teistumu (išskyrus baudžiamųjų nusižengimų atveju).

Atsižvelgiant į baudžiamosios atsakomybės sampratą, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės baudžiamosios teisės teorijoje apibūdinamas kaip „nusikalstamą veiką padariusio asmens atleidimas nuo jo pasmerkimo valstybės vardu pripažįstant kaltu padarius nusikalstamą veiką ir priimant apkaltinamąjį nuosprendį, nuo bausmės skyrimo ir teistumo.“²¹ Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra viena iš kompromiso tarp valstybės, atstovaujamos kompetentingų institucijų (teismo, prokuratūros) ir asmens, padariusio baudžiamajame įstatyme numatytą nusikalstamą veiką, apraiškų²².

Svarbu pažymėti, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės nereiškia asmens išteisinimo²³. Kaip pastebi A. Baranskaitė²⁴, asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės yra

¹⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 179.

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-205-222/2015.

²¹ PIESLIAKAS, V., *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 345.

²² СВЕРЧКОВ, В. В. *Освобождение от уголовной ответственности, прекращение уголовного дела (преследования), отказ в его возбуждении: проблемы теории и практики*. Издательство: Юридический центр, 2008, с. 8.

²³ LAT yra išaiškinęs, kad nuosprendis, kuriuo nutraukiama baudžiamoji byla, atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, nėra apkaltinamasis nuosprendis, tačiau priimant tokį nuosprendį turi būti nustatyta, kad asmuo padarė nusikalstamą veiką. Nuosprendis, kuriuo nutraukiama baudžiamoji byla, skiriasi nuo išteisinamojo nuosprendžio, nes tik išteisinamasis nuosprendis reiškia, kad asmuo yra nekaltas,

atleidžiamas nereabilituojančiais pagrindais, t. y. jis nėra pripažįstamas nepadariusiu nusikalstamos veikos ir nėra laikomas nekaltu. Todėl asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės klausimas gali būti sprendžiamas tik tada, kai jo padarytoje veikoje yra konstatuota baudžiamojo įstatymo uždraustos nusikalstamos veikos sudėtis²⁵ – vienas iš būtinų ir pakankamų pagrindų baudžiamajai atsakomybei kilti. Neegzistuojant bent vienam nusikalstamos veikos sudėties požymiui, asmeniui apskritai nekyla baudžiamoji atsakomybė. Dėl šios priežasties teismas, atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės pilnamečiui asmeniui, gali skirti baudžiamojo (BK 67 straipsnio 2 dalis), o nepilnamečiui auklėjamojo poveikio priemones (BK 82 straipsnis).

Taigi atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti suvokiamas kaip atsisakymas kaltą asmenį teisti ir skirti jam bausmę. Tačiau atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės nėra tapatus atleidimui nuo bausmės. Pastaruoju atveju asmeniui apkaltinamuoju nuosprendžiu yra paskiriama bausmė, o tik po to jis atleidžiamas nuo visos ar dalies bausmės paskyrimo²⁶. Atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės asmuo atleidžiamas nuo pasmerkimo valstybės vardu, bausmės paskyrimo, jos atlikimo ir teistumo, o atleidimas vyksta iki apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo.

Svarbu ir tai, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra galimas tik tuomet, kai egzistuoja visi įstatyme nustatyti pagrindai bei sąlygos²⁷. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygos bei pagrindai įstatymo leidėjo yra nustatyti atskiruose BK straipsniuose, numatančiuose konkrečią atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšį. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygos gali būti susijusios su padarytos nusikalstamos veikos pobūdžiu, kaltininko asmenybe, kaltininko elgesiu ir (ar veiksmis), požiūriu į padarytą nusikalstamą veiką ir pan. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindas – pagrįstas manymas, kad asmens patraukimas baudžiamajon atsakomybėn gali būti ne tik netikslingas, bet ir neteisingas. Taikydamas šį institutą teismas tiki, kad tiek bausmės tikslai, tiek teisingumas bus pasiekti nepasmerkiant nusikalstamą veiką padariusio asmens, neskiriant jam kriminalinės bausmės ir neturint teistumo.

---

t. y. arba nebuvo padaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, arba neįrodyta, kad kaltinamasis dalyvavo padarant nusikalstamą veiką [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-100/2008].

²⁴ BARANSKAITĖ, A. *Taikos sutartis baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 80-81.

²⁵ КОМИССАРОВ, В. С., et al. *Уголовное право Российской Федерации. Общая часть. Учебник*. Московский Государственный Университет имени М.В. Ломоносова, Юридический факультет, 2013, с. 434.

²⁶ PRAPIESTIS, J., et al. *Namų advokatas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002, p. 123.

²⁷ Plačiau žr. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 347].

Atsižvelgiant į aptartą baudžiamosios atsakomybės ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sampratą, atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės galima suvokti kaip BK numatytą ir teismo taikomą tarp valstybės ir asmens, padariusio nusikalstamą veiką, susiklosčiusių baudžiamųjų teisinių santykių sąlyginį ar besąlyginį nutraukimą, su galimybe nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui paskirti baudžiamąsias teises priemones, nesusijusias su bausme. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės institutas įgyvendina atsakomybės diferencijavimo, individualizavimo, teisingumo²⁸ ir šanso²⁹ principus, išryškina humanišką baudžiamosios teisės pusę³⁰. Tokiu būdu represinės baudžiamosios teisės funkcijos taikymas nėra absoliutinas, o derinamas su kitomis baudžiamosios teisės funkcijomis (auklėjamoji, prevencinė) ir principais.

1.2. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšys ir klasifikacijos bei jų santykis

Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės institutas Lietuvos baudžiamojoje teisėje nėra naujas³¹ – jis buvo įteisintas įsigaliojus 1961 metų BK³². Įvairiais šio kodekso galiojimo laikotarpiais buvo numatytos šios atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšys: patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senatis; atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės asmeniui ar nusikalstamai veikai praradus pavojingumą; pagal laidavimą; perduodant bylą draugiškajam teismui; vietoj baudžiamosios atsakomybės taikant administracinę atsakomybę; taikant nepilnamečiui priverčiamąsias auklėjamojo poveikio priemones. Kaip pastebi V. Piesliakas³³, po 1990 metų, pasikeitus aplinkybėms, kai kurios atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšys tapo netaikytinos, tačiau šio instituto taikymui ir vystymuisi pagreitį suteikė 2000 metų BK priėmimas, kur atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės teisiškai reglamentuojamas specialiaame BK VI skyriuje „Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės“.

Pastebėtina, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis įtvirtina ne tik BK VI skyrius. Atsižvelgiant į struktūrinį šių rūšių išdėstymą BK, pirmiausia galima skirti bendrąsias ir specialiąsias atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis. Bendro

---

²⁸ *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. 3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2001. p. 377.

²⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 108.

³⁰ ГЛАДКИХ, В. И., КУРЧЕЕВ, В. С. *Уголовное право России. Общая и Особенная части: Учебник..* Новосибирский государственный университет, 2015, с. 11.

³¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 343.

³² Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*. 1961, Nr. 18-148.

³³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 343.

pobūdžio atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšys yra įtvirtintos BK bendrosios dalies³⁴ straipsniuose, BK VI skyriuje ir BK IX skyriuje, reguliuojančiame nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumus. Tokio pobūdžio atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės nepriklauso nuo konkrečios padarytos nusikalstamos veikos ir gali būti taikomas tais atvejais, kai yra išpildomos atitinkamos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšies sąlygos ir (ar) pagrindai. Be bendrojoje dalyje įtvirtintų atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšių, BK specialioji dalis numato atskiras galimybes atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės. Tačiau šiuo atveju atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra siejamas su padaryta konkrečia nusikalstama veika³⁵.

Baudžiamosios teisės doktrinoje³⁶ yra pripažįstama atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšių klasifikacija į sąlygines ir besąlygines. Besąlyginio³⁷ atleidimo atveju, atleidus asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal konkrečią atleidimo rūšį, „baudžiamieji teisiniai santykiai tarp kaltininko ir valstybės, kaltininko ir nukentėjusiojo, nukentėjusiojo ir valstybės dėl padarytos nusikalstamos veikos baigiasi.“³⁸ Tokiu atveju kaltininkas nuo baudžiamosios atsakomybės yra atleidžiamas galutinai ir negrįžtamai, atleidimas nuo atsakomybės nėra panaikinamas ir asmuo nėra teisiamas už ankstesnę nusikalstamą veiką, net jei jis padaro naują nusikalstamą veiką.

Sąlygine³⁹ atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšimi laikomi atvejai, kai atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra siejamas su įstatyme nurodytų draudimų, įpareigojimų ar kitų reikalavimų arba ribojimų nustatymu asmeniui, atleidžiamam nuo baudžiamosios atsakomybės. Tokie apribojimai yra skiriami konkrečiam teismo nustatytam terminui ir yra taikomi nuo teismo sprendimo atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės įsiteisėjimo dienos. Baudžiamieji teisiniai santykiai nutrūksta ir asmuo už šią veiką atsakomybėn netraukiamas, jeigu per nustatytą konkretų laikotarpį nuo baudžiamosios atsakomybės atleistas asmuo vykdo jam paskirtus

---

³⁴ Šio tipo atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra numatytas BK 19 straipsnio 2 dalyje, 36 straipsnyje, BK 37 straipsnyje, 38 straipsnyje, 39 straipsnyje, BK 39¹ straipsnyje, 40 straipsnyje, 93 straipsnyje.

³⁵ Tokia galimybė atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės yra numatyta BK 114 straipsnio 3 dalyje, 147 straipsnio 3 dalyje, 147² straipsnio 2 dalyje, 157 straipsnio 3 dalyje, 189¹ straipsnio 2 dalyje, 226 straipsnio 6 dalyje, 227 straipsnio 5 dalyje, 259 straipsnio 3 dalyje, 291 straipsnio 2 dalyje, 291 straipsnio 3 dalyje.

³⁶ *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. 3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2001. p. 377; PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 352.

³⁷ Pagal BK besąlyginio atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšys yra numatytos: BK 36 straipsnyje, 37 straipsnyje, 39 straipsnyje, 39¹ straipsnyje, 93 straipsnyje ir BK 19 straipsnio 2 dalyje, taip pat visais BK specialiosios dalies numatytais atvejais.

³⁸ BARANSKAITĖ, A. *Taikos sutartis baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 83.

³⁹ BK įtvirtina tik dvi sąlyginio atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis, kurios numatytos BK 38 straipsnyje ir BK 40 straipsnyje.

įpareigojimus, laikosi draudimų, nepadaro naujos nusikalstamos veikos. Tačiau, jeigu asmuo nustatytu bandomuoju laikotarpiu pažeidžia nustatytus draudimus ar ribojimus ir (ar) padaro naują nusikalstamą veiką, sąlyginės rūšies atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės gali arba privalo būti panaikintas, ir, jį panaikinus, asmuo patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn už tą nusikalstamą veiką, nuo kurios buvo atleistas.

Baudžiamosios teisės teorijoje galima rasti ir kitokių atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšių klasifikacijų. Viena tokių – šių rūšių skirstymas į privalomas (imperatyvias) ir neprivalomas (fakultatyvias)⁴⁰. Šio skirstymo esmė – teismo diskrecijos teisė atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės. Privalomo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės atveju teismas turi pareigą asmenį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu jis atitinka visus įstatymo keliamus reikalavimus (sąlygas ir (ar) pagrindus). A. Baranskaitės teigimu⁴¹, imperatyvi (privaloma) atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis, numatyta BK bendrojoje dalyje, yra tik viena – atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu teismas pripažįsta, kad iki bylos nagrinėjimo šis asmuo ar jo padaryta veika dėl aplinkybių pasikeitimo prarado pavojingumą (BK 36 straipsnis). Vis dėlto, šio darbo autoriaus nuomone, gramatiškai aiškinant BK 19 straipsnio 2 dalies normą, prie privalomo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės turėtų būti priskirtas ir atvejis, kai asmuo yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl to, kad nusikaltimą padarė būdamas prieš jo valią nugirdytas ar apsvaigintas. Privalomai nuo baudžiamosios atsakomybės yra atleidžiama ir daugumos BK specialiosios dalies numatytais atvejais⁴².

Neprivalomas (fakultatyvus) atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra tada, kai teismas turi diskreciją *ad hoc* spręsti, ar teisinga atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės, ar priešingai – įvertinus nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį, kaltininko asmenybę, kitas reikšmingas bylos aplinkybes, baudžiamosios bylos procesą tęsti ir skirti bausmę. Šiuo atveju net ir visų įstatyme nustatytų sąlygų išpildymas negarantuoja, kad kaltininkas nuo baudžiamosios atsakomybės bus atleistas – tai paliekama išimtinai teismo vertinimui. Pagal BK, dauguma atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšių, įtvirtintų BK bendrojoje dalyje, yra neprivalomos⁴³, o iš BK specialiosios dalies neprivalomi yra tik BK 147 straipsnio 3 dalyje ir BK 157 straipsnio 3 dalyje numatyti atvejai.

---

⁴⁰ BARANSKAITĖ, A. *Taikos sutartis baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 82-83.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² Pavyzdžiui, BK 114 straipsnio 3 dalis, 147² straipsnio 2 dalis, 189¹ straipsnio 2 dalyis, 226 straipsnio 6 dalis, 227 straipsnio 5 dalis, 259 straipsnio 3 dalis, 291 straipsnio 2 dalis, 291 straipsnio 3 dalis.

⁴³ BK 37 straipsnis, 38 straipsnis, 39 straipsnis, 39¹ straipsnis, 40 straipsnis, 93 straipsnis.

Vertinant BK įtvirtintų atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšių sistemoje, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra sąlyginė ir fakultatyvi atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą nuo kitų atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšių išsiskiria ir tuo, kad ši rūšis iš esmės yra priklausoma nuo subjektyvių aplinkybių – proceso dalyvių (daugiausiai nuo kaltininko) veiksmų – atitinkamų sąlygų įvykdymo ir pagrindų buvimo. Tai skiria ją nuo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 36 ir 37 straipsnius. Šios rūšies taikymas daugiausia priklauso nuo kaltininko valios, t. y. jo taikymui didžiausią įtaką turi tam tikras teigiamas kaltininko elgesys prieš ir po nusikalstamos veikos padarymo, kuris suformuoja pagrįstą manymą, kad padaryta nusikalstama veika buvo labiau atsitiktinė ir ateityje nepasikartos, kas nebūtinai gali būti taikant BK 39 straipsnį.

Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą savo turiniu, sąlygomis bei reikalavimais, labiausiai yra panašus į atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius. Vis dėlto skirtingai nei įtvirtinta BK 38 straipsnyje, BK 40 straipsnio taikymas galimas net ir tuo atveju, kai nukentėjusysis nesutinka, kad kaltininkui būtų netaikoma baudžiamoji atsakomybė.

1.3. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą samprata ir reikšmė

Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą institutas yra įtvirtintas BK 40 straipsnyje, kuriame teigiama, jog asmuo, padaręs baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą, teismo pasitikėjimo verto asmens prašymu, gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jeigu asmuo pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką, dėl jos prisipažino ir nuoširdžiai gailisi, bent iš dalies atlygino ar pašalino padarytą žalą ir yra pagrindo manyti, kad žalą atlygins visiškai bei ateityje nebedarys naujų nusikalstamų veikų.

Kompleksinei instituto analizei svarbu suvokti laidavimo sampratą. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne žodis „laiduoti“ yra apibrėžiamas kaip teikti; tvirtai pažadėti, garantuoti.⁴⁴ Atskleisti laidavimo esmę padeda ir tai, jog laidavimas nėra vien baudžiamajoje teisėje sutinkamas terminas. Štai Lietuvos Respublikos civiliniame

---

⁴⁴ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-09]. Prieiga per internetą: <http://dz.lki.lt/>

kodekse⁴⁵ (toliau – CK) laidavimas yra vienas iš prievolės įvykdymo užtikrinimo būdų. CK įtvirtintu reguliavimu nustatyta, kad laidavimas yra sutartis, kuria laiduotojas už atlyginimą ar neatlygintinai įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės (CK 6. 76 straipsnio 1 dalis). Nors savo tikslais ir reguliavimo apimtimi civilinėje teisėje egzistuojantis prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas nėra tapatus baudžiamojoje teisėje esančiai atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą rūšiai, tačiau lyginant šiuos institutus galime rasti ir panašumų, kurie tam tikra prasme leidžia suvokti BK 40 straipsnyje įtvirtinto laidavimo sampratą.

Tiek civilinėje, tiek baudžiamojoje teisėje laidavimo atveju į atsiradusį teisinį santykį (kilusį arba iš sandorio tarp privačių asmenų, arba dėl nusikalstamos veikos padarymo tarp asmens ir valstybės) įstoja trečiasis asmuo, kuris savanoriškai prisiima tam tikrus apibrėžtus įsipareigojimus⁴⁶ savo ir asmens, už kurį laiduoja, atžvilgiu bei tampa šių teisinių santykių dalyviu, įgydamas laiduotojo statusą. Tiek pagal CK 6.79 straipsnį, tiek pagal BK 40 straipsnio 1 dalį, asmens valia laiduoti už kitą asmenį turi būti pareikšta rašytine forma.

Taigi BK 40 straipsnio kontekste, laidavimas gali būti suvokiamas kaip asmens savanoriškas prašymas netaikyti nusikalstamą veiką padariusio asmens atžvilgiu teisinių padarinių, sudarančių baudžiamosios atsakomybės turinį, įsipareigojant perimti kaltininką savo žinion, darant jam teigiamą įtaką, užtikrinti, kad jis suvoks ir pasmerks savo neteisėtus veiksmus, visiškai atlygins ar pašalins nusikalstama veika padarytą žalą ir ateityje nebedarys naujų nusikalstamų veikų. Kaip nurodoma BK komentare, „laidavimo atveju kaltininko atsakomybė „tarsi“ yra padalijama tarp kaltininko, laiduotojo ir valstybės, t. y. kaltininkas įsipareigoja nepadaryti naujos nusikalstamos veikos, laidotojas laiduoja, kad kaltininkas per nustatytą laidavimo laikotarpį nepadarys naujos nusikalstamos veikos, o valstybė iš savo pusės sutinka kaltininką atiduoti laiduotojo atsakomybėn ir netaikyti jam valstybės prievartos priemonės – bausmės.“⁴⁷

Žvelgiant į atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą iš istorinės pusės, paminėtina, kad pats institutas atsirado 1960 m. spalio 27 d. priėmus Rusijos

---

⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

⁴⁶ Civiliniu laidavimu laidotojas įsipareigoja įvykdyti prievolę kreditoriui, jeigu skolininkas savo prievolės visiškai ar iš dalies neįvykdytų pats, o BK 40 straipsnyje numatytu laidavimu laiduotojas įsipareigoja iš esmės atlikti valstybės bei teisėsaugos sistemai tenkančią pareigą paveikti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, kad šis suvoktų žalingą savo veiksmų pobūdį ir ateityje laikytųsi įstatymų ir nebedarytų naujų nusikalstamų veikų.

⁴⁷ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. I tomas. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 254.

Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamąjį kodeksą⁴⁸ ir buvo inkorporuotas į suderintus Sovietų Sąjungos valstybių narių baudžiamuosius įstatymus⁴⁹. Lietuvos baudžiamojoje teisėje ši atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis buvo įtvirtinta įsigaliojus 1961 metų BK ir buvo reglamentuota šio kodekso 53 straipsnyje. Kaip matyti iš 1960 metų RTFSR baudžiamojo kodekso⁵⁰ 52 straipsnio, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą reglamentavimas niekuo nesiskyrė nuo 1961 metų BK 53 straipsnio.

1961 metų BK 53 straipsnis atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, atsižvelgiant į tuometinę ekonominę, socialinę bei politinę santvarką, reguliavo kiek kitaip⁵¹ negu dabar galiojančio BK 40 straipsnis, be kita ko, numatydamas, kad pagal laidavimą galima atleisti ne tik nuo baudžiamosios atsakomybės, bet ir nuo bausmės. Lietuvoje toks atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą modelis galiojo iki 1995 metų sausio 1 d., kai įsigaliojo 1994 m. liepos 19 d. priimtas Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“⁵².

Tačiau tiek socialistinis atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą modelis, tiek ir dabartinis savo tikslais ir paskirtimi iš esmės yra labai panašūs. Abiem atvejais atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą suvokiamas kaip atsisakymas kaltam dėl nusikalstamos veikos padarymo asmeniui taikyti baudžiamąsias teises (prievartines) poveikio priemones, šį asmenį perduodant kito asmens žinion, kad būtent jis padarytų teigiamą įtaką kaltininkui, kad šis pasitaisytų ir ateityje nebedarytų naujų nusikalstamų veikų. Abiem reguliavimo atvejais: padaryta nusikalstama veika neturi sunkausti pobūdžio; asmuo turi prisipažinti padaręs nusikalstamą veiką ir nuoširdžiai gailėtis; kaltininko asmenybė leidžia tikėtis, kad bausmės tikslai bus pasiekti ir be realios bausmės paskyrimo; turi būti laiduotojo prašymas perduoti kaltininką jo žinion;

---

⁴⁸ КРУГЛИКОВ, Л., КОЗАЧЕНКО, И., ГАЛИАКБАРОВ, Р. *Уголовное право России. Часть Общая. Учебник*. Проспект, 2014, С. 459-470.

⁴⁹ ГУМЕНЮК, В. В. *Характеристика общих видов освобождения от уголовной ответственности по Уголовному кодексу Украины. Вісник Одеського національного університету. Сер. : Правознавство. - 2012. - Т. 17, Вип. 1-2. - С. 161-170.* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4851/1/161-170.pdf>.

⁵⁰ 1960 m. RTFSR baudžiamasis kodeksas, įsigaliojęs 1961-01-01, galiojęs iki 1997.01.01 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. Prieiga per internetą: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_2950/.

⁵¹ Pagal 1961 metų BK 53 straipsnio 1 dalį, jeigu pagal bylos aplinkybes asmens padarytas nusikaltimas ir pats šis asmuo nėra labai pavojingi visuomenei ir jeigu tas nusikaltimas nesukėlė sunkių pasekmių, o pats kaltininkas nuoširdžiai gailisi, tai, visuomeninių organizacijų ar darbo žmonių kolektyvo prašymu, šis asmuo gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės ir bausmės ir atiduodamas pagal laidavimą prašančiosioms visuomeninėms organizacijoms ar darbo žmonių kolektyvui, kad šie jį perauklėtų ir pataisytų.

⁵² Lietuvos Respublikos įstatymas Nr. I-551 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Žin.*, 1994, Nr. 60-1182.

nustatomas laidavimo terminas; laiduotojas turi teisę atsakyti laidavimo; pagal laidavimą negali būti atleidžiami turintys teistumą asmenys.

Nepaisant to, esminiu skirtumu laikytina tai, kad pagal 1961 metų BK asmuo pagal laidavimą buvo perduodamas ne teismo pasitikėjimo vertam fiziniam, bet juridiniam asmeniui (visuomeninėms organizacijoms ar darbo žmonių kolektyvui), kad jis kaltininką perauklėtų. 1961 metų BK įtvirtino kitoki ir apibrėžtą asmenų, galinčių būti kaltininko laiduotojais, ratą. Šiuo atveju, skirtingai nei dabartiniame reguliavime, „kaltininkas pasižada pavyzdingai elgtis ir sąžiningai dirbti, laikytis socialistinio bendro gyvenimo normų, nepasitraukti iš darbo kolektyvo, turėdamas tikslą vengti visuomeninio poveikio, tuo pateisindamas jam pareikštą pasitikėjimą.“⁵³

Palyginus naujojo BK 40 straipsnį su 1961 metų BK 53 straipsniu, pastebime, kad įstatymų leidėjas, kurdamas nepriklausomos Lietuvos baudžiamąjį įstatymą, socialistinės teisės sukurtą atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšį gražino į naująjį BK, ją iš pagrindų pakeisdamas, modernizuodamas, pritaikydamas naujai sukurto BK sistemai, atitinkančiai bendrą nepriklausomos Lietuvos baudžiamosios politikos idėją.

Vertinant atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą lyginamuoju aspektu, pirmiausia pažymėtina tai, kad pats atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės institutas nėra populiarus užsienio valstybėse⁵⁴. Kaip nurodo R. Ažubalytė, šis „materialiosios teisės institutas mažiau žinomas Vakarų Europos šalyse, nors jose ir egzistuoja sąlyginis ir besąlyginis baudžiamojo persekiojimo nutraukimas (baudžiamojo proceso institutas) bei atleidimas nuo bausmės (baudžiamosios teisės institutas).“⁵⁵

Kita vertus, iš Rytų ir Pietų Europos valstybių baudžiamųjų įstatymų analizės matyti, kad vis tik kai kuriuose jų yra įtvirtintas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės institutas (pavyzdžiui, Armėnijos⁵⁶, Azerbaidžano⁵⁷, Gruzijos⁵⁸, Kazachstano⁵⁹, Latvijos⁶⁰, Moldovos⁶¹, Rusijos⁶², Tadžikistano⁶³, Ukrainos⁶⁴ ir

⁵³ BIELIŪNAS, E., et al. *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1989, p. 117.

⁵⁴ *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. 3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2001. p. 378.

⁵⁵ AŽUBALYTĖ, R. Diskrecinio baudžiamojo persekiojimo ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės santykis. *Jurisprudencija*, 2006, p. 19.

⁵⁶ Criminal code of the Republic of Armenia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1655/file/bb9bb21f5c6170dadce5efd70578c.htm/preview>>

⁵⁷ Criminal Code of the Republic of Azerbaijan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1658/file/4b3ff87c005675cfd74058077132.htm/preview>>

⁵⁸ Criminal Code of Georgia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4262/file/GE_CriminalCode_amDec2011_En.pdf>

⁵⁹ Criminal Code of the Republic of Kazakhstan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1681/file/ca1cfb8a67f8a1c2ffe8de6554a3.htm/preview>>

Uzbekistano⁶⁵ baudžiamieji kodeksai). Nepaisant to, kad šių valstybių baudžiamuosiuose kodeksuose galime rasti tokias atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis, kaip atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės asmeniui ar nusikalstamai veikai praradus pavojingumą ar kaltininkui susitaikius su nukentėjusiuoju, tačiau beveik visų analizuotų užsienio šalių baudžiamieji įstatymai nenumato galimybės atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.

Ukrainos mokslininkas V. V. Gumeniuk⁶⁶ nurodo, kad daugumos NVS (Nepriklausomų valstybių sandrauga, – *aut. past.*) ir Baltijos valstybių šalių įstatymų leidėjai, kurdami savo naujus ir nepriklausomus baudžiamuosius įstatymus, šio instituto atsisakė. Šio autoriaus nuomone, valstybėse tai padaryta po TSRS griūties pasikeitus socialinei-ekonominei situacijai ir praradus darbuotojų kolektyvo auklėjamąjį poveikį asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką. Lietuva po nepriklausomybės atgavimo šį institutą taip pat buvo panaikinusi iš savo BK. Todėl sovietų laikais sukurtas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą laikui bėgant pripažinimo nesulaukė, nors Rusijos mokslininkų⁶⁷ teigimu, šis institutas galėjo turėti perspektyvią ateitį bei padėti realiai įgyvendinti baudžiamojoje teisėje įtvirtintus principus.

Tačiau ne visos valstybės, buvusiose TSRS sudėtyje, atsisakė atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą – tokią atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšį numato ir Ukrainos baudžiamojo kodekso 47 straipsnis. Palyginus jo reglamentavimą, matyti, kad tiek Lietuvoje, tiek Ukrainoje šį institutą galima taikyti kai:
1) asmuo pirmą kartą padaro nesunkų ar apysunkį nusikaltimą (Lietuvoje ir neatsargų

---

⁶⁰ Criminal Code of the Republic of Latvia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4795/file/Latvia_CC_am2013_en.pdf>

⁶¹ Criminal Code of the Republic of Moldova. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3559/file/Criminal%20Code%20RM.pdf>>

⁶² Criminal Code of the Republic of Russia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4247/file/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf>

⁶³ Criminal Code of the Republic of Tajikistan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1707/file/207b8150765af2c85ad6f5bb8a44.htm/preview>>

⁶⁴ Criminal Code of the Republic of Ukraine. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/16257/preview>>

⁶⁵ Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. <<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1712/file/a45cbf3cc66c17f04420786aa164.htm/preview>>

⁶⁶ ГУМЕНЮК, В. В. Характеристика общих видов освобождения от уголовной ответственности по Уголовному кодексу Украины. *Вісник Одеського національного університету. Сер. : Правознавство.* - 2012. - Т. 17, Вип. 1-2. - С. 161-170. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4851/1/161-170.pdf>.

⁶⁷ СУНДУРОВ, Ф. Р. Освобождение от уголовной ответственности в системе мер уголовно-правового Воздействия. *Вестник ТИСБИ.* – 2012. – № 2(50). [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://www.tisbi.ru/assets/Site/Science/Documents/SUNDUROV-THE-RELIEF-FROM-CRIMINAL-LIABILITY-IN-THE-SYSTEM-OF-MEASURES-OF-CRIMINALLEGAL-INFLUENCE.pdf>.

nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą); 2) asmuo pripažįsta savo kaltę bei nuoširdžiai gailisi; 3) yra laiduotojo prašymas perduoti kaltininką jo žinion; 4) egzistuoja pagrindas manyti, kad asmuo laikysis nustatytų įpareigojimų ir ateityje nedarys naujų nusikaltimų.

Nepaisant to, esminiu skirtumu lyginamų šalių reglamentavime laikytinas laiduotojo asmuo. Lietuvoje laiduotojas gali būti kaltininko tėvai, artimieji giminaičiai ar kiti teismo pasitikėjimo verti asmenys (BK 40 straipsnio 3 dalis). Lietuvos BK „juridinio asmens galimybė būti laiduotoju nėra numatyta.“⁶⁸ Ukrainoje priešingai – laiduotoju gali būti tik juridinis asmuo – kolektyvinės įmonės, įstaigos ar organizacijos, prašančios perduoti asmenį pagal laidavimą jų žinion. Ukrainoje asmuo pagal laidavimą negali būti perduodamas fiziniam asmeniui (pavyzdžiui, kolektyvinės įmonės, įstaigos ar organizacijos darbuotojui)⁶⁹.

Manytina, kad įstatymų leidėjo sprendimas grąžinti iš pagrindų patobulintą, atnaujintą ir prie šiuolaikinės baudžiamosios politikos tikslų priderintą atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra teisingas ir sveikintinas. Juk ir tarptautiniais baudžiamosios justicijos standartais⁷⁰ siekiama, kad šiuolaikinė pasaulinė ir Europos baudžiamoji politika kryptų švelnėjimo linkme, mažinant kriminalinių bausmių taikymą, siekiant bausmių švelninimo, nusikalstamų veikų dekriminalizacijos, su laisvės atėmimu nesusijusių bausmių taikymo, didesnę dėmesį skiriant auklėjamajam baudžiamosios teisės poveikiui.

Reikšminga ir tai, kad 2015 metais, vykdant regioninį projektą „Nusikalstamą veiką įvykdžiusių asmenų resocializacija Europos Sąjungoje: pilietinės visuomenės vaidmens stiprinimas“, buvo atliktas tyrimas „Alternatyvios baudžiamosios sankcijos Europos Sąjungoje“⁷¹, kuriame nagrinėjamos su laisvės atėmimu nesusijusios sankcijos, siekiant nustatyti perspektyviausias baudžiamųjų sankcijų alternatyvas Belgijoje, Bulgarijoje,

⁶⁸ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. I tomas. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 258.

⁶⁹ ГУМЕНИОК, В. В. *Характеристика общих видов освобождения от уголовной ответственности по Уголовному кодексу Украины*. Правознавство, 2012. с. 161-170.

⁷⁰ Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 1990 m. gruodžio 14 d. patvirtinta rezoliucija Nr. 45/110 „Minimalios standartinės taisyklės dėl priemonių, nesusijusių su laisvės atėmimu (Tokijo taisyklės)“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-11]. Prieiga per internetą:

<<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/564/99/IMG/NR056499.pdf?OpenElement>>; Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1992 m. spalio 19 d. rekomendacija Nr. R (92)16 „Dėl Europos visuomeninių sankcijų ir priemonių taisyklių“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-11]. <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=615649>>; Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1999 m. rugšėjo 30 d. rekomendacija Nr. R (99) 22 „Dėl kalėjimų perpildymo bei kalinių skaičiaus augimo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-11]. <<http://legislationline.org/documents/action/popup/id/8040>>; Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2000 m. lapkričio 29 d. Rekomendacija Nr. Rec (2000) 22 „Dėl Europos visuomeninių sankcijų ir priemonių taisyklių taikymo tobulinimo taisyklių“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-11]. <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=388373&Site=CM>>.

⁷¹ GRAEBSEH, Christine M., BURKHARDT Sven-U. Alternatyvios baudžiamosios sankcijos Europos Sąjungoje. *Lietuvos teisės institutas*, 2015, p. 1-90.

Vokietijoje, Ispanijoje ir Lietuvoje. Atliktame tyrime nurodoma, kad Lietuva turi vieną didžiausių įkalintų asmenų skaičių Europoje, tačiau tyrimo autoriai, aptardami projekte dalyvavusių valstybių patirtį taikant laisvės atėmimui alternatyvias priemones, BK 40 straipsnį pateikė kaip Lietuvos baudžiamojoje teisėje taikomą geros praktikos pavyzdį.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad baudžiamasis procesas iš esmės yra sudėtingiausias, sunkiausias ir ekonomiškai brangiausias teisinis procesas⁷², kuriame didžiausia darbo ir ekonominė našta tenka būtent valstybei. Todėl atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra reikšmingas ne tik, kad atitinka tarptautinius baudžiamosios justicijos standartus, globalius bei nacionalinius baudžiamosios politikos tikslus, bet taip pat padeda valstybei įgyvendinti teisingumo ir humaniškumo principus greitesniu, efektyvesniu ir ekonomiškesniu būdu tiek valstybei, tiek kaltininkui, tiek ir kitiems proceso dalyviams.

Apibendrinant galima teigti, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra nusikalstamą veiką padariusio asmens atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės turinį sudarančių elementų, t. y. jo pasmerkimo valstybės vardu pripažįstant kaltu, priimant apkaltinamąjį nuosprendį, nuo bausmės skyrimo, jos atlikimo ir teistumo. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra istoriškai ir politiškai susiformavusi, BK įtvirtinta, sąlyginė bei fakultatyvi atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis, kuria nusikalstamą veiką padaręs asmuo, įvykdęs įstatymo keliamas sąlygas, pagal prašymą gali būti perduodamas teismo pasitikėjimo verto asmens (laiduotojo) įtakai ir atsakomybei, kad baudžiamosios atsakomybės bei bausmės tikslai būtų įgyvendinami kaltininkui neskyrus bausmės ir neturint teistumo.

---

⁷² Kaip teigia O. Fedosiuk, „Į jo kainą įeiną ne tik ekonominės išlaidos kriminalinės justicijos tarnyboms, penitencinėms įstaigoms, atlikusių bausmę asmenų rehabilitacijai ir kt., bet ir visuomenės moralinis nuostolis<...>.“ [FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė, kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19(2), p. 716.]

2. ATLEIDIMO NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS PAGAL LAIDAVIMĄ SĄLYGOS IR PAGRINDAI

Nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą galima atleisti tik egzistuojant BK nustatytų sąlygų ir pagrindų⁷³ visumai. Tačiau atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra fakultatyvi atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis. Todėl ar atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės BK 40 straipsnio pagrindu teismas sprendžia *ad hoc*.

V. Pieskiako knygoje⁷⁴ išskiriamos tokios, iš BK 40 straipsnio išplaukiančios, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygos: 1) asmuo nusikalstamą veiką padarė pirmą kartą; 2) padaryta veika yra baudžiamasis nusizengimas, neatsargus arba nesunkus ar apysunkis tyčinis nusikaltimas; 3) asmuo visiškai pripažino savo kaltę ir gailisi padaręs nusikalstamą veiką; 4) asmuo bent iš dalies atlygino ar pašalino padarytą žalą arba įsipareigojo ją atlyginti, jeigu ji buvo padaryta; 5) yra asmens, kuris vertas teismo pasitikėjimo, prašymas perduoti kaltininką jo atsakomybėn pagal laidavimą. Pagal šį autorių, atleidimo nuo baudžiamosios rūšies pagrindas įstatyme yra formuojamas taip: teismas turi pagrindo manyti, kad asmuo visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nebedarys naujų nusikalstamų.

Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą pagrindai yra ne tik formalieji, bet ir turiningieji, „nurodantys teismo vertinimo, ar atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą bus pakankamas užtikrinant, kad asmuo laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų, taip pat ar laiduotojas yra vertas teismo pasitikėjimo, ar darys teigiamą įtaką kaltininkui, svarbą. Būtent visų šių sąlygų visetas yra svarbus ir sudaro galimybes priimti sprendimą, atitinkantį konstitucinį teisingumo principą.“⁷⁵

---

⁷³ Pagal V. Piesliaką, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygos – formalūs įstatyme (BK) numatyti reikalavimai, kurių buvimu įsitikinęs prokuroras ar kaltinamasis turi teisę teikti prašymą teismui dėl atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės. Tuo tarpu atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindai yra siejami su galimybe pasiekti bausmės tikslus netaikant baudžiamosios atsakomybės ir teismo įsitikinimu, kad asmuo nebedarys naujų nusikalstamų veikų [PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 347]

⁷⁴ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 374-375.

⁷⁵ 2011 m. balandžio 18 d. Teismų praktikos skiriant bausmes už nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (baudžiamojo kodekso 225, 226, 227 ir 228 straipsniai) tyrimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-15]. Prieiga per internetą:

<http://www2.lai.lt/lat_web_test/4_tpbuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=34914>.

2.1. Pirmą kartą padaryta nusikalstama veika

Minėta, kad tiek baudžiamosios atsakomybės, tiek ir atleidimo nuo jos klausimas gali būti keliamas tik po to, kai yra nustatomas pavojingos veikos, atitinkančios baudžiamajame įstatyme numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį, padarymo faktas ir šią veiką padaręs asmuo.

Kaltininkas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali būti atleistas, jeigu padaryta nusikalstama veika patenka į BK 40 straipsnio 1 dalyje nustatytų nusikalstamų veikų grupę. Tokių nusikalstamų veikų, kurias padarius galimas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, rūšys yra baudžiamasis nusižengimas, bet kuris neatsargus nusikaltimas, nesunkus tyčinis nusikaltimas arba apysunkis tyčinis nusikaltimas.

Palyginus 1961 metų ir dabartinio BK nuostatas, pastebėtina, kad senojo BK 53 straipsnis neišskyrė nusikalstamų veikų kategorijų, taikytinų šiai atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšiai. Minimo straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad pagal laidavimą asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleistas tada, jeigu pagal bylos aplinkybes padarytas nusikaltimas ir pats šis asmuo nėra labai pavojingi⁷⁶ visuomenei ir jeigu tas nusikaltimas nesukėlė sunkių pasekmių. Todėl senasis BK padarytą nusikalstamą veiką atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą kontekste apibūdina kaip vertinamąjį *ad hoc*, kuris, manytina, atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą leidžia taikyti rečiau negu dabar galiojantis reglamentavimas, aiškiai skiriantis nusikalstamų veikų kategorijas.

Svarbu tai, kad baudžiamasis įstatymas nenurodo už kokių konkrečių nusikalstamų veikų padarymą asmuo negali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Nepaisant to, teismų praktikoje yra pavyzdžių⁷⁷, kada kaltininką atsisakoma atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą dėl padaryto konkretaus nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo.

---

⁷⁶ Kaip nurodo A. Klimka, nelabai pavojingi nusikaltimai užima tarpinę vietą tarp mažareikšmių nusikaltimų, numatytų senojo BK 52 straipsnyje ir sunkių nusikaltimų, kurie yra nurodyti BK 25 straipsnyje [KLIMKA, A., APANAIVIČIUS, M. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mintis, 1972, p. 379].

⁷⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalgos“ išvadų 23 punkte nurodoma, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės neturi būti taikomas tais atvejais, kai asmuo, apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, sukelia eismo įvykį, dėl kurio žūsta žmonių ar būna sunkiai sutrikdyta kitų asmenų sveikata. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-15]. Prieiga per internetą: <http://www2.lai.lt/lat_web_test/4_tpbuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=34109>.

Teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kada padaryta nusikalstama veika (kuri pati savaime leidžia taikyti BK 40 straipsnį) yra įvardijama kaip „šalinanti net ir formalias galimybės asmeniui būti atleistam nuo atsakomybės“⁷⁸. Pažymėtina, kad formalias galimybes atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą šalina padarytas sunkus ar labai sunkus nusikaltimas. Kaltininko padaryta nusikalstama veika, jos padarymo aplinkybės ar kilę padariniai gali formuoti teismo vidinį įsitikinimą dėl kaltininko asmenybės bei bausmės tikslų pasiekimo be realios bausmės skyrimo ir jos atlikimo, tačiau ji *per se* nešalina galimybės bent svarstyti BK 40 straipsnio taikymo klausimą.

Kalbant apie padarytą nusikalstamą veiką, kaip vieną iš atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygų, BK 40 straipsnio 2 dalies 1 punktas įtvirtina, kad nusikalstama veika turi būti padaryta pirmą kartą. Baudžiamosios teisės doktrinoje pažymima, kad nusikalstama veika pirmą kartą gali būti padaroma faktiškai ir teisiškai⁷⁹. Kaip nurodo G. Švedas, „teisiškai pirmą kartą teisiu asmeniu pripažįstamas ir toks asmuo, kuris faktiškai gali būti teisiamas ir nebe pirmą kartą, tačiau jau išnykus prieš tai buvusių teistumų teisiniams padariniams.“⁸⁰

BK komentare nurodoma, kad asmuo yra laikomas teisiu pirmą kartą, jeigu: „1) dėl savo padarytos nusikalstamos veikos traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pirmą kartą; 2) dėl anksčiau padaryto baudžiamojo nusižengimo asmuo buvo nuteistas ir atliko bausmę; 3) dėl anksčiau padaryto nusikaltimo buvo nuteistas, atliko bausmę ir jo teistumas išnyko ar buvo panaikintas; 4) buvo nuteistas už ankstesnės nusikalstamos veikos padarymą, tačiau pritaikius amnestiją arba suteikus malonę atleistas nuo visos ankstesniu nuosprendžiu paskirtos bausmės (ir jo teistumas išnyko ar buvo panaikintas); 5) dėl anksčiau padarytos nusikalstamos veikos atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės: a) remiantis BK 36, 37, 39, 39¹, 93 str. numatytais pagrindais; b) pagal BK 40 str., jei per vienerius metus nepadarė naujos nusikalstamos veikos; c) pagal BK 38 str., jei per vienerius metus nepadarė naujos nusikalstamos veikos ir vykdė teismo patvirtintą susitarimą dėl žalos atlyginimo sąlygų ir tvarkos.“⁸¹ Analogiškomis nuostatomis vadovaujamosi suformuotoje LAT praktikoje⁸².

⁷⁸ Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 30 d. nuosprendis baudžiamojame byloje Nr. 1-597-716/2015.

⁷⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 257.

⁸⁰ ŠVEDAS, G. Bausmės skyrimo asmeniui, pirmą kartą teisiu už nesunkų arba apysunkį tyčinį nusikaltimą, nuostatos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje. Vilnius: *Teisė*, 2014, Nr. 90, p. 13.

⁸¹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1 – 98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 310-311.

⁸² LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinė sesija išaiškino, kad asmuo laikomas pirmą kartą padariusiu nusikalstamą veiką ir tada, kai „kai dėl ankstesnės nusikalstamos veikos kilęs baudžiamasis teisinis santykis

Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą galimas esant pavieniui nusikalstamai veikai⁸³. Teismų praktikoje nurodoma, kad „įstatymas nedraudžia atleisti asmenis nuo baudžiamosios atsakomybės, jei padaryta nusikalstama veika buvo tęstinė ar ji buvo daroma ilgą laiką.“⁸⁴ Kasacinio teismo nutartyse ne kartą pasisakyta, kad „tęstinė nusikalstama veika laikoma tokia veika, kuri susideda iš dviejų ar daugiau tapačių ar vienaarūšių veiksmų, iš kurių kiekvienas, vertinant atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo objektyviuosius požymius, tačiau jie visi yra jungiami vieno sumanymo, t. y. bendros tyčios.“⁸⁵ LAT taip pat išaiškinęs, kad tęstinės veikos sampratai neprieštaruoja ir tokie atvejai, kai pasikartojantys veiksmai nėra visiškai tapatūs ar vienaarūšiai, tačiau jais įgyvendinamas tas pats veikos požymis⁸⁶ arba alternatyvūs veikos požymiai⁸⁷.

Teismų praktikoje šiuo klausimu didesnių problemų nekildavo – nustačius, kad asmuo padarė vieną tęstinę nusikalstamą veiką, galėjo būti sprendžiamas klausimas dėl jo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Tačiau 2010 m. kovo 18 d. LAT Baudžiamųjų bylų plenarinė sesija baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010 pateikė itin reikšmingus išaiškinimus, susijusius su nusikalstamos veikos padarymu pirmą kartą bei tęstinės nusikalstamos veikos santykį su atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės. LAT konstatavo: „jeigu kvalifikavimo požiūriu padaryta tęstinė veika vertinama kaip vienas nusikaltimas ir tuo pagrindu laikoma, kad asmuo nusikalstamą veiką padarė pirmą kartą, tai tokia teisinė išvada neturėtų užgožti šios veikos ypatybių svarbos. Ypač šios sąlygos nederėtų suabsoliutinti sprendžiant atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės klausimą. Net ir vienas tyčinis apysunkis ar net lengvesnis nusikaltimas, jeigu jis buvo daromas ilgą ar labai ilgą laiką (keletą metų ir pan.) sistemingais, versliškais, intensyviai kartojamais veiksmais, naudojant tam tikrus pavojingus įrankius ar priemones ir pan., pagal savo teisinę reikšmę atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės neturėtų būti

---

jau yra visiškai pasibaigęs <...>.“ [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-85/2008].

⁸³ Plačiau apie tai žr. ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. 3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 315-319.

⁸⁴ Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-365-382/2010.

⁸⁵ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-307/2007, 2K-P-412/2007.

⁸⁶ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-84/2011, 2K-269/2011.

⁸⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-124/2007, 2K-322/2008.

prilyginamas vienkartiniam nusikalstamam poelgiui, neturinčiam ypatingo užmojo, didelio įžūlumo bruožų, tačiau kvalifikuotam pritaikius tą patį baudžiamąjį įstatymą.“⁸⁸

Šiuo atveju kasacinis teismas tam tikra prasme išplėtė tęstinės nusikalstamos veikos sampratą bei taikymo apimtį, atkreipdamas žemesnės instancijos teismų dėmesį, kad nors padarytos nusikalstamos veikos ar tam tikri jos epizodai byloje gali būti kvalifikuojami kaip pavienė tęstinė nusikalstama veika, tačiau tokia išvada negali būti suabsoliutinama sprendžiant dėl kaltininko atleidimo nuo visų baudžiamosios atsakomybės turinių sudarančių elementų. Tokia LAT pozicija turėtų būti laikoma pagrįsta, nes nėra teisinga, kada formaliai vertinant padarytą veiką kaip tęstinę, mažesnio pavojingumo veikos yra iš esmės sutapatinamos su sistemingais, ilgą laiką trukusiais tyčiniaisiais kaltininko veiksmais. Pastebėtina, kad tokia LAT suformuota tęstinės nusikalstamos veikos samprata BK 40 straipsnio kontekste yra nepakitusi iki šiol.

Dėl šios priežasties teismai, sprenddami kaltininko atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės klausimą, kiekvienu atveju turi pareigą padarytą tęstinę nusikalstamą veiką vertinti ypatingai nuodugniai ir individualizuotai. Tik tokiu būdu nustačius, kad tęstinė nusikalstama veika vertintina kaip padaryta pirmą kartą, galimas ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygos konstatavimas.

BK 40 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies 1 punkte nurodoma nusikalstamos veikos padarymo formuluotė yra apibrėžiama vienaskaitos forma, tačiau tam tikrais atvejais asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleistas ir už kelių nusikalstamų veikų padarymą. LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinė sesija, atsižvelgdama į susiklosčiusią teismų praktiką, išanalizavusi sąvokos „pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką“ problemą, padarė išvadą, kad „asmuo laikomas pirmą kartą padariusiu nusikalstamą veiką, jeigu pripažįstama, kad jis, nebūdamas anksčiau nusikaltęs, yra padaręs tik vieną nusikalstamą veiką arba kelias nusikalstamas veikas, kurios viena kitos atžvilgiu nėra pakartotinės ir sudaro idealiąją sutaptį.“⁸⁹ Tokia praktika vadovaujama ir vėlesnėse LAT nutartyse⁹⁰.

BK 40 straipsnio taikymas už dvi ar daugiau nusikalstamas veikas, sudarančias realią nusikalstamų veikų sutaptį, negalimas, nes kiekviena iš nusikalstamų veikų yra savarankiška viena kitos atžvilgiu. Esant realiai nusikalstamų veikų sutapčiai, antrą ir visas kitas nusikalstamas veikas asmuo atlieka pakartotinai pirmosios atžvilgiu, todėl jis

---

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010. *Teismų praktika*. 2010, Nr. 33.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-85/2008.

⁹⁰ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys Nr. 2K-7-75/2011, Nr. 2K-305/2011, Nr. 2K-138/2015.

negali būti laikomas nusikalstamą veiką padariusiu pirmą kartą. Ideali nusikalstamų veikų sutaptis paprastai konstatuojama tada, kai asmuo viena veika padaro du ar daugiau nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų, numatytų skirtingose BK specialiosios dalies straipsniuose. LAT yra išaiškinęs, kad „nusikalstamų veikų sutaptis yra ideali ir tuo atveju, jei padarytos kelios veikos, viena po kitos, per trumpą laiko tarpą, įgyvendinant vieningą sumanymą.“⁹¹ Šiuo atveju kelios nusikalstamos veikos padaromos vienu poelgiu, įgyvendinant vieną nusikalstamą sumanymą. Dėl to pagrįsta laikyti, kad esant šiai sutapčiai asmuo laikomas nusikalstamą veiką padaręs pirmą kartą ir gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.

Paminėtina ir tai, kad „visais atvejais sprendžiant BK 40 straipsnio taikymą, konstatuojant idealią nusikalstamų veikų sutaptį, teismų sprendimai turi būti pagrįsti nustatytais ir įvertintomis konkrečiomis bylos aplinkybėmis, turi būti nurodyti motyvai, kuriais remiantis pripažįstama ne reali, o ideali nusikalstamų veikų sutaptis.“⁹²

Užsienio šalių šaltiniuose taip pat aiškinama, kad kai asmuo padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, kurios yra pakartotinės viena kitos atžvilgiu (realioji sutaptis), jis nėra laikomas asmeniu, pirmą kartą padariusiu nusikalstamą veiką, ir dėl to turi būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už kiekvieną iš jų.⁹³ Taip pat pažymima, kad asmuo, kuriam jau buvo taikytas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės irgi laikomas asmeniu, pirmą kartą padariusiu nusikalstamą veiką,⁹⁴ kas atitinka ir Lietuvos baudžiamojoje teisėje nusistovėjusį aiškinimą, kuris grindžiamas tuo, jog teisinis santykis, kilęs dėl anksčiau padarytos nusikalstamos veikos, yra pasibaigęs.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad asmuo gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, kai jis pirmą kartą padaro baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą. Pirmą kartą nusikalstamą veiką padariusio asmens sąvoka baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje aiškinama iš esmės tapachiai. Asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jeigu jis pavienę nusikalstamą veiką faktiškai arba teisiškai padarė pirmą kartą.

---

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012. *Teismų praktika*. 2012, 37, p. 325-337.

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91/2011.

⁹³ Постановление Верховного суда от 21 июня 2001 года N 4 “О судебной практике по применению статьи 67 Уголовного Кодекса Республики Казахстан” [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-18]. Prieiga per internetą: <http://kazakhstan.news-city.info/docs/sistemst/dok_oerybz.htm>.

⁹⁴ Освобождения от уголовной ответственности. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.ruclass.ru/node/911>>.

Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės galimas ir kelių nusikalstamų veikų padarymo atveju, jeigu jos viena kitos atžvilgiu nėra pakartotinės ir sudaro idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį. Tęstinės nusikalstamos veikos padarymas taip pat neužkerta kelio kaltininkui taikyti BK 40 straipsnio nuostatas, tačiau tik tada, jeigu ji nebuvo daroma ilgą ar labai ilgą laiką, sistemingais, versliškais, intensyviai kartojamais veiksmais, naudojant tam tikrus pavojingus įrankius, priemones ir pan. Padaryta nusikalstama veika yra viena iš pagrindinių atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygų, nes ji nusako ir BK 40 straipsnio taikymo ribas.

2.2. Kaltės pripažinimas ir gailėjimasis dėl padarytos nusikalstamos veikos

Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra neįmanomas, jeigu asmuo nepripažįsta savo kaltės ir neišreiškia gailėjimosi dėl savo padarytos nusikalstamos veikos. Tokią kompleksinę atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygą įtvirtinta BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punktas⁹⁵.

Kaltės pripažinimo ir nuoširdaus gailėjimosi sąlyga nėra naujas reiškinys atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą institute. Tokią sąlygą įtvirtino ir iki 1995 m. sausio 1 d. galiojusio 1961 metų BK 53 straipsnio 1 dalis, nustačiusi, kad asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą jeigu, be kitų sąlygų, „kaltininkas nuoširdžiai gailisi“ (1961 m. BK 53 straipsnio 1 dalis), o jeigu „asmuo, kurį prašoma atiduoti pagal laidavimą, nelaiko savęs kaltu, nutraukti baudžiamąją bylą neleidžiama“ (1961 m. BK 53 straipsnio 2 dalis). Doktrinoje tokios sąlygos įtvirtinimas buvo aiškinamas tuo, jog tokie kaltininko veiksmai rodo, kad „asmuo pats stengiasi pasitaisyti bei supranta, kad jam būtina pakeisti savo elgesį, pašalinti nusikaltimo pasekmes, o jeigu kaltininkas nelaiko savęs kaltu, aišku, kad kaltininkas nesupranta savo elgesio nusikalstamo pobūdžio, nenori paklusti bendro elgesio taisyklėms, todėl perauklėti jį reikia valstybinėmis prievartos priemonėmis.“⁹⁶

Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sistemoje be atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą panaši sąlyga yra keliami atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės, kai kaltininkas susitaiko su nukentėjusiu asmeniu (BK 38 straipsnio 1 dalies 1 punktas) bei asmens, aktyviai padėjusio atskleisti organizuotos

⁹⁵ Prisipažinimas padarius nusikalstamą veiką ir išreikštas gailėjimasis tuo pačiu yra ir kaltininko baudžiamąją atsakomybę lengvinanti aplinkybė (BK 59 straipsnio 1 dalies 2 punktas), į kurią atsižvelgia teismas kaltininkui skirdamas bausmę (BK 54 straipsnio 2 dalies 7 punktas). Panaši sąlyga taip pat randama ir BK 62 straipsnio 1 dalyje bei BK 64¹ straipsnio 2 dalyje.

⁹⁶ KLIMKA, A., APANAIVIČIUS, M. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mintis, 1972, p. 380.

grupės ar nusikalstamo susivienijimo narių padarytas nusikalstamas veikas, atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės (BK 39¹ straipsnio 1 dalis). Tačiau, skirtingai nei BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punktas, šios normos nereikalauja, kad kaltininkas, prisipažinęs padaręs nusikalstamą veiką, dėl jos dar ir gailėtųsi. Taip pat nei viename kitame BK straipsnyje nerandama reikalavimo pripažinti kaltę – kaltininkas turi prisipažinti „padaręs nusikalstamą veiką“. Nėra aišku ar įstatymų leidėjas tokį terminą šiame straipsnyje pavartojo tikslingai, siekdamas jam suteikti savotiško išskirtinumo ir pabrėžtinumo, ar vis dėlto tai yra teisėkūros klaida. Konkretaus atsakymo į šį klausimą nerandame nei baudžiamosios teisės doktrinoje, nei aktualioje teismų praktikoje.

Baudžiamosios teisės teorijoje teigiama, kad „visiškas kaltės pripažinimas ir gailėjimasis dėl padarytos nusikalstamos veikos reiškia, kad asmuo pripažįsta, jog padarė konkrečią nusikalstamą veiką, ir ikiteisminio tyrimo institucijoms bei teismui duoda teisingus parodymus apie esmines padarytos nusikalstamos veikos aplinkybes, tai vertina negatyviai ir kremtasi dėl savo padarytos nusikalstamos veikos.“⁹⁷ Taip pat nurodoma, kad tik visiškas kaltės pripažinimas ir gailėjimasis gali garantuoti asmens pataisymą netaikant jam bausmės.

Lingvistiniu požiūriu kaltės pripažinimas suvoktinas kaip subjektyviąją nusikalstamos veikos pusę apibūdinančių požymių pripažinimas, t. y. asmuo pripažįsta psichinį (vidinį) santykį su padaryta veika, kitaip tariant, psichinį santykį su nusikalstamos veikos objektyviosios pusės elementais. O prisipažinimas padarius nusikalstamą veiką gali būti suprantamas kaip objektyviąją padarytos nusikalstamos veikos pusę apibūdinančių elementų (veika, padariniai, priežastinis ryšys, būdas, laikas, vieta ir t. t.) visumos pripažinimas. Pagrįsta manyti, kad asmuo pripažindamas, kad realizavo atitinkamo nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties objektyviosios pusės požymį, pripažįsta ir savo kaltę dėl šios nusikalstamos veikos padarymo. Tai leidžia konstatuoti, kad konstrukciniu požiūriu kaltės ir nusikalstamos veikos padarymo pripažinimas nėra skirtingos sąvokos, o iš esmės apibūdinančios tapatų reikalavimą – pripažinti patį nusikalstamos veikos faktą, padarymo aplinkybes bei kaltę.

Tokią išvadą galima daryti atsižvelgiant ne tik į lingvistinį sąvokų aiškinimą, bet ir į teismų praktiką, kuri kaltės ir nusikalstamos veikos padarymo pripažinimą aiškina iš esmės tapačiais. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą kontekste Lietuvos teismų praktika⁹⁸, aiškinant visišką kaltės pripažinimą, yra vieninga ir nuosekli –

---

⁹⁷ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1 – 98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 255.

⁹⁸ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-645/2010, 2K-P-82/2010, 2K-169/2014, 2K-137/2015, 2K-140/2015; Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus

visiškas savo kaltės pripažinimas dėl padarytos nusikalstamos veikos reiškia, kad asmuo pripažįsta, jog padarė konkrečią nusikalstamą veiką ir ikiteisminio tyrimo institucijoms bei teismui duoda teisingus parodymus apie esmines padarytos nusikalstamos veikos aplinkybes. Visiškas kaltės pripažinimas paprastai suvokiamas kaip asmens paaiškinimai, duodami ikiteisminio tyrimo pareigūnams ar teismui, kuriais patvirtinamas jo padarytos veikos faktas, teisingai nusakomi šios veikos svarbiausi bruožai, ypatybės ir padarymo aplinkybės.

LAT senato 1999 m. gruodžio 23 d. nutarime Nr. 23 „Dėl teismų praktikos taikant bendruosius bausmių skyrimo pradmenis“ išaiškinta, kad „kaltininko prisipažinimas padarius nusikaltimą yra esminių bylos aplinkybių pripažinimas duodant tyrimo ir teisingumo vykdymo institucijoms teisingus parodymus savo noru, o ne dėl surinktų įrodymų.“⁹⁹ Toks aiškinimas nepakito iki šiol ir yra plačiai sutinkamas kasacinio teismo nutartyse¹⁰⁰ bei baudžiamosios teisės doktrinoje¹⁰¹. Tai suponuoja, kad baudžiamajame įstatyme įtvirtintos lingvistiniu požiūriu skirtingos sąvokos „pripažino kaltę“ ir „prisipažino padaręs nusikalstamą veiką“ savo prasme yra tapačios, reiškiančios, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo ikiteisminį tyrimą atliekantiems pareigūnams bei bylą nagrinėjančiam teismui nurodo tikrai padaręs inkriminuojamą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, duoda teisingus parodymus apie esmines veikos padarymo aplinkybes.

Aptariamam klausimui reikšminga tai, kad BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkte esanti sąlyga iš kaltininko reikalauja „visiško“ kaltės pripažinimo. LAT yra pažymėjus, kad „tokia kategoriška kaltės pripažinimo sąlyga yra nesutinkama jokiose kitose BK straipsniuose esančiose normose, reglamentuojančiose prisipažinimą padarius nusikaltimą (pavyzdžiui, BK 38 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 59 straipsnio 1 dalies 2 punktas).“¹⁰² Lingvistinė prasme toks reikalavimas gali būti suprantamas kaip absoliutus ir besąlygiškas, reiškiantis, kad kaltininkas privalo ne tik pripažinti patį nusikalstamos veikos padarymo faktą, bet ir sutikti su byloje esančių duomenų bei įrodymų teisingumu, visomis nustatytomis veikos padarymo aplinkybėmis bei padarytos nusikalstamos veikos kvalifikavimu.

2012 m. sausio 16 d. nuosprendis baudžiamojame byloje Nr. 1-21-64/2012; Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1A-76-785/2015; ir kt.

⁹⁹ 1999 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime Nr. 23 „Dėl teismų praktikos taikant bendruosius bausmių skyrimo pradmenis“

¹⁰⁰ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. Nr. 2K-201/2007, 2K-550/2008, 2K-638/2010, 2K-106/2011, 2K-21-942/2016 ir kt.

¹⁰¹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1 – 98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 239, 324-352; PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 277; BARANSKAITĖ, A. *Taikos sutartis baudžiamojame teiseje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 102-103.

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-84/2010. *Teismų praktika*, 2010, Nr. 33.

Vis dėlto teismų praktikos analizė rodo, kad faktiniam prisipažinimui tokie griežti reikalavimai nėra keliami. LAT praktikoje ne kartą pasisakyta, kad visiškai savo kaltės pripažinimas „neapima kokių nors asmens priedermių pačiam duoti teisinį savo veikos vertinimą, visiškai sutikti su ikiteisminio tyrimo ar bylos procesiniuose dokumentuose pateikiama padarytos veikos kvalifikacija, teisiniu atsakomybę sunkinančių ar lengvinančių aplinkybių fiksavimu ir t. t.“¹⁰³ Kaltininkas laikomas prisipažinusi padaręs nusikalstamą veiką net ir tais atvejais, kai jis nemano, kad padarė nusikalstamą veiką, tačiau iš esmės pripažįsta veikos padarymo aplinkybes¹⁰⁴.

Tokia praktika turėtų būti vertinama teigiamai. Kaltininko teisinė padėtis neturėtų būti sunkinama remiantis formaliais pagrindais, kad jis su pareikštu kaltinimu sutinka iš dalies (pavyzdžiui, kaltininkas sutinka su veikos padarymo aplinkybėmis, tačiau nesutinka su jo veikos kvalifikavimu kaltinamajame akte). Juk kaltininkas savo veikos pavojingumą ir kilusius padarinius subjektyviai gali suvokti kitaip, negu jie yra jam inkriminuoti. Svarbu tai, kad teismai kaltininko poziciją turi vertinti kompleksiskai bei neatsietinai su byloje esančiais duomenimis ir nustatytais faktais, kurie leistų patvirtinti, kad kaltininkas iš esmės pripažįsta padaręs nusikalstamą veiką ir dėl to duoda teisingus parodymus. Atsižvelgiant į tai, kad teismų praktikoje yra nemažai pavyzdžių, kai BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkte esančios sąlygos išpildymui pakanka ir dalinio kaltės pripažinimo¹⁰⁵, autoriaus nuomone, BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkte esantis reikalavimas „visiškai“ pripažinti kaltę yra perteklinis.

Nei praktikoje, nei baudžiamosios teisės teorijoje nekyla didesnių problemų aiškinant antrąją aptariamą sąlygą momentą – kaltininko gailėjimąsi. Gailėjimasis dėl padarytos nusikalstamos veikos atskleidžia kaltininko kritišką požiūrį į savo neteisėtus veiksmus bei apgailestavimą. Teismai pripažįsta, kad asmens gailėjimasis išreiškiamas ne vien apgailestavimo pareiškimais ar deklaratyviais atsiprašymais¹⁰⁶. Svarbu tai, kad kaltininko išreikštas gailėjimasis yra vertinamojo pobūdžio, todėl bylą nagrinėjantys teismai kiekvienu konkrečiu atveju privalo tinkamai ir visapusiškai vertinti, ar kaltininko

---

¹⁰³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137/2015.

¹⁰⁴ „<...> nors nuteistasis R. Č. neprisipažino padaręs nusikalstamą veiką, tačiau esmines bylos aplinkybes pripažino, davė apie jas išsamius parodymus, tik savo veiksmų nevertino kaip nusikalstamų. Taigi apeliacinės instancijos teismo išvada, kad R. Č. neprisipažino padaręs jam inkriminuotą nusikalstamą veiką, nepagrįsta.“ [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. vasario 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31/2010].

¹⁰⁵Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 1A-366-238/2015, 1A-112-582/2014 ir kt.

¹⁰⁶ Gailėjimąsi gali išreikšti asmens savikritiškas požiūris į buvusį elgesį, krintimasis dėl padarytos veikos, jos neigiamas vertinimas, taip pat poelgiai, kuriais kaltininkas stengiasi pašalinti ar sušvelninti savo veikos žalingus padarinius, pagelbėti nukentėjusiesiems, dėti pastangas atlyginti žalą, jeigu tokia yra padaryta, padeda justicijos institucijoms aiškintis ikiteisminiam tyrimui ar bylai svarbias aplinkybes ir pan. [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-685/2012, 2K-137/2015, 2K-140-489/2015].

išreikštas gailestis iš tikrųjų yra nuoširdus, bet ne formalus siekis palengvinti savo teisinę padėtį.

LAT savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs, kad šios sąlygos konstatavimą „gali pagrįsti ne tik bylos aplinkybių visuma, bet pirmiausia paties kaltininko parodymai ir jo pozicijos tyrimo metu ir teisme, jų nuoseklumas.“¹⁰⁷ Todėl nuoširdus gailėjimasis nustatomas ne vien pagal bendrus formalius pareiškimus dėl kaltės pripažinimo – jis turi būti objektyviai įvertinamas pagal bylos aplinkybių visumą¹⁰⁸ (duotus parodymus, jų nuoseklumą, kaltininko elgesį po įvykio ir vėliau ir pan.). Bylą nagrinėjantis teismas negalės konstatuoti esant išpildytos BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytos sąlygos, jeigu netikės, kad kaltininko gailėjimasis yra nuoširdus¹⁰⁹.

Visiško kaltės pripažinimo ir nuoširdaus gailėjimosi sąlygos išpildymui keliamas svarbus savanoriškumo reikalavimas. Nors BK *expressis verbis* nenustato, kad kaltės pripažinimas privalo būti savanoriškas, tačiau tokia nuostata yra formuojama nuoseklioje teismų praktikoje. LAT yra ne kartą akcentavęs, kad „prisipažinimas turi būti kaltinamojo asmeninės valios aktas, o ne išskaičiavimas, kai kaltė yra aiškiai įrodyta kitais bylos duomenimis.“¹¹⁰ Toks reikalavimas yra keliamas ir dėl to, kad tokie kaltininko (kaltinamojo) veiksmai padeda justicijos institucijoms aiškintis ikiteisminiam tyrimui ar bylai svarbias aplinkybes¹¹¹. Manytina, kad tik savanoriškas kaltės pripažinimas gali užtikrinti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą paskirtį, nes būtent šia sąlyga kaltininkas gali laisvai manipuliuoti, suvokdamas gresiančią atsakomybę ir mėgindamas bet kokia kaina jos išvengti.

BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkto sąlygai teismų praktikoje yra keliami aukšti reikalavimai: vertinant, ar prisipažinimas ir gailėjimasis yra iš tikrųjų nuoširdūs ir savanoriški, pagal susiformavusią teismų praktiką didžiausias dėmesys yra skiriamas paties kaltininko parodymų vertinimui, jų nuoseklumui tiek ikiteisminio tyrimo, tiek ir

---

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137/2015

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-21-942/2016.

¹⁰⁹ Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismas baudžiamojoje M. B. baudžiamojoje byloje 1A-418-114/09 nematė pagrindo atleisti M. B. nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, kadangi nors kaltinamasis prisipažino padaręs nusikalstamą veiką, tačiau teismas iš bylos aplinkybių visumos negalėjo daryti išvados, kad jis nuoširdžiai gailisi padaręs nusikalstamą veiką, neigiamai vertina savo elgesį.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-516-697/2015.

¹¹¹ Pavyzdžiui Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-82/2010, 2K-685/2012, 2K-137/2015, 2K-140-489/2015. Pastebėtina, kad analogiškos pozicijos laikomasi ir baudžiamosios teisės teorijoje, nes, kaip pastebi A. Baranskaitė, „tik iš asmens, suvokusio savo kaltumą iš esmės savo valia, o ne atsidūrus situacijoje be kitokios išeities, galima tikėtis, kad jis tikrai savanoriškai įvykdys ir kitas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygas.“ [BARANSKAITĖ, A. *Taikos sutartis baudžiamojoje teiseje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 104.]

bylos nagrinėjimo teisme metu, jo subjektyviam suvokimui apie savo nusikalstamą elgesį. Tačiau šioje vietoje susiduriama su kaltės pripažinimo ir nuoširdaus gailėjimosi išreiškimo momentu problema.

Baudžiamosios teisės teorijoje vyrauja nuomonė, kad kaltininkas kaltę turi pripažinti ikiteisminio bylos tyrimo ar teismo bylos nagrinėjimo metu, o išreikšti nuoširdų gailėjimą – iki apkaltinamojo nuosprendžio¹¹² (šiuo atveju ir nutarties nutraukti bylą, kaltininką atleidžiant nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą) priėmimo. Tokią poziciją iš esmės palaiko ir suformuota teismų praktika, kurioje sakoma, kad „kaltininkas gali pripažinti savo kaltę bylos parengtinio tyrimo metu ir nagrinėjant bylą teisme, todėl kaltės neprisipažinimas ikiteisminio tyrimo metu neeliminuoja teisės tai padaryti baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu.“¹¹³

Tačiau praktikoje randama ir kitokių prisipažinimo momento aiškinimo pavyzdžių¹¹⁴, kai teismai iš kaltininko reikalauja kaltę pripažinti tiek ikiteisminio, tiek teismo bylos nagrinėjimo metu. Pagal tokią praktiką, nepripažinus kaltės ikiteisminio tyrimo metu nėra išpildoma BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkto sąlyga byloje, kas užkerta kelią atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės. Manytina, kad tokia pozicija neatitinka pirmiau aptarto kasacinio teismo suformuoto aiškinimo, kad kaltės neprisipažinimas ikiteisminio tyrimo metu neeliminuoja teisės tai padaryti baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu. Tačiau šiuo požiūriu LAT praktika nėra iki galo vienoda.

Vienoje byloje aplinkybė, jog kaltininkas savo kaltę pripažino tik paskutinio žodžio metu (iki nuosprendžio priėmimo – *aut. past.*) bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, LAT teisėjų kolegijos buvo įvertinta kaip formali, nenuoširdi, verčiama byloje surinktų įrodymų bei nustatytų aplinkybių, paremta siekiu išvengti baudžiamosios atsakomybės. Teismas be to pažymėjo, kad toks kaltininko elgesys „niekaip neprisidėjo prie teisingo sprendimo byloje priėmimo, nes tik dėka pareigūnų, tyrusių šią bylą, ir teismo, ją nagrinėjusio, buvo išsiaiškintos ir nustatytos nusikalstamos veikos aplinkybės.“¹¹⁵

Esant skirtingai praktikai dėl kaltės pripažinimo momento, nėra aišku, kada kaltinamasis turi pripažinti kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo, kad jo

¹¹² PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 277-278.

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-516-697/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. vasario 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31/2010.

¹¹⁴ Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. vasario 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-73-166-2011.

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-241/2012.

prisipažinimas atitiktų BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintai sąlygai keliamus reikalavimus.

Viena vertus, kaltininko parodymų nuoseklumas ir kaltės pripažinimas jau pačioje baudžiamojo proceso pradžioje leidžia suformuoti aiškų bylą nagrinėjančio teismo vidinį įsitikinimą tokių kaltininko pareiškimų teisingumu, patikimumu, nuoširdumu. Tačiau, kaip jau buvo minėta, kaltininkas dėl subjektyvių priežasčių gali kitaip suvokti savo elgesį, kilusius padarius ar jų baudžiamumą, todėl ikiteisminio tyrimo metu gali duoti skirtingus parodymus nei bylą nagrinėjant teisme. Svarbu ir tai, kad iš Konstitucijos kylantis savęs nekaltinimo (lot. *Nemo tenetur se ipsum accusare*) principas¹¹⁶ nedraudžia baudžiamajon atsakomybėn traukiamam asmeniui duoti neteisingus parodymus ar jų apskritai neduoti, o toks kaltinamojo (įtariamojo) elgesys negali būti sankcionuojamas ne tik materialiosiomis (baudžiamosiomis), bet ir procesinėmis priemonėmis.

Dėl šių priežasčių galima manyti, kad nors ikiteisminio tyrimo metu kaltinamojo duoti parodymai turi reikšmės formuojant teismo vidinį įsitikinimą kaltinamojo prisipažinimo savanoriškumu, nuoširdumu ir patikimumu, vis dėlto turėtų būti laikomasi tokios įstatymo taikymo praktikos, kurioje nesuteikiama didesnės reikšmės aplinkybei, kad kaltininkas savo kaltės nepripažino ikiteisminio tyrimo metu ir laikant, kad jis neišpildė BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygos.

Apibendrinant nurodytina, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą nėra įmanomas, jeigu kaltininkas visiškai nepripažino savo kaltės ir neišreiškė nuoširdaus gailėjimosi dėl padarytos nusikalstamos veikos. Prisipažinimas turi prasmę tada, kai jis yra savanoriškas ir grindžiamas pozityviais motyvais – nuoširdžia atgaila dėl padarytos nusikalstamos veikos. Nuoširdus gailėjimasis pripažįstamas tada, kai kaltininkas laisva valia pripažįsta padaręs nusikalstamą veiką, kritiškai vertina savo elgesį, išgyvena dėl padarytos nusikalstamos veikos ir stengiasi pašalinti ar sušvelninti jos padarinius. Tokie teigiami kaltininko dorovinių nuostatų bei valios išraiškos elementai yra vertinamojo pobūdžio – nustatomi atsižvelgiant ir į kaltininko parodymų, atskleidžiančių padarytos nusikalstamos veikos aplinkybes, nuoseklumą, kaltės pripažinimo momentą, aplinkybes, kurioms esant kaltė pripažinta, teisėsaugos institucijoms suteiktą pagalbą, kaltininko pastangas sušvelninti nusikalstamos veikos padarinius bei požiūrį į padarytą veiką.

---

¹¹⁶MERKEVIČIUS, R. *Baudžiamasis procesas: įtariamojo samprata*. Vilnius: Teisinės informacijos departamentas, 2008, p. 559-560.

Atlikta teismų praktikos analizė rodo, kad teismai dažnai susiduria su problemomis konstatuojant šios sąlygos egzistavimą, nes kaltininko prisipažinimas ir gailėjimasis yra galimas ne tik dėl atgailos padarius nusikalstamą veiką, bet ir kaip gynybinė taktika, siekiant išvengti baudžiamosios atsakomybės ar kitaip palengvinti savo teisinę padėtį. Teismai iš kaltininko paprastai nereikalauja absoliutaus kaltės ir bylos faktinių aplinkybių pripažinimo – parodymai gali neatitikti neesminių bylos aplinkybių, kaltininkas gali neteisingai įvertinti pačią įvykio situaciją ar nesutikti su veikos teisiniu kvalifikavimu. Svarbu ir tai, kad visiškas kaltės pripažinimas savo turiniu iš esmės yra analogiškas baudžiamąją atsakomybę lengvinančiai aplinkybei, numatyta BK 59 straipsnio 1 dalies 2 punkte, o teismų praktikoje iš kaltininko reikalaujama tik nuoširdaus gailėjimosi. Dėl šių priežasčių, atsižvelgiant į teismų praktikos išaiškinimus, siekiant baudžiamojo įstatymo terminų aiškumo bei vienodumo, siūlytina BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punktą pakeisti ir išdėstyti jį taip: „prisipažino padaręs nusikalstamą veiką ir nuoširdžiai gailisi, ir“.

2.3. Žalos atlyginimas ar pašalinimas arba įsipareigojimas atlyginti padarytą žalą

Asmuo negali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jeigu nebus bent iš dalies atlyginęs ar pašalinęs nusikalstama veika padarytos žalos arba įsipareigojęs tokią žalą atlyginti ateityje (BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktas). Šios sąlygos egzistavimas, kaip ir prieš tai aptartas visiškas kaltės pripažinimas ir gailėjimasis, priklauso nuo kaltininko valios bei veiksmų.

Nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, be aptariamo BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto, kaip sąlygą kelia ir atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui susitaikius su nukentėjusiuoju (BK 38 straipsnio 1 dalies 2 punktas), tai yra ir kaltininko atsakomybę lengvinanti aplinkybė (BK 59 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje išaiškinta, kad „Konstitucijoje valstybė įpareigojama gerbti žmogaus teises ir laisves, teisinėmis, materialinėmis, organizacinėmis priemonėmis užtikrinti jų gynimą nuo

neteisėto kėsಿನimosi ar ribojimo¹¹⁷, o „būtinumas atlyginti asmeniui padarytą materialinę ir moralinę žalą yra konstitucinis principas.“¹¹⁸

Baudžiamojoje justicijoje nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą pirmiausiai įtvirtina ir įgyvendinimo būdus nustato baudžiamojo proceso įstatymas. Pagal BPK kiekvienas asmuo, pripažintas nukentėjusiuoju¹¹⁹, turi teisę reikalauti, kad būtų nustatytas ir teisingai nubaustas nusikalstamą veiką padaręs asmuo, gauti dėl nusikalstamos veikos padarytos žalos atlyginimą (BPK 44 straipsnio 10 dalis).

Nei BK, nei BPK neapibrėžia nusikalstama veika padarytos žalos sampratos. BPK 28 straipsnio 1 dalyje abstrakčiai nurodoma, kad nukentėjusiajam gali būti padaroma fizinė, turtinė ar neturtinė žala. LAT nusikalstama veika padarytą žalą apibrėžia kaip „baudžiamojo įstatymo saugomų asmeninių ir turtinių vertybių sunaikinimą arba pakenkimą, sukėlusį neigiamų pasekmių, kurias galima įvertinti turtine išraiška. Žala padaroma baudžiamosios teisės ginamoms vertybėms.“¹²⁰ Pagal BPK 109 straipsnį civilinio ieškinio baudžiamojoje byloje dalyku yra turtinė ir (ar) neturtinė žala.

Doktrinoje teigiama, kad „nusikalstamos veikos padarymas kaltininkui sukelia antrinį civilinį teisinį santykį – žalos atlyginimo prievolę“¹²¹, todėl atskleidžiant nusikalstama veika padarytos žalos sampratą, aktualus yra CK įtvirtintas teisinis reguliavimas. CK 6.249 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad turtinė žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Vadinasi, CK turtinę žalą sieja su turto netekimu arba jo sumažėjimu. CK 6.250 straipsnio 1 dalis neturtinę žalą apibrėžia kaip asmens fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinius sukrėtimus, emocinę depresiją, pažeminimą, reputacijos pablogėjimą, bendravimo galimybių sumažėjimą ir kitą, teismo įvertintą pinigais.

---

¹¹⁷ Lietuvos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1587.

¹¹⁸ Lietuvos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio (2001-03-13 redakcija) 3 dalies ir 7 straipsnio (2001-03-13 redakcija) 7 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 90-3529.

¹¹⁹ Nukentėjusiuoju pripažįstamas fizinis asmuo, kuriam nusikalstama veika padarė fizinės, turtinės ar neturtinės žalos, arba nuo nusikalstamos veikos mirusio fizinio asmens šeimos narys ar artimasis giminaitis, kurie dėl to asmens mirties patyrė fizinės, turtinės ar neturtinės žalos (BPK 28 straipsnio 1 dalis).

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 21 d. „Teisės normų, reguliuojančių nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, taikymo baudžiamosiose bylose“ apžvalga. *Teismų praktika*, 2008 Nr. 29.

¹²¹ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis. *Jurisprudencija*, 2008, Nr. 11(113), p. 57–65.

P. Veršekio teigimu, baudžiamajame procese esminę reikšmę turi žalos skirstymas į turtinę ir neturtinę žalą, nes „neturtinė žala yra platesnė sąvoka nei moralinė žala – ji apima ne tik moralinę, bet ir fizinę ar kitokią neturtinio pobūdžio žalą“¹²². Baudžiamojo proceso teorijoje nurodoma, kad „turtinės žalos sąvoka apima: a) nusikalstama veika padarytą tiesioginę turtinę žalą; b) materialinius nuostolius, kuriuos patyrė nukentėjusysis dėl padarytos nusikalstamos veikos; c) išlaidas, kurios patirtos pašalinant nusikalstamos veikos padarinius.“¹²³ Kaip pastebi G. Višinskis, „turtinė žala yra siejama su pinigine išraiška turinčiais turtiniais praradimais ar negauta nauda, o žala, padaryta turtui, neturinčiam ekonominės vertės, neturėtų būti laikoma turtine.“¹²⁴ Taigi nusikalstama veika padaryta žala, kurią kaltininkas turi atlyginti, suprantama ne tik kaip tiesiogiai padaryta žala, bet taip pat ir su jos pašalinimu susiję nuostoliai ar kitos išlaidos bei pinigine išraiška įvertinti patirti nepatogumai, dvasiniai išgyvenimai, praradimai, kita moralinė skriauda ir pan.

A. Baranskaitė nurodo, kad žala gali būti atlyginama piniginiu nusikalstama veika padarytos žalos kompensavimu ar jos atlyginimu natūra, o žalos pašalinimas – padarytos žalos neutralizavimas, pavyzdžiui, turtinės žalos pašalinimas darbu ir pan.¹²⁵

Reikia paminėti, kad dėl nusikalstamos veikos žalos gali patirti ne tik nukentėjusysis, bet ir kiti asmenys, kurie nukentėjusiajam pirmiau atlygina žalą, atsiradusią dėl padarytos nusikalstamos veikos, sutartiniais ar įstatymų nustatytais pagrindais¹²⁶. Nesvarbu, koku pagrindu kitas asmuo, įstaiga ar organizacija patyrė turtinės žalos dėl padarytos nusikalstamos veikos (ar šalindamas veikos padarinius, ar atlygindamas visą ar dalį žalos), visi jie turi regresio (atgręžtinio reikalavimo) teisę į žalą padariusį asmenį (CK 6.280 straipsnis). Visi fiziniai ar juridiniai asmenys, turintys pretenzijų nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui dėl jų patirtos žalos atlyginant ar šalinant nusikalstamos veikos padarinius, turi teisę byloje pareikšti civilinį ieškinį ir

---

¹²² VERŠEKYS, P. *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 205.

¹²³ GODA, G., KAZLAUSKAS, M., KUČONIS, P. *Baudžiamojo proceso teisė. 2-oji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 136.

¹²⁴ VIŠINSKIS, G. *Baudžiamojo atsakomybė už savavaldžiavimą*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, p. 148.

¹²⁵ BARANSKAITĖ, A. *Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005, p. 82.

¹²⁶ Pavyzdžiui, sveikatos priežiūros išlaidos apmokamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, o šio biudžeto pajamas, be kitų įplaukų, sudaro ir iš fizinių bei juridinių asmenų išieškotos lėšos už žalą, padarytą apdraustojo sveikatai (Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo (*Žin.*, 1996, Nr. 55-1287) 15 straipsnio 1 dalies 6 punkto c papunktis). Socialinio draudimo išmokas išmokėjusios socialinio draudimo įstaigos įgyja regresio teisę į žalą padariusį asmenį (CK 6.290 straipsnio 3 dalis). Nukentėjusiajam žala taip pat gali būti atlyginama ir Lietuvos Respublikos transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka.

reikalauti jų patirtas išlaidas priteisti iš kaltininko (BPK 109 straipsnio 1 dalis), jeigu kaltininkas iki to laiko nuostolių nėra atlyginęs savo iniciatyva.

Akcentuotina, kad atlikta teismų praktikos analizė rodo, kad BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktas Lietuvos teismams kelia bene daugiausia aiškinimo ir taikymo problemų, o šios sąlygos išpildymo vertinimas teismų praktikoje yra skirtingas.

BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktas asmeniui, siekiančiam būti atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, kelia sąlygą, kad jis būtų bent iš dalies atlyginęs ar pašalinęs padarytą žalą arba įsipareigojęs ją atlyginti, jeigu jo nusikalstama veika buvo padaryta žalos. Svarbu tai, kad skirtingai nei kiti BK straipsniai (pavyzdžiui, BK 38 straipsnio 1 dalies 2 punktas, BK 59 straipsnio 1 dalies 3 punktas), BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktas nereikalauja, kad kaltininkas: 1) atlygintų visą žalą; 2) žalą atlygintų savo noru. Įstatymas sąlygą konstruoja alternatyviai, t. y. padaryta žala arba turi būti atlyginama (pašalinama) arba įsipareigojama dėl žalos atlyginimo po atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.

LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinė sesija dar 2010 metais yra išaiškinusi, kad nusikalstama veika padaryta žala „privalo būti pašalinta ar iš dalies atlyginta ją padariusio asmens savo noru ir valia, o ne privertinai, vykdant teismo įpareigojimus ar verčiant kitokioms aplinkybėms.“¹²⁷ Taigi nors įstatymas tiesiogiai nereikalauja iš kaltininko žalos atlyginimo savanoriškumo, tačiau tokį reikalavimą kelia teismų praktika. Plenarinė sesija yra išaiškinusi, kad žalos atlyginimas nelaikomas savanorišku, jeigu jis daromas vykdant teismo įpareigojimus. LAT taip pat ne kartą yra nurodęs, kad „nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo klausimas turi būti išspręstas iki nuosprendžio nutraukti baudžiamąją bylą priėmimo“¹²⁸. Todėl pagal LAT praktiką kaltininkas jau iki bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme pabaigos turi būti įvykęs BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto keliamą sąlygą, t. y. būti bent kažkuria dalimi atlyginęs ar pašalinęs savo nusikalstama veika padarytą žalą.

Tačiau aptariamu klausimu randama ir priešingos teismų praktikos. Štai Šiaulių apygardos teismas vienoje baudžiamojoje byloje nurodė: „Kartu su apeliaciniu skundu teismui buvo pateikti įrodymai apie Joniškio rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 23 d. nuosprendžiu priteistos 807,58 Lt žalos atlyginimą. Todėl kolegija konstatuoja, kad ši atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlyga įvykdyta.“¹²⁹ Kitoje

¹²⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

¹²⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-685/2012.

¹²⁹Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-307-316-2013.

byloje tas pats Šiaulių apygardos teismas su tokiu žalos atlyginimo būdu nesutiko¹³⁰, nurodydamas kad teismo nuosprendžiu priteistos žalos atlyginimas negali būti laikomas atliktas sava valia *inter alia* neišpildantis BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto reikalavimų. Tačiau su tokiu išaiškinimu nesutiko bylą kasacine tvarka išnagrinėjęs teismas, kuris, nors ir atmesdamas nuteistojo kasacinį skundą, nurodė, kad: „apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai pripažino, jog nėra BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkte numatytos sąlygos. Kaip matyti iš bylos duomenų, žalos atlyginimo klausimai byloje išspręsti, nuteistasis žalą atlygino apkaltinamajam nuosprendžiui neįsiteisėjęs.“¹³¹ Panašios praktikos, kada teismai laiko esant išpildytai BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto sąlygai, kai kaltininkas žalą atlygina jau po nuosprendžio priėmimo, galima rasti ir daugiau¹³². Tačiau randama ir pavyzdžių, kai teismų netenkina ir tokia situacija, kai kaltininkas dalį žalos atlygina dar iki bylos perdavimo nagrinėti teisme¹³³.

Todėl iš teismų praktikos lieka neaišku, kada turi įvykti faktinis žalos atlyginimas, kad teismas galėtų laikyti BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto reikalavimą įgyvendintu ir, esant kitų sąlygų bei pagrindų visetui, kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės atleisti pagal laidavimą.

Su šiuo klausimu yra susijusi kita teismų praktikoje kylanti problema – atvejai, kai kaltininkas nesutinka su nukentėjusiojo reikalaujamu atlyginti žalos dydžiu¹³⁴. BK komentare nurodoma, kad „atlyginimo už padarytą žalą dydį nukentėjusysis nustato savarankiškai, tačiau tai neturi tapti būdu nukentėjusiajam pasipelnyti.“¹³⁵ Teismų praktikoje taip pat akcentuojama, kad BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkte numatyta sąlyga

---

¹³⁰Teismas pažymėjo, kad nuteistasis A. L. tik po apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo ir prieš apeliacinio skundo padavimą atlygino teismo priteistą 500 litų neturtinę žalą, t. y. neturinę žalą jis atlygino ne savo noru, o priverstinai, vykdant teismo įpareigojimus. [Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-479-309-2012];

¹³¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-685/2012

¹³²Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-78-693/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-617/2012; Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-291-350-2012.

¹³³Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismas pažymėjo, kad nuteistosios veika buvo padaryta 2013-11-20, tuo tarpu 6 000 Lt ir 3 000 Lt pavedimus nukentėjusiesiems S. P. padarė tik 2014-06-03 – 2014-06-05, t. y. kaltinamojo akto surašymo ir baudžiamosios bylos perdavimo teismui dienomis, praėjus beveik 7 mėnesiams po eismo įvykio, nagrinėjama atveju nėra įvykdyta BK 40 str. 2 d. 3 p. nustatyta atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą būtina sąlyga. [Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-68-387/2015].

¹³⁴Kaip matyti iš teismų praktikos, nusikalstamą veiką padarę asmenys dažniausiai nesutinka su nukentėjusiųjų reikalaujamu neturtinės žalos dydžiu.

¹³⁵ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 256.

„neriškia, jog asmuo privalo besąlygiškai priimti nukentėjusiojo sąlygas dėl žalos atlyginimo.“¹³⁶

Tačiau paanalizavus LAT praktiką, galime rasti ir kategoriškesnį aiškinimą, kur teismas nurodo, jog „neturtinės žalos dydžio kvestionavimas apeliacine ar kasacine tvarka taip pat yra kliūtis atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės.“¹³⁷ Nepaisant to, tokia praktika, siekiant tiek nukentėjusiojo, tiek nuteistojo interesų pusiausvyros, yra daugiau išimtis nei taisyklė. Nusikalstama veika negali tapti priežastimi nukentėjusiajam pasipelnyti kaltininko sąskaita. Todėl nusikalstamą veiką padaręs asmuo, įgyvendindamas savo teisę į gynybą, gali pagrįstai kvestionuoti reikalaujamos žalos atlyginimo dydį ir tokios žalos nukentėjusiajam neatlyginti, kol konkretų žalos dydį nustatys teismas, spręsdamas civilinio ieškinio klausimą.

Dėl šios priežasties galima situacija, kai kaltininkas nukentėjusiajam nėra atlyginęs nei dalies žalos, iki kol teismas galutinai nenustatys atlygintinos žalos dydžio, nors pagal susiformavusią praktiką BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto reikalavimai turi būti įvykdyti dar iki nuosprendžio priėmimo, o kai kuriais atvejais net ikiteisminio tyrimo metu. Kaip pavyzdį galima nurodyti Trakų rajono apylinkės teismo 2014 m. sausio 8 d. nuosprendį baudžiamojoje byloje Nr. 1-42-424/2014, kuriuo M. S. buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą už nusikaltimo, numatyto BK 281 straipsnio 1 dalyje, padarymą. Dėl M. S. padaryto nusikaltimo nukentėjusiajai L. G. buvo padaryta 932,85 Lt turtinės žalos, o nukentėjusioji iš kaltininko reikalavo 10 000 Lt neturtinės žalos. Šioje byloje visą turtinę nukentėjusiosios žalą ir dalį neturtinės žalos padengti buvo įsipareigojęs M. S. civilinės atsakomybės draudikas, o kaltinamasis M. S. savo ruožtu įsipareigojo atlyginti žalos dalį, kurios nepadengia draudimo išmoka, tačiau nesutiko su reikalaujamos neturtinės žalos dydžiu. Su nukentėjusiaja dėl abiem pusėms priimtino žalos dydžio susitarti nepavyko.

Pirmosios instancijos teismas nematė pagrindo netaikyti BK 40 straipsnio nuostatų ir M. S. nuo baudžiamosios atsakomybės atleido pagal laidavimą. Bylą apeliacine tvarka išnagrinėjęs Vilniaus apygardos teismas¹³⁸ su tokiu normos aiškinimu nesutiko ir nurodė, kad „byloje nėra įrodymų, patvirtinančių, jog M. S. dėjo pastangas susitarti su nukentėjusiaja. Tos aplinkybės, kad kaltininkas vieną kartą bandė kalbėtis su ja dėl patirtos žalos atlyginimo ir jiems nepavyko susitarti, nepakanka siekiant atleisti asmenį

---

¹³⁶ Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-295-387-2014;

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-51/2010.

¹³⁸ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-295-387-2014.

nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.<...> Tai, kad draudimo bendrovė nukentėjusiajai turi atlyginti dalį arba visą jos patirtą žalą, negali būti pagrindu išvadai, jog BK 40 str. 2 d. 3 p. numatyta sąlyga įvykdė M. S. Akcentuotina, jog tam, kad būtų galima pripažinti pastarosios sąlygos buvimą, būtina, kad byloje būtų nustatyta, jog kaltininkas savo aktyviais veiksmais nuoširdžiai ketino sušvelninti nusikaltimo pasekmes. Tokia yra šio reikalavimo prasmė kalbant apie asmens atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.“

Pastebėtina, kad toks Vilniaus apygardos teismo išaiškinimas nėra atsitiktinis – teismų praktika yra nuėjusi tuo keliu, kad spręsdami BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto sąlygos išpildymą, teismai didžiausią dėmesį kreipia kaltininko veiksams po nusikalstamos veikos padarymo, t. y. vertina patį žalos pobūdį, jos mastą, konkrečius kaltininko veiksmus siekiant pašalinti ar bent jau sušvelninti nusikalstamos veikos padarinius, pastangas susitarti su nukentėjusiuoju dėl jam padarytos žalos atlyginimo ar pašalinimo.

Kaip rodo teismų praktikos analizė, beveik visais atvejais reikalaujama, kad kaltininkas dalį žalos nukentėjusiajam jau būtų atlyginęs dar iki bylos nagrinėjimo teisme pradžios. Tokiu būdu praktikoje alternatyvi BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto sąlyga – įsipareigojimas atlyginti padarytą žalą faktiškai netenka prasmės¹³⁹. Tačiau ir šiuo atveju teismų praktika nėra vieninga, ypač vertinant tai, ar kaltininko dalinis žalos padengimas išpildo atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės keliamą sąlygą. Manytina, kad teismų praktikai problemų kelia pati sąlygos formuluotė „bent iš dalies atlygino ar pašalino padarytą žalą“.

Praktikoje nerandama vieningo atsakymo, kokią dalį žalos kaltininkui reikia atlyginti, kad byloje būtų konstatuota BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto sąlyga. Vieniems teismams pakanka, kad kaltininkas atlygintų bent menką dalį žalos, o likusią dalį įsipareigotų atlyginti po atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą¹⁴⁰, kiti teismai laikosi griežtesnės pozicijos. Pasitaiko atvejų, kai teismams ne tik neužtenka, kad byloje dalis žalos jau yra atlyginta, bet net ir to, kad kaltininkas yra

---

¹³⁹ Nors praktikoje galima rasti ir pavyzdžių, kai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laiko išpildytą 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto sąlygą, kai kaltinamasis pirmosios instancijos teismo posėdžio metu įsipareigoja žalą atlyginti, o toks įsipareigojimas fiksuojamas teismo posėdžio protokole [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133/2013].

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-658/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-78-693/2015; Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-479-511-2014.

apmokėjęs ir nukentėjusiojo gydymo išlaidas¹⁴¹. Tokiais atvejais teismai vertina kaltininko elgesį po nusikalstamos veikos padarymo – pagalbą nukentėjusiajam, objektyvias galimybes padengti nukentėjusiojo patirtą žalą, laiką nuo nusikalstamos veikos padarymo iki faktinio dalinio žalos atlyginimo, duomenis, leidžiančius spręsti, kad kaltininkas žalą dalinai atlygino ir pašalino niekieno neverčiamas, savo noru ir valia.

Tokiai praktikai galima būtų pritarti atsižvelgiant į tai, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą esmė yra netaikyti kriminalinės bausmės už labiau atsitiktines nusikalstamas veikas, kai yra pagrindo manyti, kad asmuo nusikalstamų veikų ateityje nebedarys, o dėl savo nusikalstamo poelgio nuoširdžiai išgyvena bei savo pastangomis siekia pašalinti nusikalstamos veikos padarinius. Žalos atlyginimas savo noru dar iki bylos nagrinėjimo teisme ar ne per ilgą laiką po nusikalstamos veikos padarymo padeda suformuoti įsitikinimą teigiama kaltininko asmenybe ir patvirtina dalies kitų sąlygų egzistavimą, t. y. nuoširdų galestį dėl nusikalstamos veikos padarymo, prisipažinimą padarius nusikalstamą veiką, pagrindą manyti, kad kaltininkas ateityje nebedarys naujų nusikalstamų veikų ir visiškai likviduos nusikalstama veika sukeltus padarinius. Tačiau, kaip jau buvo nurodyta anksčiau, įstatymas tiesiogiai kaltininkui tokių reikalavimų nekelia, t. y. nereikalauja žalą atlyginti ar pašalinti visiškai arba savo noru (skirtingai nei BK 38 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir 59 straipsnio 1 dalies 3 punktą). Toks aiškinimas yra suformuotas teismų praktikos.

Paminėtina ir tai, jog teismų praktika dažnu atveju kelia kaltininko ir nukentėjusiojo susitarimo dėl žalos atlyginimo sąlygą. Tokia sąlyga, sprendžiant iš teismų praktikos, išpildo BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto alternatyvą – įsipareigojimą atlyginti ar pašalinti padarytą žalą. Nors ankstesnėje LAT praktikoje¹⁴² buvo nustatyta, kad susitarimas su nukentėjusiais dėl jiems priimtino atlygintinos žalos dydžio bei būdo yra tik vienas iš BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkte numatyto įsipareigojimo atlyginti žalą būdų, tačiau vėlesnėje praktikoje kaltininko ir nukentėjusiojo susitarimas dėl žalos atlyginimo ateityje vertinamas kiek kitaip. LAT, aiškindamas BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktą, yra nurodęs, kad: „jau iki nuosprendžio nutraukti baudžiamąją bylą priėmimo turi būti išspręstas nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo klausimas arba pasiektas kaltininko ir nukentėjusiojo susitarimas dėl tokio atlyginimo dydžio ir būdo ateityje. Nagrinėjamoje byloje teismai, atsižvelgę į tai, kad nuteistojo atlygintos žalos dalis nėra

---

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2010; Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-548-245-2012; Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-243-634-2014

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-658/2007.

didelė, su nukentėjusiuoju dėl žalos atlyginimo G. K. nesusitarė, teisingai sprendė, kad neįvykdyta atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlyga, numatyta BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkte.¹⁴³

Kaip ir kitais atvejais, teismų praktika šiuo klausimu nėra nuosekli – vieni teismai aplinkybę, kad kaltininkas nesusitarė su nukentėjusiuoju, laiko jo padėtį sunkinančia¹⁴⁴, kiti teismai kaltininko ir nukentėjusiojo nesusitarimo dėl žalos atlyginimo nelaiko aplinkybe, užkertančia kelią konstatuoti BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkte numatytos sąlygos buvimą, be kita ko, nurodydami, kad šios sąlygos įvykdymui gali pakakti ir kaltininko įsipareigojimo¹⁴⁵.

Autoriaus nuomone, nepritartina teismų praktikai, kurioje, sprendžiant atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą klausimą, iš nusikalstamą veiką padariusio asmens reikalaujama susitarimo su nukentėjusiuoju dėl žalos atlyginimo, o nepasiektas susitarimas vertinamas kaip BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto sąlygos neišpildymas. Toks reikalavimas siaurina šio instituto taikymo ribas. Darytina prielaida, kad reikalavimas kaltininkui susitarti su nukentėjusiuoju dėl padarytos žalos atlyginimo yra keliamas, painiojant atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius keliamą sąlygą.

BK 38 straipsnio 1 dalies 2 punktas reikalauja, kad kaltininkas savo noru atlygintų ar pašalintų fiziniam ar juridiniam asmeniui padarytą žalą arba susitartų dėl šios žalos atlyginimo ar pašalinimo. Pritartina A. Baranskaitės nuomonei, kad „tokia sąlyga iš esmės įgyvendina prioritetinę nukentėjusiojo pažeistų interesų gynybą bei atkūrimą bei suteikia daugiau galimybių tai realizuoti <...>.“¹⁴⁶ Vis dėlto, kaip jau buvo minėta pačioje darbo pradžioje, esminis BK 40 ir 38 straipsnių skirtumas yra tai, kad, atleidžiant kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, nukentėjusiojo sutikimas dėl tokio sprendimo ir baudžiamosios bylos užbaigimo nėra reikalingas. Dėl to įstatymo leidėjas BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktą ir sureguliuavo taip, kad šios sąlygos išpildymui pakaktų tik dalinio žalos atlyginimo ar pašalinimo arba tik įsipareigojimo atlyginti dėl

---

¹⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2010. *Teismų praktika*, 2010, Nr. 33.

¹⁴⁴ Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-295-387-2014; Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-469-134-2012; Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-68-387/2015; Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-62-360-2013 ir kt.

¹⁴⁵ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133/2013; Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 21 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 1A-632-397-2012.

¹⁴⁶ BARANSKAITĖ, A. *Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005, p. 82.

padarytos nusikalstamos veikos atsiradusią žalą. BK 40 straipsnio atveju, pagal normos konstrukciją, nukentėjusiojo pažeistų teisių ir interesų apsauga formuojama perspektyvine prasme – nusikalstama veika padaryta žala bus visiškai atlyginta ar pašalinta ateityje, t. y. jau atleidus nuo baudžiamosios atsakomybės (BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punktas).

Apibendrinus galima teigti, kad BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinta atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlyga reikalauja iš kaltininko bent iš dalies atlyginti ar pašalinti jo nusikalstama veika padarytą žalą arba įsipareigoti šią žalą atlyginti ateityje, jeigu ji buvo padaryta. Nusikalstama veika padaryta žala gali būti įvairi – turtinė, fizinė, neturtinė (moralinė), padaryta valstybei, fiziniam ar juridiniam asmeniui. Suformuotoje teismų praktikoje nurodoma, kad nusikalstama veika padaryta žala privalo būti pašalinta ar bent iš dalies atlyginta ją padariusio asmens noru ir valia. Teismų praktika taikant bei aiškinant BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktą yra nevienoda. Jos analizė leidžia daryti prielaidą, kad BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto taikymo praktikos nevienodumas gali būti nulemtas to, kad teismai BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto reikalavimus aiškina plečiamai, kitos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšies – kaltininkui susitaikius su nukentėjusiuoju – nuostatų kontekste. Todėl manytina, kad teismų praktika šiuo klausimu turėtų būti suvienodinta. Priešingu atveju susiklostytų teisinio neapibrėžtumo situacija, kai kaltininkas iš esmės nežinotų, ko iš jo reikalaujama. Be to, atsižvelgiant į LAT praktiką, BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktą siūlytina keisti taip: „savo noru bent iš dalies atlygino ar pašalino padarytą žalą arba įsipareigojo ją atlyginti, jeigu ji buvo padaryta, ir“.

2.4. Pagrindas manyti, kad kaltininkas visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų

BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punkte formuojamas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą pagrindas – įsitikinimas, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą bei laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų. Skirtingai nei prieš tai aptartos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygos, šio pagrindo buvimas nuo kaltininko valios priklauso tik iš dalies. Tik bylą nagrinėjantis teismas savo vidinio įsitikinimo pagrindu gali nuspręsti ar yra pagrindo tikėti, kad BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punkto reikalavimai bus išpildyti, kad bus pasiekti bausmės tikslai, nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui neskiriant bausmės, bet atleidžiant jį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.

Baudžiamasis įstatymas konkrečių aplinkybių, leidžiančių manyti, kad kaltininkas visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nebedarys naujų

nusikalstamų veikų, nenustato. Teismų praktikoje konkretūs šį pagrindą įgyvendinantys požymiai taip pat nenumatyti. Šis klausimas sprendžiamas kiekvienoje baudžiamojoje byloje individualiai.

Šio pagrindo konstatavimas galimas tik tada, kai bylos medžiaga rodo, jog kaltininko padaryta nusikalstama veika yra labiau atsitiktinė, nesiderinanti su kaltininko vertybėmis, jo mąstymu, elgesiu ar asmenybe. Tokia išvada paprastai yra formuojama tinkamai įvertinus padarytos nusikalstamos veikos pobūdį ir pavojingumą, sukeltas pasekmes, nusikalstamų veikų turinį, nustatytas atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, kaltininko asmenybę, reikšmingas aplinkybes iki ir po nusikalstamos veikos padarymo, nusikalstamos veikos padarymo tikslus ir motyvus¹⁴⁷. Šiuos duomenis papildo ir teismo nuomonę dėl BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punkto reikalavimų buvimo padeda suformuoti ir kitų BK 40 straipsnio 2 dalyje numatytų sąlygų išpildymas: kaltininko prisipažinimas padarius nusikalstamą veiką, išsamūs ir teisingi parodymai apie padarytą nusikalstamą veiką, pagalba teisėsaugos institucijoms ją tiriant bei nagrinėjant teisme, nuoširdi atgaila dėl priešingo teisei ir nusikalstamo poelgio, realios pastangos pašalinti nusikalstama veika sukeltus padarinius, atlyginti ar pašalinti padarytą žalą.

BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punkto taikymą gali nulemti kaltininko požiūris į jo paties padarytą nusikalstamą veiką ir kontaktas su nukentėjusiuoju. Teismai atsižvelgia į tai ar kaltininkas pats savo iniciatyva ieško būdų sumažinti jo veika sukeltus padarinius – deda pastangas sumažinti nukentėjusiojo patiriamus nepatogumus, ieško būdų susitaikyti su nukentėjusiuoju, jo deramai atsiprašyti ir išreikšti atgailą¹⁴⁸. Nors, kaip jau buvo minėta, atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą nukentėjusiojo sutikimas nėra reikalingas, vis dėlto, neretai nukentėjusiojo interesai ir kaltininko menkavertis požiūris į juos tampa aplinkybe, užkertančia kelią taikyti šią normą. Todėl teismų praktikoje kaltininko kontaktas su nukentėjusiuoju būna pripažįstamas kaip realus ir akivaizdus pagrindas tikėti, kad kaltininkas atlygins ar ateityje pašalins visą padarytą žalą (jeigu to dar nėra padaręs) bei ateityje nebusikals.

Verta pažymėti, kad teismo įsitikinimas, jog atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą asmuo visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą bei ateityje laikysis įstatymų ir nebedarys naujų nusikalstamų veikų, paprastai priklauso nuo kaltininko asmenybės ir ją charakterizuojančių duomenų. Tokiu atveju teismai kreipia dėmesį į kaltininko socialinį, šeiminių, visuomeninį gyvenimą, jo amžių, darbą, gyvenimo

---

¹⁴⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137/2012.

¹⁴⁸ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-329/2013.

būdą, socialinius ryšius ir brandą¹⁴⁹. Požiūrį į kaltininko asmenybę taip pat formuoja duomenys apie jo ankstesnę teistumą, baustumą administracine tvarka¹⁵⁰, jo atžvilgiu vykdomus, bet dar nepasibaigusius ikiteisminius tyrimus.

Konkretūs duomenys apie anksčiau padarytas nusikalstamas veikas, jeigu teisinis santykis dėl jų yra pasibaigęs ar joks procesinis sprendimas nėra priimtas, teisės požiūriu leidžia konstatuoti, kad asmuo yra laikomas nusikalstamą veiką padaręs pirmą kartą¹⁵¹. Tačiau BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punkto požiūriu minėti duomenys gali suponuoti, kad, atleidus asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, nei šio instituto, nei bausmės tikslai greičiausiai nebus pasiekti. Duomenys apie asmens baustumą bei buvusį teistumą leidžia ne tik abejoti kaltininko požiūriu į įstatymų saugomas vertybes, visuomenėje nusistovėjusius elgesio standartus, bet ir tuo, kad jis ateityje nepažeis įstatymų ir nebedarys naujų nusikalstamų veikų. Ši informacija apibūdina kaltininko asmenybę ir turi ypatingos įtakos formuojant teismo vidinį įsitikinimą priimant atitinkamus sprendimus¹⁵².

Iki atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą įstatymas iš kaltininko reikalauja bent dalinio padarytos žalos atlyginimo ar pašalinimo arba įsipareigojimo šią žalą likviduoti ateityje, o taikant atleidimą – objektyviais duomenimis paremto pagrindo manyti, kad kaltininkas pašalins visus dėl nusikalstamos veikos kilusius padarinius jau būdamas atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Teismų praktikoje BK 40 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punkto sąlygos iš esmės yra neatsiejamos bei viena kitą papildančios. Pagal teismų praktiką pagrindą, manymą, kad kaltininkas po atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, suponuoja ne tik tai, kad jis bent dalį žalos nukentėjusiajam jau yra atlyginęs, bet ir tai, kad jis tokią galimybę objektyviai turės¹⁵³. Tokiu atveju svarbiomis aplinkybėmis tampa kaltininko (kartais ir laiduotojo) gaunamos pajamos, turimo darbo

---

¹⁴⁹ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-312/2011.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-329/2013.

¹⁵¹ Plačiau apie tai žiūrėti 2.1. darbo dalį.

¹⁵² Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137/2012.

¹⁵³ Pavyzdžiui, vienoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad nepaisant to, kad kasatorius pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką, visiškai pripažino savo kaltę ir gailisi, taip pat bent iš dalies atlygino padarytą žalą (1000 Lt iš 26 348 Lt), tačiau teismas laikė, jog nėra pakankamo pagrindo manyti, jog jis visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų. <...> vien tik asmens įsidarbinimas neužtikrina, jog yra pagrindas manyti, kad jis visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, ir nėra pakankamo pagrindo taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-14/2014].

pobūdis, pastovumas bei kiti reikšmingi veiksniai (pavyzdžiui, civilinės atsakomybės draudimas).

Baudžiamasis įstatymas nenurodo, per kiek laiko atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės asmuo privalo visiškai atlyginti ar pašalinti padarytą žalą. BK komentare nurodoma, kad teismas, tvirtindamas kaltininko įsipareigojimą visiškai atlyginti žalą, privalo nustatyti ne ilgesnį nei trejų metų laikotarpį (maksimalų laidavimo terminą) tokiam įsipareigojimui įvykdyti.¹⁵⁴ Autoriaus nuomone, įsipareigojimo atlyginti žalą įvykdymo terminas turėtų sutapti su faktiniu laidavimo terminu. Priešingu atveju gali susiklostyti paradoksali situacija, kai nustatytas laidavimo terminas jau yra pasibaigęs (atitinkamai pasibaigia ir baudžiamieji teisiniai santykiai), bet žala nukentėjusiajam dar nėra iki galo atlyginta.

Atsižvelgiant į išdėstytą, nurodytina, kad BK 40 straipsnio 2 dalyje nustatyta sąlyga – pagrindas manyti, kad kaltininkas visiškai atlygins padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų, yra vertinamojo pobūdžio. Teismo išvada šiuo klausimu turi būti paremta objektyviais duomenimis. Tai gali būti duomenys, liudijantys asmens nusikalstamo elgesio atsitiktinumą, ar priešingai – polinkį nusikalsti ar kitaip pažeisti įstatymus, taip pat aplinkybės, apibūdinančios veikos pobūdį, kaltės formą, kaltininko asmenybę, jo požiūris į padarytą veiką, elgesys praeityje. Jeigu, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, teismui kyla pagrįstų abejonių, ar asmuo nedarys naujų nusikalstamų veikų, ar jis nėra linkęs nusikalsti, tai paprastai reiškia, kad nėra vienos iš sąlygų, leidžiančių teismui daryti atitinkamas išvadas, vadinasi, ir taikyti BK 40 straipsnio nuostatas. Kaip pažymėjo LAT, „sprendžiant šį klausimą neturi likti neaiškumų ar abejonių dėl to, ar iš tiesų visos aplinkybės yra tokios aiškios, kad galima būtų daryti išvadą, jog yra pagrindas atleisti nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės.“¹⁵⁵ Galima manyti, kad BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punkto reikalavimas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą atveju yra vienas svarbiausių – tik visiškai įsitikinus, kad atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės asmuo iš tikrųjų laikysis įstatymų ir ateityje nebedarys naujų nusikalstamų veikų, bus pasiektas šio instituto tikslas, tuo pačiu įgyvendintas konstitucinis teisingumo principas.

---

¹⁵⁴ ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 256.

¹⁵⁵ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-329/2013.

2.5. Teismo pasitikėjimo verto asmens prašymas perduoti kaltininką jo atsakomybėn pagal laidavimą

Nusikalstamą veiką padariusio asmens atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, net ir egzistuojant visoms įstatymo keliamoms sąlygoms bei pagrindams, nėra įmanomas, jeigu niekas neprašo šio asmens perduoti jo atsakomybėn, t. y. niekas už kaltininką nelaiduoja. Tik gavus asmens prašymą dėl kaltininko perdavimo pagal laidavimą, byloje gali būti keliamas BK 40 straipsnio taikymo klausimas. Dėl to prašymą perduoti kaltininką pagal laidavimą, galime pagrįstai skirti ne kaip atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygą, bet kaip pagrindą. Kaip pastebi V. Piesliakas, būtent raštiškas asmens, sutinkančio laiduoti už kaltininką, jog jis įvykdys visas jam keliamas sąlygas, prašymas yra atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės išskirtinumas, nesutinkamas jokiam kitame straipsnyje, nustatančiame vienokią ar kitokią atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšį¹⁵⁶.

Pažymėtina, kad BK 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta laiduotojo samprata nulemia vieną esminių šio instituto skirtumų nuo 1961 metų BK 53 straipsnio, kuriame buvo nustatyta, kad laiduotoju galėjo būti tik juridinis asmuo – visuomeninės organizacijos arba darbo žmonių kolektyvas¹⁵⁷. Ukrainiečių mokslininkas V. V. Gumeniuk laikosi nuomonės, kad būtent tokia laiduotojo samprata galėjo nulemti tai, kad beveik visos posovietinės valstybės, kurdamos nepriklausomus baudžiamuosius įstatymus, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą atsisakė, kadangi, pasikeitus politinei, ekonominei bei socialinei santvarkai, darbo žmonių kolektyvai ir visuomeninės organizacijos prarado savo prasmę¹⁵⁸. Lietuva, atkūrusi nepriklausomybę, šio instituto taip pat buvo atsisakiusi, tačiau kurdamą naują BK jį grąžino, nustačius, kad laiduotoju gali būti tik fizinis asmuo.

BK nurodo, kad laiduotojais gali būti kaltininko tėvai, artimieji giminaičiai ar kiti teismo pasitikėjimo verti asmenys (BK 40 straipsnio 3 dalis). BK įtvirtina, kad priimdamas sprendimą, teismas atsižvelgia į laiduotojo asmenines savybes ar veiklos pobūdį ir galimybę daryti teigiamą įtaką kaltininkui. Taigi BK, nenustatydamas baigtinio sąrašo asmenų, galinčių laiduoti už nusikalstamą veiką padariusį asmenį, palieka

¹⁵⁶ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 375.

¹⁵⁷ Laiduotojais negalėjo būti net organizacijos išrinkti organai (profsąjungos vietos komitetas, komjaunimo komitetas, biuras) ar atskiros darbo žmonių grupės [KLIMKA, A., APANAVIČIUS, M. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mintis, 1972, p. 380].

¹⁵⁸ ГУМЕНИУК, В. В. *Характеристика общих видов освобождения от уголовной ответственности по Уголовному кодексу Украины. Вісник Одеського національного університету. Правознавство, 2012, с. 161-170*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4851/1/161-170.pdf>

teismams diskrecijos teisę kiekvienoje konkrečioje byloje patiems spręsti apie laiduotojo tinkamumą bei galimybę kaltininkui daryti teigiamą įtaką.

Lingvistinė BK 40 straipsnio 3 dalies konstrukcija rodo, kad nors kaltininko laiduotoju gali būti bet kuris teismo pasitikėjimo vertas asmuo, pirmenybė laiduoti yra teikiama kaltininko tėvams ar artimiems giminaičiams. BK bendrojoje dalyje nėra „tėvų“ ar „artimų giminaičių“ sąvokų apibrėžimų. Tokia sąvoka įtvirtinama tik BK 248 straipsnio 1 dalyje. Atsižvelgiant į CK reglamentavimą, pagal CK 3.135 straipsnį artimieji giminaičiai yra tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys). Pagal CK 3.130 straipsnio 3 dalį tėvams yra prilyginami ir įtėviai. Sąvoka „kiti teismo pasitikėjimo verti asmenys“ – vertinamojo pobūdžio. Teismų praktikos analizė rodo, paprastai asmenimis, vertais pasitikėjimo, teismas laiko pilnamečius asmenis, turinčius autoritetą nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui ir galinčius daryti jam teigiamą įtaką¹⁵⁹.

Bet koku atveju, teismas, spręsdamas kaltininko atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą klausimą ir pripažindamas asmenį turinčiu pasitikėjimą ir galinčiu būti laiduotoju, atsižvelgia į asmenines laiduotojo savybes ar veiklos pobūdį, jo charakteristiką (darbovietės administracijos, visuomeninės organizacijos ir pan.), į galimybę daryti teigiamą įtaką kaltininkui, taip pat į buvusius ar esamus teistumus, baustumus administracine tvarka. Todėl vien tai, kad asmuo yra vienas iš kaltininko tėvų ar abu tėvai arba kitas artimas giminaitis, savaime nereiškia, kad jis tikrai bus pakirtas kaltininko laiduotoju, o pats kaltininkas – atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.

Kaip rodo suformuota teismų praktika, teismai laiduotojui taiko aukštus reikalavimus. Pasitaiko atvejų, kada nusikalstamą veiką padaręs asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės nebūna atleistas būtent dėl reikalavimų neatitinkančios laiduotojo asmenybės, nors byloje egzistuoja visos kitos būtinos sąlygos ir pagrindai. Kasacinio teismo jurisprudencijoje ne kartą pasisakyta, kad „be kitų laiduotojui keliamų reikalavimų, svarbu nustatyti realias laiduotojo galimybes daryti teigiamą įtaką nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui, kad šis ateityje laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų“¹⁶⁰, o „laiduotojo asmenybė, kitų BK 40 straipsnio keliamų sąlygų kontekste, turi savarankišką reikšmę, todėl konstatuojant ją būtinas išsamus šios

---

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2008.

¹⁶⁰ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose byloje Nr. 2K-P-82/2010, 2K-160/2010, 2K-305/2011, 2K-71/2011, 2K-312/2011, 2K-86-895/2015.

sąlygos motyvavimas¹⁶¹. Laiduotoju gali būti tik toks asmuo, kurio galimybė daryti teigiamą įtaką kaltininkui yra akivaizdi¹⁶².

Bylą nagrinėjantis teismas laiduotoją gali pripažinti netinkamu dėl įvairių priežasčių. Viena tokių – laiduotojo asmenybė. Pavyzdžiui, laiduotojas turi galiojančių nuobaudų už administracinius teisės pažeidimus, praeityje buvo teistas¹⁶³, jo atžvilgiu buvo ar yra atliekami ikiteisminiai tyrimai, laiduotojas charakterizuojamas neigiamai arba byloje nėra laiduotoją charakterizuojančių duomenų. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali būti netaikomas ir dėl nepakankamo (netvirto) kaltininko ir laiduotojo asmeninio santykio¹⁶⁴. Bylą nagrinėjantis teismas gali abejoti, ar laiduotojas turės realios įtakos kaltininkui, jeigu juos sieja, pavyzdžiui, tik darbiniai santykiai¹⁶⁵ arba iš bylos duomenų matyti, kad kaltininkas ir laiduotojas neturi tvirtų asmeninių ryšių¹⁶⁶. Būna atvejų, kai nusikalstamą veiką padaręs asmuo nėra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą ir dėl to, kad kaltininkas negyvena kartu su galimu laiduotoju¹⁶⁷, tačiau LAT yra pažymėjęs, kad laiduotojo gyvenimas ne toje pačioje gyvenamojoje vietoje kaip kaltininko, negali būti pakankamas pagrindas nepripažinti asmens tinkamu laiduotoju¹⁶⁸.

Susipažinus su Lietuvos teismų praktikoje laiduotojui keliamais reikalavimais, galima prieiti išvadą, kad visais atvejais teismai iš laiduotojo reikalauja realių galimybių daryti teigiamą įtaką kaltininkui. Šiuo atveju neturi reikšmės net ir tai, kad laiduotoją ir kaltininką sieja giminystės ar santuokos ryšiai¹⁶⁹, kad laiduotojo asmenybė yra nepriekaištinga ir nekelianti abejonių – jeigu teismas negalės konstatuoti, kad būtent šis

---

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015.

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-160/2010.

¹⁶³ Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. spalio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-758-116-2012.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-14/2014.

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-329/2013.

¹⁶⁶ Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-379-382-2009;

¹⁶⁷ Pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-6-511-2013.

¹⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-452/2014.

¹⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-305/2011. Kitoje byloje kasacinis teismas nurodė, kad „kasatoriaus žmona nedirba ir yra materialiai priklausoma nuo jo, o kasatoriaus tėvas gyvena atskirai ir didelės įtakos jam neturi“ [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-435/2011].

žmogus galės kaltininkui padaryti realią teigiamą įtaką¹⁷⁰, kad jis ateityje laikytųsi įstatymų ir nebedarytų naujų nusikalstamų veikų – kaltininkas nebus atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.

Atsižvelgiant į laiduotojo kandidatūrai keliamus reikalavimus, teismų praktika nustato, kad laiduotojas turi pagrįsti ir motyvuoti teikiamą prašymą dėl nusikalstamą veiką padariusio asmens perdavimo pagal laidavimą, *inter alia* realią galimybę daryti tik teigiamą įtaką kaltininkui. Prašyme taikyti BK 40 straipsnio nuostatas laiduotojas turi atskleisti savo požiūrį į kaltininko padarytą veiką, įvertinti veikos pavojingumą, nurodyti savo būsimos teigiamos įtakos pobūdį atleidžiamam nuo baudžiamosios atsakomybės asmeniui¹⁷¹, pateikti save charakterizuojančius duomenis¹⁷².

Kasacinis teismas savo praktikoje reikalavimą pagrįsti būsimą realią įtaką ir auklėjamąjį poveikį kaltininkui kelia ne tik laiduotojui, bet ir sprendimus dėl kaltininko atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą priimantiems teismams. Šiuo atveju LAT praktika įpareigoja teismus būti aktyviais ir sprendžiant klausimą dėl kaltininko atleidimo nuo atsakomybės ir perdavimo konkretaus laiduotojo priežiūrai, neapsiriboti vien prašyme nurodytomis aplinkybėmis. Šias aplinkybes, kaip ir laiduotojo tinkamumą, teismai turi vertinti tiesiogiai ir betarpiškai¹⁷³. Vertindami laiduotoją, teismai BK 40 straipsnio 3 dalyje numatytų aplinkybių negali nustatyti formaliai, nuosekliai nesiaiškindami asmens tinkamumo laiduoti už nusikalstamą veiką padariusį asmenį¹⁷⁴. Kaip išaiškino LAT, „priimant sprendimą atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės, perduodant jį konkretaus asmens žinion, reikia, kad jo motyvai būtų aiškūs ir įtaigūs, kiltų iš nuodugnios klausimo analizės, aprėpiančios visumą duomenų, apibūdinančių kaltinamąjį, jo padarytą veiką, žodžiu bei elgsena reiškiamą kaltės pripažinimą, gailėjimąsi dėl to, kas padaryta, taip pat iš laiduotojo ir jo galimybių daryti teigiamą įtaką kaltininkui visapusiško įvertinimo, apimančio ir argumentus, kuriais grindžiamas laidavimo prašymas.“¹⁷⁵

¹⁷⁰ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. spalio 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-314-468/2012

¹⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2008; Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-479-309-2012.

¹⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-255/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015;

¹⁷³ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-312/2011.

¹⁷⁴ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2008.

¹⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleidžiamas tik asmens, kuris savanoriškai sutinka laiduoti už kaltininką, prašymu. Laiduotojais gali būti kaltininko tėvai, artimi giminaičiai ar kiti teismo pasitikėjimo verti asmenys, kurie kaltininkui yra autoritetas ir sugebės jam padaryti teigiamą įtaką, kad šis persiauklėtų ir ateityje laikytųsi įstatymų bei nebedarytų naujų nusikalstamų veikų. LAT suformuota praktika laiduotojui formuoja aukštus standartus – jo asmenybė ne tik turi nekelti net menkiausių abejonių, bet ir įrodyti, kad perdavus kaltininką jo žinion jis turės objektyvias ir realias galimybes kaltininkui daryti tik teigiamą įtaką, paveikti jo elgesį, veiksmus bei sprendimus, kad nusikalstamas elgesys nepasikartotų. Pagrįstai manytina, kad tokia teismų praktika suformuota neatsitiktinai – tik perdavus asmenį abejonių nekeliančio ir autoritetingo asmens žinion bus įgyvendinta ne tik atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą paskirtis, bet ir bausmės tikslai bei teisingumo principas.

3. ATLEIDIMO NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS PAGAL LAIDAVIMĄ TAIKYMAS

3.1. Teismo diskrecija atleisti nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą

Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra fakultatyvi atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis, kuri gali būti taikoma tik esant visų įstatyme numatytų sąlygų ir pagrindų visumai. Vis dėlto net ir visų BK 40 straipsnio keliamus reikalavimų išpildymas nereiškia, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo tikrai bus atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės. Baudžiamasis įstatymas nurodo, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo „gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės“ (BK 40 straipsnio 1 dalis). Vadinasi, teismas turi diskrecijos¹⁷⁶ teisę nuspręsti – atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą ar baudžiamąjį procesą tęsti, pripažinti asmenį kaltu ir paskirti bausmę.

LAT praktikoje ne kartą pažymėta, kad BK 40 straipsnio taikymas „yra teismo teisė, o ne pareiga, kurią jis realizuoja įvertinęs visas bylos aplinkybes.“¹⁷⁷ Teismas negali apsiriboti tik formaliu laidavimo sąlygų nustatymu. Tik įvertinęs bylos įrodymus pagal savo vidinį įsitikinimą teismas prieina išvadą dėl BK 40 straipsnio nuostatų taikymo kaltininkui galimybės¹⁷⁸. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad „tiek sprendimas atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, tiek sprendimas atsisakyti tai padaryti, privalo būti aiškiai motyvuotas ir paremtas bylos aplinkybių visuma.“¹⁷⁹

Teisė pasirinkti dėl BK 40 straipsnio taikymo, yra glaudžiai susijusi su atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindu, numatytu BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punkte. Teismas, įvertinęs, kad kaltininko asmenybė neleidžia tikėti, kad jis ateityje laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų, turėtų nuspręsti, kad atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės yra netikslinga.

---

¹⁷⁶ Baudžiamojo įstatymo normos diskreciškumas reiškia teismo teisę, o ne pareigą šią normą taikyti arba jos netaikyti. Vadinasi, net ir nustačius šiose normose numatytus pagrindus, teismas gali jų netaikyti [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-553/2004].

¹⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-78-693/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-319/2008.

¹⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2010.

¹⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

Sprenddamas klausimą dėl kaltininko atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, teismas atsižvelgia į padarytos nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį ir pobūdį¹⁸⁰. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad „negalima sutelkti dėmesį vien į formalią išvadą dėl veikos kaip vieno apysunkio nusikaltimo kvalifikavimo, nepaisant nusikaltimo nuodugnesnio individualizuoto įvertinimo svarbos.“¹⁸¹ Kaip pavyzdį galima nurodyti LAT 2009 m. kovo 24 d. „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalgos“ išvadų 23 punktą, kuriame nurodoma, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės neturi būti taikomas tais atvejais, kai asmuo, apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, sukelia eismo įvykį, dėl kurio žūsta žmonių ar būna sunkiai sutrikdyta kitų asmenų sveikata. Tokiu atveju padaryta veika (šturkštus Kelių eismo taisyklių pažeidimas) ir dėl to kilę sunkūs padariniai, pripažįstami aplinkybe, eliminuojančia¹⁸² galimybę taikyti BK 40 straipsnio nuostatas.

Teismo apsisprendimas atsisakyti kaltininką atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali būti nulemtas ir padarytos nusikalstamos veikos pobūdžio (pavyzdžiui, smurtinis ar nesmurtinis, susijęs su piktnaudžiavimais darbinėje ar profesinėje veikloje arba ne). Teismai neretai atsisako atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės už BK XXXIII skyriaus nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams. Vienoje byloje Kauno apygardos teismas panaikino žemesnės instancijos teismo sprendimą atleisti V. B. nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą už korupcinio pobūdžio nusikaltimų padarymą, atkreipdamas dėmesį, kad asmuo, duodamas priesaiką Lietuvos Respublikai, išreiškia teisinį lojalumą demokratinės ir teisinės valstybės pamatiniams principams, įsipareigoja nedaryti jokių įstatymų pažeidimų, nekalbant apie nusikaltimus. Bylą nagrinėjusi teisėjų kolegija akcentavo, kad kova su piktnaudžiavimu tarnyboje yra vienas iš valstybės teisinės politikos, taip pat ir baudžiamosios politikos prioritetų ir teisėsaugos

---

¹⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-329/2013

¹⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-90-697/2015.

¹⁸² Vilniaus miesto apylinkės teismas, atsisakydamas J. R. atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą už nusikalstamos veikos, numatytos BK 281 straipsnio 6 dalyje, padarymą, be kitų motyvų, taip pat nurodė, kad įstatymas aukščiau iškelia visuomenės interesą per pažeidėjo nubaudimą ir prevencinių priemonių taikymą, užtikrinant saugų eismą, visuomenės saugumą, o ne asmens, įvykdžiusio teisės pažeidimą, asmeninį interesą išvengti neigiamų pasekmių. Galimybės suteikimas asmeniui būti atleistam nuo atsakomybės už šturkštus ir visuomenėje smerkiamus pažeidimus, sukeltas itin sunkias ir neatstatomas pasekmes skatintų visuomenės teisinį nihilizmą, nepasitikėjimą teisėsauga, lygybės prieš įstatymą principus [Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-597-716/2015]

institucijos įpareigojamos visokeriopaip stiprinti kovą su šiuo reiškiniu. Todėl „palikus galioti priimtą Kauno miesto apylinkės teismo sprendimą, teismų praktika nusikaltimų valstybės tarnybai bylose būtų nukreipta visiškai nepriimtina valstybei linkme. Tai gali iš esmės labai neigiamai įtakoti valstybės pastangas stiprinti nusikalstamų veikų valstybės tarnybai kontrolę, o pareigūnų akyse susidarys nebaudžiamumo už padarytas nusikalstamas veikas regimybė.“¹⁸³

Taigi atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, kaip fakultatyvi atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis, suteikia bylą nagrinėjančiam teismui teisę, bet ne privalomą pareigą, kaltininką, atitinkantį visas BK 40 straipsnio keliamas sąlygas bei pagrindus, atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Tačiau kiekvienu atveju teismo sprendimas dėl BK 40 straipsnio taikymo ar netaikymo privalo būti motyvuotas ir pagrįstas bylos aplinkybių visuma. Teismui suteikta diskrecija *ad hoc* apsispręsti dėl proceso baigties užtikrina konstitucinio principo – teisingumą vykdo tik teismas – įgyvendinimą, neformalizuoja teisingumo įvykdymo tais atvejais, kai teismas yra įsitikinęs, kad teisingumas nebus įgyvendintas, kaltininkui nepaskyrus realios bausmės. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą praktika rodo, kad, esant visų BK 40 straipsnio sąlygų ir pagrindų visumai, teismas paprastai nusprendžia atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės ir tik pakankamai retais atvejais, atsižvelgiant į padarytos nusikalstamos veikos pobūdį, kilusius sunkius padarinius ar į veikos pavojingumą, teismai pasinaudoja jiems suteikta diskrecijos teise neatleisti kaltininko nuo baudžiamosios atsakomybės BK 40 straipsnio pagrindu.

3.2. Procesiniai atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą aspektai

Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra materialinės baudžiamosios teisės norma. Tačiau jos taikymo tvarka yra nustatyta baudžiamojo proceso įstatyme. Dėl šios priežasties, nagrinėjant atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, svarbu aptarti tam tikrus šio instituto taikymo ypatumus, įtvirtintus BPK.

Asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali būti atleistas bet kurioje proceso stadijoje: ikiteisminio tyrimo metu (BPK 212 straipsnio 6 punktą), ikiteisminio tyrimo teisėjui patvirtinant prokuroro nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą ir įtariamąjį perduoti pagal laidavimą BK 40 straipsnio pagrindu (BPK 214 straipsnio 2

---

¹⁸³ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. vasario 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-73-579/2012.

dalis); bylos parengimo nagrinėti teisme metu bylą nagrinėjančio teismo nutartimi (BPK 235 straipsnio 1 dalis), bylos nagrinėjimo pirmosios (BPK 254 straipsnio 5 dalis, 303 straipsnio 4 dalis) ar apeliacinės (BPK 326 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 327 straipsnio 2 punktas) instancijos teisme – teismo nuosprendžiu; bylą nagrinėjant kasacine tvarka – nutartimi (BPK 382 straipsnio 2 punktas).

Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog tiek taikant BK 40 straipsnį, tiek ir atsisakant jį taikyti teismų sprendimai turi būti motyvuoti, pagrįsti byloje nustatytomis aplinkybėmis¹⁸⁴. Sprendžiant šį klausimą „neturi likti neišskumų ar abejonių dėl to, ar iš tiesų visos aplinkybės yra tokios aiškios, kad galima būtų daryti išvadą, jog yra pagrindas atleisti nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės.“¹⁸⁵ Atitinkamai BPK 305 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad nuosprendžio, kuriuo baudžiamoji byla nutraukiama, aprašomojoje dalyje nurodomos įrodyta pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybės (nurodoma jos padarymo vieta, laikas, būdas, padariniai ir kt.), įrodymai, kuriais grindžiamos teismo išvados, ir motyvai, kuriais vadovaudamasis teismas atmetė kitus įrodymus, nusikalstamos veikos kvalifikavimas, taip pat atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindai ir motyvai. Pagal LAT, „teismai negali apsiriboti formaliu laidavimo sąlygų nustatymu – tik įvertinęs bylos įrodymus pagal savo vidinį įsitikinimą teismas prieina išvadą dėl BK 40 straipsnio nuostatų taikymo kaltininkui galimybės.“¹⁸⁶ Taigi formalus BK 40 straipsnio 1 dalies, 2 dalies 1–4 punktų išdėstymas ne tik neatitiks nuosprendžio (nutarties) aiškumo ir pagrįstumo reikalavimų, bet ir sudarys pagrindą tokį sprendimą panaikinti apeliacine ar kasacine tvarka.

Pirmoje darbo dalyje buvo minėta, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės – tai atleidimas nuo visų baudžiamosios atsakomybės turinį sudarančių elementų, įskaitant asmens pripažinimo kaltu ir pasmerkimo valstybės vardu. Pastebėtina, kad 2003 m. birželio 20 d. LAT senato nutarimo Nr. 40 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą“¹⁸⁷ 4.5 punkte nurodoma, kad nuosprendžiu, kuriuo nutraukiama baudžiamoji byla, asmenį atleidžiant nuo baudžiamosios atsakomybės, sprendimas kaltinamąjį pripažinti kaltu nepriimamas.

---

¹⁸⁴ Pavyzdžiui, vienoje byloje LAT pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas, darydamas išvadą, kad nėra BK 40 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktuose numatytų sąlygų, rėmėsi ne bylos duomenų visumos analize, o iš esmės vertino tik nukentėjusiojo paaiškinimus [Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133/2013].

¹⁸⁵ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-299-387/2015.

¹⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86-895/2015.

¹⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 40 „Teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą, apžvalga“.

Vis dėlto praktikoje pasitaiko atvejų, kai teismai, nusikalstamą veiką padariusį asmenį, atleisdami nuo baudžiamosios atsakomybės BK 40 straipsnio pagrindu, rezoliucinėje dalyje šį asmenį pripažįsta kaltu pagal konkretų BK specialiosios dalies straipsnį¹⁸⁸. Tačiau LAT yra konstatavęs, kad „jeigu pasitaiko, kad pirmosios instancijos teismas nuosprendžio rezoliucinėje dalyje padaro klaidą ir pripažįsta asmenį kaltu padarius atitinkamą nusikalstamą veiką, apeliacinės instancijos teismas atskiro specialaus sprendimo vien dėl asmens pripažinimo kaltu panaikinimo nepriima. Nuosprendis pakeičiamas, panaikinant visą atitinkamą rezoliucinės dalies pastraipą ir ją išdėstant taip, kaip nustato BPK 307 straipsnio 5 dalis, BK 40 straipsnio 1 dalis ir kiti taikomi įstatymai.“¹⁸⁹

Tam, kad asmens atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą atitiktų šio instituto paskirtį, neprieštarautų teisingumo, protingumo, proporcingumo reikalavimams, taikant šį institutą, teismai turi apsispręsti ir dėl baudžiamojo poveikio priemonių taikymo (BK 67 straipsnio 2 dalis). Sprendžiant dėl baudžiamojo poveikio priemonių parinkimo, atsižvelgiama į padarytos nusikalstamos veikos pobūdį (pavyzdžiui, smurtinis ar nesmurtinis, susijęs su piktnaudžiavimais darbinėje ar profesinėje veikloje ar ne), atsiradusius padarinius (pavyzdžiui, ar buvo padaryta turtinio ar kitokio pobūdžio žala, ar ne), kaltininko asmenybę ir kitas svarbias aplinkybes, apibūdinančias nusikalstamą veiką bei kaltininko elgesį. LAT yra atkreipęs dėmesį, kad „net ir pripažinus, kad asmeniui iš esmės gali būti taikomas BK 40 straipsnyje numatytas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindas, šio straipsnio netinkamą taikymą gali lemti ir tai, jog kaltininką atleidus nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra apskritai neskiriamos baudžiamojo poveikio priemonės ar skiriamos, tokios, kurios neatitinka padarytos nusikalstamos veikos pobūdžio, pavojingumo ir todėl yra neteisingos.“¹⁹⁰

Atleisdamas asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, nuosprendžio ar nutarties rezoliucinėje dalyje teismas taip pat privalo išspręsti ir užstato skyrimo klausimą. Pagal BK 40 straipsnio 1 dalį atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali būti skiriamas su užstatu ar be jo. Bylą nagrinėjantis teismas kiekvienu konkrečiu atveju apsisprendžia dėl atleidimo nuo baudžiamosios

---

¹⁸⁸ Pavyzdžiui, Kelmės rajono apylinkės teismo 2010 m. spalio 11 d. nuosprendžio baudžiamojoje byloje Nr. 1-177-471/2010 rezoliucinėje dalyje nurodoma: „N. G. pripažinti kalta pagal Lietuvos BK 281 str. 5d. ir vadovaujantis BK 40 str. atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės, baudžiamąją bylą jos atžvilgiu nutraukti.“

¹⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

¹⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86-895/2015.

atsakomybės pagal laidavimą su užstatu bei nustato konkretų jo dydį. Pastebėtina, kad baudžiamasis įstatymas nenurodo užstato dydžio ribų¹⁹¹. Pagal BK 40 straipsnio 5 dalį užstatas skiriamas tokio dydžio, kokį įsipareigoja sumokėti laiduotojas arba kokį nustato teismas, atsižvelgdamas į laiduotojo asmenines savybes ir jo turtinę padėtį. Teismas rezoliucinėje dalyje taip pat nustato ir konkretų laidavimo laikotarpį nuo vienerių iki trejų metų (BK 40 straipsnio 4 dalis). Nei BK, nei BPK, nei suformuota teismų praktika nekelia reikalavimo atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą taikančiam teismui pateikti užstato skyrimo ar neskyrimo, jo dydžio ar laidavimo laikotarpio motyvų. Šiuos klausimus teismas sprendžia *ad hoc* pagal savo vidinį įsitikinimą, atsižvelgdamas į padarytos nusikalstamos veikos pobūdį, kaltininko bei laiduotojo asmenybę ir kitas šiuo klausimu reikšmingas bylos aplinkybes.

Minėta, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali būti viena iš ikiteisminio tyrimo nutraukimo formų (BPK 212 straipsnio 6 punktas). Pagal baudžiamojo proceso įstatymą, nutraukiant ikiteisminį tyrimą įtariamąjo perdavimo pagal laidavimą atveju, ikiteisminiam tyrimui vadovaujantis prokuroras priima motyvuotą nutarimą, kurį pateikia ikiteisminio tyrimo teisėjui, kad šis priimtų sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo BPK 212 straipsnio 6 punkto pagrindu (BPK 214 straipsnio 2 dalis).

BPK komentare¹⁹² nurodoma, kad tokiu ikiteisminio tyrimo bylos nutraukimo atveju, ikiteisminio tyrimo teisėjas privalo rengti posėdį, kuriame įtariamasis turi visiškai pripažinti savo kaltę ir gailėtis dėl nusikalstamos veikos padarymo. Be to, ikiteisminio tyrimo teisėjas turi asmeniškai įsitikinti laiduotojo tinkamumu ir jo galimybėmis daryti teigiamą įtaką įtariamajam, išspręsti užstato skyrimo klausimą. Nepaisant to, BPK nenustato, kad ikiteisminio tyrimo teisėjas, prieš priimdamas sprendimą nutraukti ikiteisminį tyrimą, įtariamąjį atleidžiant nuo baudžiamosios atsakomybės BK 40 straipsnio pagrindu, privalo šį klausimą išspręsti teismo posėdžio metu *inter alia* tiesiogiai ir betarpiškai apklausdamas nusikalstamą veiką galimai padariusį asmenį bei asmenį, sutinkantį už jį laiduoti.

BPK taip pat nenumato, kokių procesiniu aktu yra įforminamas ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimas, kuriuo patvirtinamas prokuroro nutarimas dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo įtariamąjį pagal laidavimą perduodant teismo pasitikėjimo verto asmens žinion. Pastebėtina, kad 2003 m. liepos 2 d. LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus konsultacijoje teismams Nr. B3-272 „Dėl BPK 214 straipsnio 2 dalies taikymo“

¹⁹¹ Praktikoje vyrauja 1400-2900 Eur užstato dydžiai.

¹⁹² GODA, G., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras (1–220 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 575-576.

išaiškinta, kad ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimas patvirtinti prokuroro nutarimą dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo, numatytas BPK 214 straipsnio 2 dalyje, „gali būti išreikštas tiek rezoliucija, tiek motyvuota nutartimi.“¹⁹³ Ikiteisminio tyrimo teisėjas, prokuroro priimtą nutarimą patvirtindamas rezoliucija, išreiškia absoliutų sutikimą su šiame dokumente nurodyta informacija bei prokuroro sprendimu dėl ikiteisminio tyrimo pabaigos ir įtariamojo perdavimo pagal laidavimą prašančiajam laiduotojui.

Darbo pradžioje buvo minėta, kad asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleidžiamas po to, kai nustatoma, kad jis padarė konkrečią nusikalstamą veiką ir yra kaltas. Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos¹⁹⁴ 6 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nekaltumo prezumpcijos principas reikalauja, kad asmuo kaltu už nusikalstamos veikos padarymą būtų pripažintas tik teismo nuosprendžiu. Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalis aiškiai sako, kad teisingumą vykdo tik teismas. Gi šiuo atveju BPK 212 straipsnio 6 punkto 214 straipsnio 2 dalies pagrindais atleisto nuo baudžiamosios atsakomybės asmens kaltumas padarius konkrečią nusikalstamą veiką tam tikrais atvejais yra konstatuojamas ne teismo nuosprendžiu, bet ikiteisminio tyrimo organizavimo, valstybinio kaltinimo (Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo¹⁹⁵ 16 straipsnio 1 dalis) funkcijas atliekančio pareigūno – prokuroro procesiniu sprendimu. Tokiu atveju teismo vaidmuo tampa pasyvus, pasireiškiantis tik prokuroro priimto sprendimo patikrinimu ir patvirtinimu. Dėl šios priežasties gali susidaryti įspūdis, kad, atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą tokia procesine forma, teismas atlieka tik antraeilį vaidmenį, o konstitucinis teisingumo vykdymo principas įgyvendinamas formaliai.

Pastebėtina, kad tarp baudžiamosios teisės mokslininkų taip pat yra nuomonių, kritiškai vertinančių tokią atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės formą. Pavyzdžiui, I. Vitkutė Zvezdinienė atkreipia dėmesį, kad „Konstitucija nesuteikia diskrecijos, ku remiantis būtų nustatytas neteisminės kaltės, kaltumo nustatymo procesas.“¹⁹⁶ Šios autorės nuomone, dabar galiojantis diskrecinis baudžiamąjį persekiojimą nutraukimo reglamentavimas nereabilituojančiais pagrindais ignoruoja Konstitucijoje įtvirtintą nekaltumo prezumpcijos principą, kadangi visas baudžiamasis procesas yra sutelkiamas iš esmės vieno asmens – prokuroro rankose.

---

¹⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. *Teismų praktika Nr. 19*. Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2003, p. 285-286.

¹⁹⁴ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 81-1514.

¹⁹⁶ VITKUTĖ ZVEZDINIENĖ, I. Nekaltumo prezumpcijos principo įgyvendinimo problemos atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės. Vilnius: *Socialinių mokslų studijos*. 2009, Nr. 4(4), p. 237.

A. Baranskaitė ir J. Prapiestis taip pat akcentuoja, kad kaltininko atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės sprendžiamas tik po to, kai teismo nagrinėjimo metu yra konstatuojamas jo kaltumas inkriminuotos nusikalstamos veikos padarymu. Todėl, autorių nuomone, „tokie atvejai, kai kaltininkai atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės ikiteisminio tyrimo teisėjui rezoliucija patvirtinus prokuroro nutarimą dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo ir kaltininko atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam tik teismo konstatuojamam asmens kaltumo dėl nusikalstamos veikos padarymo imperatyvui, nes minimais atvejais kaltininko kaltumo klausimą iš esmės sprendžia ne teismas, o prokuroras.“¹⁹⁷ A. Baranskaitė taip pat mano, kad tokios formos atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, prieštarauja ne tik nekaltumo prezumpcijos, teisingumo vykdymo, bet taip pat ir proceso teisingumo (sąžiningumo), lygiateisiškumo, rungimosi, viešumo, įrodymų tyrimo teisme išsamumo ir objektyvumo principams¹⁹⁸. R. Ažubalytės teigimu, „nesant prieštaravimų tarp BK ir BPK normų, lieka prieštaravimų tarp principų, kuriais vadovaujantis kuriami šie įstatymai.“¹⁹⁹

Sutiktina su teisės mokslininkų pozicija dėl ydingos procesinės atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės formos, kai nusikalstamą veiką padaręs asmuo nuo atsakomybės atleidžiamas ikiteisminio tyrimo teisėjo rezoliucija, patvirtinančia prokuroro nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą *inter alia* BK 40 straipsnio pagrindu. Tokio pobūdžio atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės gali nepasiekti šiuo institutu siekiamų tikslų bei tapti pakankamai efektyvia gynybine priemone baudžiamajai atsakomybei išvengti. Antroje darbo dalyje buvo išsamiai išanalizuotos visos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygos bei pagrindai. O teismų praktikos analizė parodė, kad šių sąlygų buvimo konstatavimui LAT suformuotojoje praktikoje yra keliami ypatingai aukšti reikalavimai. Dėl to sunku įsivaizduoti, kaip ikiteisminio teisėjo rezoliucija ant prokuroro nutarimo nutraukti ikiteisminį tyrimą gali užtikrinti tinkamą bei precizišką atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygų ir pagrindų išpildymą, tinkamo laiduotojo, galinčio kaltininkui daryti tik realią ir teigiamą įtaką, parinkimą, absoliutų įsitikimą, kad atleidus nuo atsakomybės, kaltininkas ateityje laikysis įstatymų bei nebedarys naujų nusikalstamų veikų. Kaip yra

---

¹⁹⁷ BARANSKAITĖ, A.; PRAPIESTIS, J. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės Konstitucijos ir konstitucinės jurisprudencijos kontekste. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 30-41.

¹⁹⁸ Plačiau apie tai žr.: BARANSKAITĖ, A. *Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005, p. 118-132.

¹⁹⁹ AŽUBALYTĖ, R. Diskrecinio baudžiamojo persekiojimo ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės santykis. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. (79), p. 22.

pažymėta Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje, „vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija.“²⁰⁰

Išdėstyti motyvai leidžia daryti išvadą, kad procesinis atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą taikymo reglamentavimas, susijęs su atleidimu nuo atsakomybės ikiteisminio tyrimo metu, yra kritikuotinas ir tobulintinas. Šiuo atveju siekiant užtikrinti iš Konstitucijos ir įstatymų kylančias garantijas bei reikalavimus, tikslinga būtų nustatyti, kad: 1) ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimas patvirtinti prokuroro nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą ir kaltininką perduoti pagal laidavimą teismo pasitikėjimo vertam asmeniui, privalo būti įforminamas tik motyvuota teismo nutartimi; 2) klausimą dėl ikiteisminio tyrimo bylos nutraukimo ir įtariamojo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą teismas kiekvienu atveju turi spręsti teismo posėdyje, kuriame privalėtų dalyvauti prokuroras, įtariamasis, jo gynėjas, asmuo, prašantis nusikalstamą veiką padariusį asmenį perduoti jam pagal laidavimą, taip pat turėtų teisę dalyvauti nukentėjusysis ir civilinis ieškovas bei jų atstovai.

Baudžiamojo proceso įstatymas turi numatyti tokią atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės taikymo procedūrą, kuri užtikrintų realų teisingumo įgyvendinimą, nesukurtų formalaus teisingumo įvykdymo regimybės. Tik tokiu atveju atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą pasieks savo tikslus ir tik tokiu atveju bus išvengta šio instituto formalizavimo, pavertimo efektyvia gynybos priemone baudžiamajai atsakomybei išvengti.

3.3. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą teisiniai padariniai ir vykdymo problemos

Įsiteisėjus teismo procesiniam sprendimui atleisti nusikalstamą veiką padariusį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, asmens atžvilgiu iškelta baudžiamoji byla yra nutraukiama ir prasideda teismo nustatytas terminas (bandomasis laikotarpis), per kurį asmuo turi pateisinti jam pareikštą pasitikėjimą. Jeigu per nustatytą laikotarpį kaltininkas nepadaro naujos nusikalstamos veikos – kilę baudžiamieji teisiniai santykiai dėl padaryto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo galutinai pasibaigia ir asmuo už šią veiką baudžiamojon atsakomybėn pakartotinai negali būti traukiamas. Atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės asmuo, padaręs naują tyčinį nusikaltimą, taip pat nelaikomas recidyvistu BK 27 straipsnio prasme²⁰¹. Tačiau vien tai, kad asmuo yra

²⁰⁰ Pavyzdžiui, 2012 m. rugsėjo 25 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 30-1 straipsnio 2 dalies (2007 m. gruodžio 13 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 113-5737.

²⁰¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 352.

atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės turinį sudarančių elementų, nereiškia, kad jam apskritai nekyla jokios neigiamos teisinės pasekmės.

Pirma, nuo baudžiamosios atsakomybės BK 40 straipsnio pagrindu atleistas asmuo suvokia, kad teismas jo atžvilgiu atsisakė priimti apkaltinamąjį nuosprendį ir paskirti bausmę vien todėl, kad patikėjo, kad jo padaryta nusikalstama veika buvo labiau atsitiktinė, o jo asmenybė neleidžia teigti, kad jis yra linkęs nusikalsti, taip pat kad teismas tiki, jog jis pasitaisys ir ateityje nebedarys naujų nusikalstamų veikų. Atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės asmuo supranta, kad nepateisinęs jam išreikšto pasitikėjimo ir per nustatytą laikotarpį padaręs naują baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką – galės arba privalės būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už abi nusikalstamas veikas (BK 40 straipsnio 7 ir 8 dalys).

Kaip yra pažymėjęs LAT, asmuo, atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą „įgauna tam tikrą juridinį statusą, verčiantį elgtis apdairiau, palyginus su kitais asmenimis, bei visiškai tinkamai moralės ir ypač teisės požiūriu, nedaryti naujų nusikalstamų veikų ar teisės pažeidimų.“²⁰² Taigi atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą pirmiausiai sukelia korekcinius, auklėjamuosius ir prevencinius padarinius pačiam nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą atleistam asmeniui.

Antra, kylantys teisiniai padariniai gali pasireikšti per paskirtas baudžiamojo poveikio priemones. Teismas, atleisdamas asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, gali taikyti vieną ar kelias BK 67 straipsnio 2 dalyje išvardytas baudžiamojo poveikio priemones. Kasacinis teismas savo praktikoje yra akcentavęs, kad „tam, jog asmens atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą atitiktų šio instituto paskirtį, neprieštarautų teisingumo, protingumo, proporcingumo reikalavimams, taikant šį institutą svarbu tinkamai parinkti tas baudžiamojo poveikio priemones, kurios skirtos (aišku, jeigu tai yra būtina) asmeniui, šiuo pagrindu jį atleidus nuo baudžiamosios atsakomybės.“²⁰³ Kaip rodo teismų praktikos analizė, taikant atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, atsižvelgiant į padarytos nusikalstamos veikos pobūdį, dažniausiai yra skiriamos uždraudimo naudotis specialia teise arba įmokos į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą²⁰⁴ baudžiamojo poveikio priemonės.

---

²⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

²⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86-895/2015.

²⁰⁴ Plačiau apie tai žr. LEVON, J. *Įmoka į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą kaip baudžiamojo poveikio priemonė*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.

Trečia, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą teisiniai padariniai gali kilti ir atskirų įstatymų numatytais atvejais. Pavyzdžiui, pagal Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto²⁰⁵ 62 straipsnio 1 dalies 8 punktą atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą už tyčinio nusikaltimo padarymą yra pagrindas statutinį pareigūną atleisti iš tarnybos. Analogiška nuostata taikoma ir pataisos pareigūnų atleidimui iš tarnybos pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto²⁰⁶ 33 straipsnio 2 dalies 5 punktą. Pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo²⁰⁷ (toliau – GŠKĮ) 18 straipsnio 2 dalies 6 punktą, asmuo nėra laikomas nepriekaištingos reputacijos, jeigu per pastaruosius trejus metus buvo *inter alia* atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą už tam tikrų šiame įstatyme numatytų nusikaltimų padarymą. O tai sudaro pagrindą asmeniui panaikinti leidimą nešioti ir laikyti ginklus ir šaudmenis (GŠKĮ 40 straipsnio 1 dalies 5 punktas).

Atskirais atvejais atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali užkirsti kelią asmeniui dirbti tam tikrą darbą ar užimti tam tikras pareigas. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo²⁰⁸ 9 straipsnyje nustatyta, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba surenka apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje ar įmonėje, ir pateikia jį pareigas asmenį skiriančiam ar paskyrusiam valstybės ar savivaldybės įstaigos ar įmonės vadovui, kolegialiam valdymo organui arba valstybės politikui, informaciją apie procese dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos asmens atžvilgiu priimtus nuosprendžius ar nutartis, kuriais baudžiamoji byla jam buvo nutraukta arba asmuo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės (9 straipsnio 1 dalis, 2 dalies 2 punktas). Todėl informacija apie asmens atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą už korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos padarymą, įstatymų nustatytais atvejais, gali būti pripažinta kaip paneigianti asmens nepriekaištingą reputaciją ir užkertanti kelią eiti valstybės tarnautojo pareigas.

Taigi, nors atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą asmuo išvengia pasmerkimo valstybės vardu, bausmės paskyrimo, jos atlikimo ir teistumo, tačiau gali neišvengti kitokio pobūdžio teisinių suvaržymų, kurie, be kita ko, gali pasireikšti ir kitos teisinės atsakomybės (drausminės, tarnybinės, civilinės) forma. Kaip nurodė LAT, „nepaisant to, kad konkrečiu atveju pritaikyta teisinė priemonė BK 40

²⁰⁵ Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas. *Teisės aktų registras*, 2015, Nr. 10814.

²⁰⁶ Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statutas. *Teisės aktų registras*, 2014, Nr. 21326.

²⁰⁷ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 13-467.

²⁰⁸ Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 57-2297.

straipsnyje yra įvardyta kaip atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, tam tikra dalimi ši atsakomybė vis dėlto yra įgyvendinama.²⁰⁹

Nuo kaltininko atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sukeliama teisinių padarinių neatsiejamas yra šio instituto vykdymas. Nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą atleistas asmuo per teismo nustatytą laikotarpį privalo elgtis taip, kad nepadarytų naujos nusikalstamos veikos. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės BK 40 straipsnio pagrindu vykdymo metu svarbus vaidmuo tenka laiduotojui. Laiduotojas, turėdamas autoritetą kaltininkui, darydamas jam tik teigiamą įtaką turi užtikrinti, kad asmens priešingas teisei elgesys nepasikartotų.

BK numato kelias atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės nevykdymo pasekmes. Viena tokių – atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą panaikinimas. Pagal BK atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą panaikinimą gali nulemti nustatytu laidavimo laikotarpiu padaryta nauja nusikalstama veika. Priklausomai nuo padarytos nusikalstamos veikos pavojingumo, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės gali arba turi būti panaikintas.

Fakultatyvus atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą panaikinimo pagrindas – laidavimo metu padarytas baudžiamasis nusižengimas arba neatsargus nusikaltimas (BK 40 straipsnio 7 dalis). Tokiu atveju teismas, atsižvelgdamas į padarytos nusikalstamos veikos pobūdį, kaltės formą, veikos padarymo priežastis, turi teisę apsispręsti – panaikinti asmeniui anksčiau pritaikytą atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės ir traukti kaltininką atsakomybėn už abi veikas arba ankstesnio sprendimo nekeisti ir asmens baudžiamosios atsakomybės klausimą spręsti tik už naujai padarytą nusikalstamą veiką.

Teismas neturi pasirinkimo teisės spręsti dėl atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą panaikinimo tada, kai asmuo laidavimo metu padaro naują tyčinį nusikaltimą – taikytas atleidimas pagal laidavimą nustoja galioti (BK 40 straipsnio 8 dalis). Naujai padaryta tyčinė nusikalstama veika rodo, kad asmuo nepateisino jam pareikšto pasitikėjimo, neįgyvendino atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, tuo pačiu ir baismės tikslų, nepadarė atitinkamų išvadų dėl savo elgesio bei nesugebėjo kontroliuoti savo veiksmų.

Kaip viena iš atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą nevykdymo pasekmių gali būti laikoma ir BK 40 straipsnio 6 dalyje numatyta laiduotojo teisė atsisakyti laidavimo. Tačiau tokia išvada nėra vienareikšmė. Faktiškai laiduotojas

---

²⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

gali atsakyti laidavimo už nusikalstamą veiką padariusį asmenį dėl kelių priežasčių: 1) dėl asmeninių motyvų (pavyzdžiui, nebeturi realios galimybės kaltininkui daryti teigiamą įtaką arba tiesiog nebenori būti laiduotoju); 2) dėl netinkamo ar nederamo atleisto nuo baudžiamosios atsakomybės asmens elgesio.

Nepriklausomai nuo priežasčių, laiduotojas visais atvejais yra atleidžiamas nuo pareigos toliau prižiūrėti kaltininką, kad šis laikytųsi įstatymų ir nebenusikalstų. Tačiau laidavimo atsisakymo priežastis gali turėti įtakos sprendžiant atleisto nuo baudžiamosios atsakomybės asmens teisinės padėties klausimą. Baudžiamasis įstatymas nurodo, kad, atsižvelgiant į laidavimo atsisakymo priežastis, teismas sprendžia dėl užstato gražinimo, taip pat dėl asmens atsakomybės už padarytą nusikalstamą veiką, kito laiduotojo paskyrimo ar asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės (BK 40 straipsnio 6 dalis). Nors teismų praktikoje nerandama pavyzdžių, kada laiduotojas būtų atsisakęs laidavimo, tačiau galima manyti, kad tais atvejais, kai laidavimo atsisakoma dėl asmeninių laidotojo priežasčių ar dėl to, kad laidavimas baigėsi kitais pagrindais (pavyzdžiui, mirus laiduotojui), asmens atžvilgiu taikytas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės neturėtų būti panaikintas.

Kitaip turėtų būti vertinama situacija, kai laiduotojas atsisako laidavimo dėl netinkamo kaltininko elgesio (pavyzdžiui, kaltininkas nuolat padaro administracinius ar kitus teisės pažeidimus, smurtauja, vartoja narkotines ar psichotropines medžiagas ir pan.). Tokiu atveju laidavimo atsisakymo priežastis gali būti aiškus signalas, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą neužtikrina siekio perauklėti nusikalstamą veiką padariusį asmenį. Tokia priežastis gali nulemti tai, kad išnyksta teismo anksčiau pripažinto BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punkto egzistavimas, o vienintelis būdas pakeisti nederamą asmens elgesį yra tik realios bausmės skyrimas. Tokiu atveju atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą turėtų būti panaikintas, o asmuo už nusikalstamą veiką – patrauktas baudžiamojon atsakomybėn.

Pažymėtina tai, kad dabartinis teisinis reglamentavimas aiškiai nenustato, kaip vyksta atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės panaikinimo procesas. Tik BPK 217 straipsnio 5 dalis nurodo, kad jeigu įtariamasis, dėl kurio padarytos veikos ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas, BPK 212 straipsnio 6 punkte numatytu atveju, kol nesibaigė laidavimo terminas, padaro naują nusikalstamą veiką arba jeigu laiduotojas atsisako laidavimo, prokuroras BK 40 straipsnio 6 ir 7 dalyse nurodytomis sąlygomis gali, o to paties straipsnio 8 dalyje nurodytomis sąlygomis privalo priimti nutarimą atnaujinti nutrauktą ikiteisminį tyrimą.

Tačiau minėtas reglamentavimas taikytinas tik tais atvejais, kai asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės buvo atleistas ikiteisminio tyrimo metu. Lieka neaišku, kada ir kaip turi būti sprendžiamas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą panaikinimo klausimas tais atvejais, kai asmuo nuo atsakomybės buvo atleistas pirmos, apeliacinės ar kasacinės instancijos teismo (ar vykstant ikiteisminiam tyrimui dėl naujos nusikalstamos veikos, pavyzdžiui, prokurorui kreipusis dėl atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą panaikinimo, ar perdavus bylą nagrinėti teismui, ar prieš priimant nuosprendį).

Tačiau aiškesnio procesinio reglamentavimo dėl atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą nebuvimas nėra vienintelė problema, kalbant apie atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą vykdymą. Šiuo atveju, nors ir yra aišku, kokias teises pasekmes sukelia aplinkybės, kad atleistas nuo atsakomybės asmuo padarė naują nusikalstamą veiką, paaiškėjimas, tačiau neaišku, kaip yra tikrinama, ar laidavimo laikotarpiu asmuo iš tikrųjų nepažeidinėja įstatymų ir nedaro naujų nusikalstamų veikų, ar laiduotojas sugeba asmeniui daryti realią teigiamą ir auklėjamąjį poveikį turinčią įtaką.

Atleidus asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, pareiga „perauklėti“ nusikalstamą veiką padariusį asmenį iš esmės tenka vienam asmeniui – laiduotojui. Pagal galiojantį teisinį reglamentavimą po asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės valstybė iš esmės neatlieka jokios nusikalstamą veiką padariusio asmens veiksmų stebėjimo ar kontroliavimo funkcijos. Nors Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo²¹⁰ 2 straipsnio 11 dalies 4 punktas nurodo, kad asmuo, pripažintas kaltu dėl tyčinės nusikalstamos veikos padarymo, bet nuo baudžiamosios atsakomybės atleistas pagal laidavimą (kol pasibaigs laidavimo terminas) patenka į rizikos grupės asmenų kategoriją, kas pagal to paties įstatymo 23 straipsnio 1 punktą suteikia teisę pareigūnams lankytis gyvenamosiose patalpose, kuriose jis gyvena, kviešti ir (ar) pristatyti jį į policiją prevencinio pokalbio, kviešti ir (ar) pristatyti į policiją, taip pat oficialiai įspėti jį ir kitus asmenis dėl neleistino priešingo visuomenės ar jos narių interesams elgesio, tačiau toks teisinis reglamentavimas, siekiant atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės tikslų, yra nepakankamas.

Kaip jau ne kartą akcentuota, teismų praktika kelia ypač aukštus reikalavimus asmeniui, siekiančiam būti atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Iš laiduotojo reikalaujama realios teigiamos įtakos nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui. Todėl aiškaus reglamentavimo trūkumas sukuria situaciją, kurioje neaišku, kaip yra prižiūrima, ar atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės asmuo nedaro naujų

---

²¹⁰ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 90-2777.

nusikalstamų veikų, ar vykdo teismo nustatytus įpareigojimus, ar iš tiesų teismo pasitikėjimo vertas laiduotojas daro ir sugeba daryti tik teigiamą, kaltininko veiksmus kontroliuojančią įtaką, ar atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygos nebuvo „priedanga“ išvengti gresiančios bausmės, teistumo ir kitų padarinių. Galbūt tam tikra dalimi prevencinę atleisto nuo baudžiamosios atsakomybės asmens ir laiduotojo kontrolės funkciją galėtų atlikti Probacijos tarnyba, kuri pagal Lietuvos Respublikos probacijos įstatymą²¹¹ siekia iš esmės panašaus tikslo – kad asmuo, atlikęs probaciją, savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis (1 straipsnio 2 dalis).

Taigi įstatymų leidėjo prioritetu turėtų būti siekis užtikrinti, kad BK 40 straipsnyje įtvirtintas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą faktiškai atitiktų jam keliamus tikslus, bet netaptų formalia teisingumo įvykdymo fikcija, leidžiančia patogiu būdu nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui išvengti pasmerkimo valstybės vardu, bausmės paskyrimo, jos atlikimo bei teistumo.

---

²¹¹ Lietuvos Respublikos probacijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 4-108.

IŠVADOS

1. BK 40 straipsnis įtvirtina istoriškai ir politiškai susiformavusią, sąlyginę bei fakultatyvią atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšį, kurioje į kilusį teisinį santykį tarp nusikalstamą veiką padariusio asmens ir valstybės, savanoriškai įstoja trečiasis asmuo, prašantis netaikyti nusikalstamą veiką padariusio asmens atžvilgiu teisinių padarinių, sudarančių baudžiamosios atsakomybės turinį.

2. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą nereikia asmens išteisinimo ir reabilitavimo visuomenės akyse. Nutraukiant bylą BK 40 straipsnio pagrindu, apkaltinamasis nuosprendis asmens atžvilgiu nepriimamas (asmuo nepasmerkiamas valstybės vardu), tačiau atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės šiuo pagrindu galimas tik tada, kai konstatuojama, kad asmuo padarė jam inkriminuotą nusikalstamą veiką ir yra kaltas.

3. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą galimas net ir kelių nusikalstamų veikų padarymo atveju, jeigu jos viena kitos atžvilgiu nėra pakartotinės ir sudaro idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį. BK 40 straipsnio nuostatos netaikomos jeigu asmens padaryta tęstinė nusikalstama veika buvo daroma ilgą ar labai ilgą laiką, sistemingais, versliškais, intensyviai kartojamais veiksmais, naudojant tam tikrus pavojingus įrankius, priemones ir pan.

4. BK 40 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas vertinamojo pobūdžio reikalavimas visiškai pripažinti kaltę ir gailėtis padarius nusikalstamą veiką savo imperatyvumu nerandamas jokiam kitame BK straipsnyje. Tačiau teismų praktika šią sąlygą aiškina siauriau ir iš kaltininko dažnu atveju nereikalauja absoliutaus kaltės ir bylos faktinių aplinkybių ar veikos teisinio pripažinimo – parodymai gali neatitikti neesminių bylos aplinkybių, kaltininkas gali neteisingai įvertinti pačią įvykio situaciją ar nesutikti su veikos teisiniu kvalifikavimu.

5. Nusikalstama veika padaryta žala turi būti atlyginta ją padariusio asmens noru ir valia. Nors baudžiamasis įstatymas žalos atlyginimo reikalavimą apibūdina alternatyvia ir perspektyvine prasme, teismų praktikoje iš kaltininko reikalaujama atlyginti bent dalį žalos ar susitarti dėl žalos atlyginimo su žalą patyrusiu asmeniu dar iki sprendžiant klausimą dėl jo atleidimo nuo atsakomybės. Dėl to alternatyvus sąlygos išpildymas – įsipareigojimas atlyginti ar pašalinti žalą gali netekti prasmės.

6. BK 40 straipsnio nuostatas galima taikyti tik tuomet, kai visiškai įsitikinama, kad asmuo ateityje laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų, pilnai atlygins

ar pašalins padarytą žalą. Vertinant šį pagrindą, reikšmė teikiama kaltininko asmenybei, jo dorovinėms nuostatomis bei valios išraiškos elementams.

7. Nusikalstamą veiką padariusio asmens laiduotoju gali būti tik nepriekaištinga, besąlyginio pasitikėjimo verta ir gebanti kaltininkui daryti realią įtaką asmenybė. Tik toks asmuo gali užtikrinti, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą institutas bus efektyvus, įgyvendins savo, o tuo pačiu ir bausmės tikslus.

8. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą galimas bet kurioje baudžiamojo proceso stadijoje. Nepritartina susiformavusiai praktikai, kai asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą atleidžiamas ikiteisminio tyrimo metu, ikiteisminio tyrimo teisėjui rezoliucija patvirtinus prokuroro nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą BPK 212 straipsnio 6 punkto pagrindu.

9. Lietuvos teisinėje sistemoje nėra išsamiai reglamentuotas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą vykdymo procesas. Dėl to atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą gali nepasiekti savo tikslų, bet tapti gynybine priemone, padedančia išvengti valstybės pasmerkimo, bausmės paskyrimo ir atlikimo bei teistumo.

PASIŪLYMAI

1. Siūlytiną BK 40 straipsnio 2 dalies 2 punkto pakeitimas: „~~visiškai pripažino savo kaltę~~ **prisipažino padaręs nusikalstamą veiką** ir ~~gailisi padaręs nusikalstamą veiką~~ **nuoširdžiai gailisi**, ir“.

2. Siūlytina BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punktą papildyti žodžiais „savo noru“ ir punktą išdėstyti taip: „**savo noru** bent iš dalies atlygino ar pašalino padarytą žalą arba įsipareigojo ją atlyginti, jeigu ji buvo padaryta, ir“.

3. Rekomenduotina suvienodinti BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo praktiką. Praktikoje turėtų būti aiškiai nustatyta, kada turi įvykti faktinis (bent dalinis) padarytos žalos atlyginimas ar pašalinimas, kad teismai galėtų konstatuoti šios sąlygos tinkamą išpildymą. Vertėtų nustatyti aiškius alternatyvaus sąlygos išpildymo būdo „įsipareigojo atlyginti padarytą žalą“ taikymo kriterijus (arba šią sąlygą panaikinti iš BK 40 straipsnio 2 dalies 3 punkto). Teismų praktikoje taip pat neturėtų būti reikalaujama iš kaltininko pasiekti susitarimą su nukentėjusiu asmeniu dėl žalos atlyginimo ir tuo pagrindu neturėtų būti bloginama jo padėtis, kadangi tai – atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui susitaikius su nukentėjusiu asmeniu keliamą sąlygą (BK 38 straipsnio 1 dalies 2 punktas), o BK 40 straipsnio reglamentavimas tokio reikalavimo nenustato.

4. Siūlytina BPK nustatyti aiškesnę atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą ikiteisminio tyrimo metu tvarką, įtvirtinant kad: 1) ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimas patvirtinti prokuroro nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą ir kaltininką perduoti pagal laidavimą teismo pasitikėjimo vertam asmeniui, privalo būti įforminamas tik motyvuota teismo nutartimi; 2) klausimą dėl ikiteisminio tyrimo bylos nutraukimo ir įtariamąjo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, teismas kiekvienu atveju turi spręsti teismo posėdyje, kuriame privalėtų dalyvauti prokuroras, įtariamasis, jo gynėjas, asmuo, prašantis nusikalstamą veiką padariusį asmenį perduoti jam pagal laidavimą, taip pat turėtų teisę dalyvauti nukentėjusysis ir civilinis ieškovas bei jų atstovai.

5. Įtvirtinti atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą nustatytų ribojimų, draudimų ar įpareigojimų vykdymo valstybinę priežiūrą, kurią galėtų atlikti Probacijos tarnyba ar kita atsakinga institucija.

NAUDOTŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Tarptautiniai ir Europos sąjungos teisės aktai

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.
2. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 1990 m. gruodžio 14 d. patvirtinta rezoliucija Nr. 45/110 „Minimalios standartinės taisyklės dėl priemonių, nesusijusių su laisvės atėmimu (Tokijo taisyklės)“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-11]. Prieiga per internetą:
<<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/564/99/IMG/NR056499.pdf?OpenElement>>.
3. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1992 m. spalio 19 d. rekomendacija Nr. R (92)16 „Dėl Europos visuomeninių sankcijų ir priemonių taisyklių“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-11]. Prieiga per internetą:
<<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=615649>>.
4. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1999 m. rugsėjo 30 d. rekomendacija Nr. R (99) 22 „Dėl kalėjimų perpildymo bei kalinių skaičiaus augimo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-11]. Prieiga per internetą:
<<http://legislationline.org/documents/action/popup/id/8040>>.
5. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2000 m. lapkričio 29 d. Rekomendacija Nr. Rec (2000) 22 „Dėl Europos visuomeninių sankcijų ir priemonių taisyklių taikymo tobulinimo taisyklių“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-11]. Prieiga per internetą:
<<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=388373&Site=CM>>.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1041.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

5. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 13-467.
6. Lietuvos Respublikos įstatymas Nr. I-551 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Žin.*, 1994, Nr. 60-1182.
7. Lietuvos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1587.
8. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 45 straipsnio (1998 m. liepos 2 d. redakcija) ir 312 straipsnio 3 dalies (1998 m. vasario 3 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 57-2552.
9. Lietuvos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio (2001-03-13 redakcija) 3 dalies ir 7 straipsnio (2001-03-13 redakcija) 7 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 90-3529.
10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 30-1 straipsnio 2 dalies (2007 m. gruodžio 13 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 113-5737.
11. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 57-2297.
12. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 90-2777.
13. Lietuvos Respublikos probacijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 4-108.
14. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 81-1514.
15. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 55-1287.
16. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*. 1961, Nr. 18-148.
17. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas. *Teisės aktų registras*, 2015, Nr. 10814.

18. Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statutas. *Teisės aktų registras*, 2014, Nr. 21326.

Užsienio valstybių teisės aktai

1. Criminal code of the Republic of Armenia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:
<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1655/file/bb9bb21f5c6170dad5efd70578c.htm/preview>>.
2. Criminal Code of the Republic of Azerbaijan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:
<<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1658/file/4b3ff87c005675cfd74058077132.htm/preview>>.
3. Criminal Code of Georgia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. Prieiga per internetą:
<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4262/file/GE_CriminalCode_amDec2011_En.pdf>.
4. Criminal Code of the Republic of Kazakhstan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:
<<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1681/file/ca1cfb8a67f8a1c2ffe8de6554a3.htm/preview>>.
5. Criminal Code of the Republic of Latvia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:
<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4795/file/Latvia_CC_am2013_en.pdf>.
6. Criminal Code of the Republic of Moldova. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:
<<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3559/file/Criminal%20Code%20RM.pdf>>.
7. Criminal Code of the Republic of Russia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:
<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4247/file/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf>.
8. Criminal Code of the Republic of Tajikistan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:

- <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1707/file/207b8150765af2c85ad6f5bb8a44.htm/preview>>.
9. Criminal Code of the Republic of Ukraine. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/16257/preview>>.
10. Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10].
Prieiga per internetą:
<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1712/file/a45cbf3cc66c17f04420786aa164.htm/preview>>.
11. 1960 m. Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas, įsigaliojęs 1961-01-01, galiojęs iki 1997.01.01. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-10]. Prieiga per internetą:
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_2950/>.

Specialioji ir kita literatūra

1. ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
2. ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. 3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2001.
3. AŽUBALYTĖ, R. Diskrecinio baudžiamojo persekiojimo ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės santykis. *Jurisprudencija*, 2006, p. 16-24.
4. BARANSKAITĖ, A. *Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005.
5. BARANSKAITĖ, A. Humanizmo principas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto istorinės raidos kontekste. *Jurisprudencija*, 2009, Nr. 4(4), p. 179-194.
6. BARANSKAITĖ, A. *Taikos sutartis baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
7. BARANSKAITĖ, A., PRAPIESTIS, J. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės Konstitucijos ir konstitucinės jurisprudencijos kontekste. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 30-41.
8. BIELIŪNAS, E., et al. *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1989.

9. DRAKŠAS, R. *Baudžiamoji atsakomybė ir jos realizavimo formos*. Vilnius: Justitia, 2008.
10. FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė, kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19(2), p. 715-738.
11. GODA, G., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras (1–220 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.
12. GODA, G., KAZLAUSKAS, M., KUČONIS, P. *Baudžiamojo proceso teisė. 2-oji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
13. GRAEBSEH, C. M., BURKHARDT S. Alternatyvios baudžiamosios sankcijos Europos Sąjungoje. *Lietuvos teisės institutas*, 2015.
14. KLIMKA, A., APANAČIUS, M. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mintis, 1972.
15. LEVON, J. *Įmoka į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą kaip baudžiamojo poveikio priemonė*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.
16. MERKEVIČIUS, R. *Baudžiamasis procesas: įtariamojo samprata*. Vilnius: Teisinės informacijos departamentas, 2008.
17. PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis. *Jurisprudencija*, 2008, Nr. 11(113), p. 57–65.
18. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008.
19. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006.
20. PRAPIESTIS, J., ŠVEDAS, G. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso raidos dešimtmetis: raidos pamokos ir perspektyvos. Iš *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
21. PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
22. PRAPIESTIS, J., et al. *Namų advokatas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002.
23. ŠVEDAS, G. Bausmės skyrimo asmeniui, pirmą kartą teisiamam už nesunkų arba apysunkų tyčinį nusikaltimą, nuostatos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje. Vilnius: *Teisė*, 2014, Nr. 90.
24. VERŠEKYS, P. *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.
25. VIŠINSKIS, G. *Baudžiamoji atsakomybė už savavaldžiavimą*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.

26. VITKUTĖ ZVEZDINIENĖ, I. Nekaltumo prezumpcijos principo įgyvendinimo problemas atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės. Vilnius: *Socialinių mokslų studijos*. 2009, Nr. 4(4), p. 231–242.
27. ГЛАДКИХ В. И., КУРЧЕЕВ В. С. *Уголовное право России. Общая и Особенная части: Учебник*. Новосибирский государственный университет, 2015.
28. ГУМЕНЮК, В. В. *Характеристика общих видов освобождения от уголовной ответственности по Уголовному кодексу Украины. Вісник Одеського національного університету*. Сер.: Правознавство, 2012, Т. 17, Вип. 1-2, с. 161-170. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4851/1/161-170.pdf>.
29. КОМИССАРОВ, В. С., et al. *Уголовное право Российской Федерации. Общая часть. Учебник*. Московский Государственный Университет имени М. В. Ломоносова, Юридический факультет, 2013.
30. КРУГЛИКОВ Л., КОЗАЧЕНКО И., ГАЛИАКБАРОВ Р. *Уголовное право России. Часть Общая. Учебник*. Проспект, 2014.
31. СВЕРЧКОВ В. В. *Освобождение от уголовной ответственности, прекращение уголовного дела (преследования), отказ в его возбуждении: проблемы теории и практики*. Издательство: Юридический центр, 2008.
32. СУНДУРОВ Ф. Р. Освобождение от уголовной ответственности в системе мер уголовно-правового Воздействия. Вестник ТИСБИ, 2012, № 2(50). [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://www.tisbi.ru/assets/Site/Science/Documents/SUNDUROV-THE-RELIEF-FROM-CRIMINAL-LIABILITY-IN-THE-SYSTEM-OF-MEASURES-OF-CRIMINALLEGAL-INFLUENCE.pdf>.

Teismų praktika ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalgos bei senato nutarimai

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 1999 m. lapkričio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280. *Teismų praktika*. 1999, Nr.12.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-553/2004.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-124/2007.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-201/2007.

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-45/2007.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2007.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-658/2007.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-100/2008.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-85/2008. *Teismų praktika*. 2008, Nr. 29.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2008.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-322/2008.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-319/2008.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-550/2008.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. vasario 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31/2010.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-51/2010.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2010. *Teismų praktika*, 2010, Nr. 33.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-160/2010.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010. *Teismų praktika*. 2010, Nr. 33.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. balandžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-216/2010.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-645/2010.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-638/2010.

22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-71/2011.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2011.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91/2011.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-75/2011.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-312/2011.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-305/2011.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-269/2011.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-435/2011.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137/2012.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-241/2012.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-617/2012.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-685/2012.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133/2013.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-329/2013.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-14/2014.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-255/2014.

39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-452/2014.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137/2015.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140-489/2015.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-90-697/2015.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86-895/2015.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-78-693/2015.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-205-222/2015.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-516-697/2015.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-21-942/2016.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999 m. gruodžio 23 d. senato nutarimas Nr. 23 „Dėl teismų praktikos taikant bendruosius bausmių skyrimo pradmenis“
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. *Teismų praktika Nr. 19*. Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2003.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 40 „Teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą, apžvalga“. *Teismų praktika*, 2003, Nr. 19.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 21 d. „Teisės normų, reguliuojančių nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, taikymo baudžiamosiose bylose apžvalga“. *Teismų praktika*, 2008 Nr. 29.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga“. *Teismų praktika*, 2009, Nr. 30.

54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 18 d. „Teismų praktikos skiriant bausmes už nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (baudžiamojo kodekso 225, 226, 227 ir 228 straipsniai) tyrimas“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-15]. Prieiga per internetą:
<http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=34914>.
55. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-418-114/2009.
56. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. vasario 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-73-579/2012.
57. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-548-245/2012.
58. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-632-397/2012.
59. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. sausio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-112-582/2014.
60. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-243-634/2014.
61. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-76-785/2015.
62. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-366-238/2015.
63. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-379-382/2009.
64. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. rugsėjo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-365-382/2010.
65. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-62-360/2013.
66. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-291-350/2012.
67. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-469-134/2012.
68. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-6-511/2013.
69. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-479-511/2014.

70. Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. sausio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-21-64/2012.
71. Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-479-309/2012.
72. Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. spalio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-758-116/2012.
73. Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-307-316/2013.
74. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. vasario 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-73-166/2011.
75. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. spalio 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-314-468/2012.
76. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-295-387/2014.
77. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-597-716/2015.
78. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-68-387/2015.
79. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-299-387/2015.
80. Kelmės rajono apylinkės teismo 2010 m. spalio 11 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-177-471/2010.
81. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-597-716/2015.
82. Постановление Верховного суда от 21 июня 2001 года N 4 „О судебной практике по применению статьи 67 Уголовного Кодекса Республики Казахстан“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-18]. Prieiga per internetą: <http://kazakhstan.news-city.info/docs/sistemst/dok_oerybz.htm>.

Interaktyvūs šaltiniai

1. Освобождения от уголовной ответственности. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.ruclass.ru/node/911>>.
2. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-09]. Prieiga per internetą: <http://dz.lki.lt/>.

ATLEIDIMAS NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS PAGAL LAIDAVIMĄ. TEORINĖS IR PRAKTINĖS PROBLEMOS

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojamas BK 40 straipsnyje įtvirtintas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jo reglamentavimo Lietuvos baudžiamojoje teisėje ypatumai bei teorinės ir praktinės šio instituto įgyvendinimo problemos. Pirmoje dėstymo dalyje aptariamos baudžiamosios atsakomybės, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sampratos, apžvelgiamos Lietuvos Respublikos baudžiamajame įstatyme numatytos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšys, jų klasifikacijos. Istoriniu ir lyginamuoju aspektu aptariama atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą raida, nustatoma šio instituto samprata bei reikšmė šiandieninėje baudžiamojoje teisėje. Antroje dėstymo dalyje išsamiai nagrinėjamos BK 40 straipsnyje įtvirtintos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygos ir pagrindai, identifikuojamos pagrindinės teismų praktikoje kylančios taikymo bei aiškinimo problemos, pateikiami galimi šių problemų šalinimo būdai. Kompleksinė BK 40 straipsnio sąlygų ir pagrindų analizė yra paremta susisteminta gausia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei žemesnės instancijos teismų praktika taip pat lingvistiniu, loginiu-analitiniu bei sisteminiu teisės aiškinimu. Trečioje dėstymo dalyje aptariami procesiniai atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą aspektai, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą teisiniai padariniai bei vykdymas, su tuo susijusios teorinės ir praktinės problemos.

RELEASE FROM CRIMINAL LIABILITY ON BAIL. THEORETICAL AND PRACTICAL ISSUES

SUMMARY

The aim of this Master's Thesis is to analyze the release from criminal liability on bail, set forth in the Article 40 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania, and the peculiarities of regulations thereof in Lithuanian Criminal Law. The thesis discusses theoretical and practical issues of the implementation of the aforementioned law. Section one of the thesis defines the concept of release from criminal liability and overviews the classifications thereof in the Criminal Law of the Republic of Lithuania. Using historical and comparative approach, the section discusses the evolution of the law of release from criminal liability and its conception in the contemporary criminal law. Section two of the thesis provides in depth analysis of the fundamentals and stipulations of the release from criminal liability law set forth in the Article 40 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania. The section identifies the main problems of the implementation and interpretation thereof in the case law, and provides possible solutions to these problems. Comprehensive analysis of the stipulations and fundamentals of the Article 40 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania is based on the abundant case law of the Supreme Court and the Lower Courts of the Republic of Lithuania as well as linguistic, logical-analytical, and systematic interpretation of law. Section three of the thesis discusses procedural aspects of the release from criminal liability on bail and the implementation and legal consequences thereof. The section also discusses related theoretical and practical issues.